

**Önleyici Tedbirlere Uyumunu Nasıl Arttırabiliriz? Kişisel ve Toplumsal Fayda Mesajlarının
Etkisi**

Program Kodu: 1001

Proje No: 120K47

Proje Yürütücüsü:
Dr. Öğr. Üys. Onurcan YILMAZ

Araştırmacı:

Dr. Öğr. Üys. Sinan ALPER

Danışman:

Dr. Ozan İŞLER

Aralık 2020

İSTANBUL

ÖNSÖZ

TÜBİTAK'ın ARDEB 1001 "COVID-19 ve Toplum: Salgının Sosyal, Beşeri ve Ekonomik Etkileri, Sorunlar ve Çözümler" başlıklı çağrısı kapsamında desteklenen 120K427 kodlu ve **Önleyici Tedbirlere Uyumu Nasıl Arttırabiliriz? Kişisel ve Toplumsal Fayda Mesajlarının Etkisi** başlıklı bu projede otoritelerin toplumda koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumu arttırmak amacıyla kullandıkları sağlık iletişimde hangi tür mesajların insanların niyet ve davranışlarını değiştirme noktasında etkili olabileceği araştırılmıştır. İlgili alanyazında bir mesajın ikna etme ve insanların tutum ve davranışlarında değişiklik yaratabilme düzeyini kullanılan mesajların içeriğinin, kim tarafından iletilmişinin ve kimleri hedef aldığına etkili faktörler olduğu değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda proje kapsamında üç farklı deney gerçekleştirilerek koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumu arttırmak amacıyla kullanılan mesajların içeriği, kaynağı ve alıcısı açısından farklılık gösteren sosyal psikolojik dinamiklerin önleyici tedbirlere uyum düzeyi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Projede, daha önce ön test olarak pilot çalışma niteliğindeki araştırmaya katılarak önleyici tedbirlere uyum niyetleri ve çeşitli psikolojik bireysel farklılıklara ilişkin öz bildirim dayalı ölçümleri alınan katılımcılar 1. deneye davet edilmiştir. 451 katılımcının dâhil olduğu deneyde koronavirüs tehlikesine karşı katılımcıları uyaran bir bilgilendirici broşür ile mesaj içeriği açısından beş farklı koşul ("kendini koru", "aileni koru", "ülkeni koru", "aileni ve ülkeni koru", ya da "kontrol") manipüle edilerek mesaj içeriğinin tedbirlere uyum niyeti üzerindeki olası etkileri boylamsal olarak araştırılmıştır. Ancak kullanılan manipülasyonun önleyici tedbirlere uyum niyetini arttırmada anlamlı bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan katılımcıların ön test ve son test puanları arasındaki grup içi karşılaştırmalar anlamlı bir etki olduğunu göstermiş ve katılımcıların önleyici tedbirlere uyum niyetlerinin zaman içinde önemli ölçüde azaldığı görülmüştür. Farklı bir örnekleme 1716 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen 2. (gruplar arası) deneyde mesajın içeriğine ek olarak mesajın kaynağı ("devlet yetkilileri" ya da "bilim kurulu üyeleri") manipülasyonu uygulanmıştır. Ayrıca bağımlı değişken olarak önleyici tedbirlere uyum niyetinin yanı sıra koronavirüse karşı insanları korumak için faaliyet yürüten bir kuruluşa bağış yapma davranışı ölçülmüştür. Kullanılan manipülasyonların temel etkilerinin bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı bulunmuştur. Fakat mesajın içeriği ve kaynağının etkileşimleri incelendiğinde, etkileşimin hem bağımlı değişkenlerin bileşimi hem de önleyici tedbirlere uyum niyeti üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Buna göre mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda "aileni ve ülkeni koru" mesajı diğer tüm koşullardan daha güçlü bir etkide bulunmuştur ve özellikle "kendini koru" koşuluna kıyasla istatistiksel olarak anlamlı seviyede daha fazla koruyucu tedbirlere uyma niyetini arttırmıştır. Mesajın kaynağı devlet yetkilileri olduğunda ise mesajın içeriği etkili olmamıştır. 1063 kişinin

katıldığı 3. (gruplar arası) deneyde ise öncelikle 2. deneyde kullanılan manipülasyon materyalleri (broşür) daha ayrıntılı ve etkili olacak şekilde düzenlenerek gazete haberleri formatına çevrilmiştir. Ayrıca bağımlı değişken ölçümleri de daha ayrıntılı hale getirilerek (1) önleyici tedbirlere uymaya ilgili tutumlar ve tedbirleri yerine getirmeye yönelik niyet ile (2) koronavirüs aşısı olmaya yönelik niyet ve davranışsal olarak aşı geliştirme çalışmalarına bağış yapma şeklinde ikişer farklı biçimde ölçülmüştür. Sonuçlara göre mesajın kaynağı manipülasyonunun temel etkilerinin bağımlı değişkenlerin bileşiminde ve tekil değerlendirmelerinde anlamlı bir etki yaratmadığı görülmüştür. Öte yandan mesajın içeriği manipülasyonu önleyici tedbirlere uymaya yönelik niyet üzerinde etki göstererek insanların kendilerini korumalarına yönelik vurgu yapan mesaj içeriklerinin ülkelerini korumalarına yönelik vurguya kıyasla daha yüksek düzeyde tedbirlere uyma niyetini arttırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca iki manipülasyonun etkileşim etkisinin de hem bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde hem de önleyici tedbirlere uymaya yönelik niyet üzerinde anlamlı etkiler doğurduğu anlaşılmıştır. Buna göre bilim kurulu üyelerinden gelen insanların kendilerini korumalarına yönelik vurgu içeren mesajlar ülkelerini korumalarına yönelik vurgu içeren mesajlara kıyasla daha yüksek düzeyde önleyici tedbirlere uyum niyetine neden olmuştur. Aşı olma niyeti ve aşı geliştirme çalışmalarına bağış yapma değişkenleri incelendiğinde ise manipülasyonların temel ve etkileşim etkilerinin bağımlı değişkenlerin bileşimi ve tekil incelemelerinde anlamlı bir sonuç doğurmadığı gözlenmiştir. Gerçekleştirilen üç deneyde de mesajın hedefi olan kişilerin bireysel psikolojik farklılıklarının anlamlı bir düzenleyici rolü olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak proje deneylerinden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, toplumda koronavirüse yönelik önleyici tedbirlere uyumun artırılabilmesi için kullanılacak sağlık iletişiminde hem topluma mesaj veren kaynağın kim olacağı hem de mesaj içeriklerinde neyin vurgulanacağı birlikte göz önünde bulundurulması gereken faktörlerdendir denilebilir. Önleyici tedbirlere uyma niyetini arttırmak için bilim insanları tarafından yapılan çağrılarda insanların kendilerini ya da sevdiklerini (ailesini ve ülkesini) korumalarının önemine vurgu yapmanın en etkili sağlık iletişimi olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla devlet yetkililerinin ülke çıkarlarına vurgu yapan mesajlarından ziyade bilim insanlarının toplumdaki bireylerin kendilerini ve sevdiklerini korumalarına yönelik mesajlarının yaygınlaştırılmasının daha işlevsel olacağı düşünülebilir. Öte yandan pandeminin bugün güncel bir sorunsalı haline gelen insanların aşılardan hakkındaki olumsuz tutumlarına nasıl bir iletişim yöntemiyle müdahale edilerek aşı olma niyetlerinin ve davranışlarının artırılacağı meselesi ise gelecekteki çalışmalarda incelenmesi gereken kritik bir araştırma sorusu olarak karşımızda durmaktadır.

Proje Ekibi Adına

Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz

İçindekiler

ÖNSÖZ	i
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Sağlık Davranışlarında Tedbirlere Uyumla İlişkili Faktörler	3
1.2 COVID-19 Literatüründe Tedbirlere Uyumla İlişkili Faktörler	4
1.3 Sağlık İletişimi, Tutum Değişimi ve İkna	4
1.4 Önleyici tedbirlere uyumu arttıracak mesajın özellikleri	5
1.4.1 Mesajın içeriği.....	5
1.4.2 Mesajın kaynağı	6
1.4.3 Mesajın Hedefi.....	6
1.5 Projenin Amaç ve Hipotezleri	10
2. ÇALIŞMA 1.....	12
2.1 Yöntem	12
2.1.1 Ön test.....	12
2.1.2 Son Test	13
2.2 Sonuçlar.....	15
3. ÇALIŞMA 2.....	18
3.1 Yöntem	18
3.1.1 Katılımcılar	18
3.1.2 Veri Toplama Araçları ve İşlem	18
3.1.3 Hipotezler	19
3.2 Sonuçlar.....	19
3.2.1 Doğrulayıcı Analizler.....	19
3.2.2 Keşif Analizleri	23
4. ÇALIŞMA 3.....	24
4.1 Yöntem	24
4.1.1 Katılımcılar	24
4.1.2 Veri Toplama Araçları ve İşlem	24
4.1.3 Hipotezler	25
4.2 Sonuçlar.....	25
4.2.1 Önlem Alma Üzerindeki Etkiler	25
4.2.2 Aşı Tutumları Üzerindeki Etkiler.....	30
5. GENEL TARTIŞMA	33
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	35
EKLER	38

Ek 1. Çalışma 1	38
1.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	38
1.2 Bilgilendirme Metni	39
1.3 Manipülasyonlar	39
1.4 Önleyici Tedbirler Ölçeği.....	40
1.5 COVID-19 Risk Algısı Ölçeği	41
1.6 Demografik Form.....	41
1.7 Manipülasyon Kontrol Sorusu.....	42
Ek 2. Çalışma 2	43
2.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	43
2.2 Manipülasyonlar	43
2.3 Önleyici Tedbirler Ölçeği.....	46
2.4 Bağış Sorusu.....	46
2.5 Güven Sorusu	46
2.6 Risk Algısı	47
2.7 Demografik Form.....	47
Ek 3. Çalışma 3	49
3.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	49
3.2 Manipülasyonlar	50
3.3 Önleyici Tedbirlere Uyma	58
3.4 Bağış Sorusu.....	58
3.5 Aşı Olma Niyeti Ölçeği.....	59
3.6 Güven Sorusu	59
3.7 Risk Algısı	59
3.8 Komplo Teorilerine İnanç.....	60
3.9 Demografik Form.....	60
EK 4. Çalışma 1'deki Ek Analiz Tabloları	62
4.1 "Kendini Korum" ve "Kontrol" Grubu Karşılaştırması	62
4.2 "Aileni Korum" ve "Kontrol" Grubu Karşılaştırması	66
4.3 "Ülkeni Korum" ve "Kontrol" Grubu Karşılaştırması	70
4.4 "Aileni ve Ülkeni Korum" ve "Kontrol" Grubu Karşılaştırması.....	74
4.5 "Kendini Korum" ve "Aileni Korum" Karşılaştırması	78
4.6 "Kendini Korum" ve "Ülkeni Korum" Karşılaştırması.....	82
4.7 "Kendini Korum" ve "Aileni ve Ülkeni Korum" Karşılaştırması	86
4.8 "Aileni Korum" ve "Ülkeni Korum" Karşılaştırması.....	90
4.8.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma.....	91
4.9 "Aileni Korum" ve "Aileni ve Ülkeni Korum" Karşılaştırması.....	95

4.10 “Ülkeni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması	99
Ek 5. Çalışma 2’deki Ek Analiz Tabloları	104
5.1 Mesajın Kaynağı ve Güven Etkileşimi.....	104
5.2 Mesajın Kaynağı ve Risk Algısı Etkileşimi	104
5.3 “Kendini Korum” ve “Aileni Korum” Karşılaştırması	105
5.4 “Kendini Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması.....	106
5.5 “Kendini Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması	107
5.6 “Kendini Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması.....	109
5.7 “Aileni Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması	110
5.8 “Aileni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması.....	112
5.9 “Aileni Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması	113
5.10 “Ülkeni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması	114
5.11 “Ülkeni Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması	116
5.12 “Aileni ve Ülkeni Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması	117
6. Betimsel İstatistikler.....	119
6.1 Çalışma 1	119
6.2 Çalışma 2	120
6.3 Çalışma 3	122
KAYNAKÇA.....	125

Tablo ve Şekiller Listesi

Tablo 1. Çalışma 1'deki Deneysel Koşullar.....	14
Tablo 2. Çalışma 1'deki Koşulların Post-Hoc Karşılaştırmaları	15
Tablo 3. Çalışma 1'deki Koşulların Hoc Sonrası Karşılaştırmaları: Bağımlı Değişken Olarak Fark Puanları alındığında	17
Şekil 1. Deneysel koşulların her biri için ön test ve son test arasındaki farkları gösteren grafik.....	166
Şekil 2. Çalışma 2'de, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.....	20
Şekil 3. Çalışma 2'de, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik yapılan bağışların dağılımı.....	200
Şekil 4. Çalışma 2'de, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.....	211
Şekil 5. Çalışma 2'de, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik yapılan bağışların dağılımı.....	222
Şekil 6. Çalışma 2'de, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.....	233
Şekil 7. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik tutum seviyesinin dağılımı.....	266
Şekil 8. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik niyet seviyesinin dağılımı.....	277
Şekil 9. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik tutum seviyesinin dağılımı.....	288
Şekil 10. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik niyet seviyesinin dağılımı.....	29
Şekil 11. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre aşı olma niyetinin dağılımı.....	300
Şekil 12. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre aşı çalışmalarına yapılan bağışın dağılımı.....	311
Şekil 13. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre aşı olma niyetinin dağılımı.....	322
Şekil 14. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre aşı çalışmalarına yapılan bağışın dağılımı.....	322

ÖZET

Bu projenin hedefi kitle iletişim araçları ile topluma mesajlar vererek koronavirüse yönelik koruyucu tedbirlere uyulması konusunda yapılan çağrılarda insanların tutum ve davranışlarında etkili olabilecek bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesidir. Bu hedef doğrultusunda mesajların içeriği, kaynağı ve hedefi açısından sosyal psikolojik dinamiklerin önleyici tedbirlere uyum üzerindeki etkilerini inceledik. Mesaj içeriği olarak bireysel çıkarlara yapılan vurgu ve farklı düzeylerdeki toplumsal çıkarlara yapılan vurgular (kendini koru, aileni koru, ülkeni koru, aileni ve ülkeni koru) kıyaslanmıştır. Mesajın kaynağı olarak bilim insanlarından veya devlet yetkililerinden mesaj almanın etkileri kıyaslanmıştır. Mesajın hedefi olarak ise algılanan risk, komplo teorilerine inanç, düşünme stilleri, belirsizlikten kaçınma ve dürtüsellik değişkenlerinin mesaj içeriği ve kaynağı açısından farklılaşan koşulların önleyici tedbirlere uyma üzerindeki potansiyel düzenleyici rolleri araştırılmıştır. Bir pilot çalışma ($N_{\text{pilot}} = 1088$) ve üç farklı deney gerçekleştirilmiş ($N_1 = 451$, $N_2 = 1716$, $N_3 = 1063$); böylece hem geçmişteki tutumlar ölçülerek davranışsal niyetler ve gerçek davranışlar grup içi desenle incelenmiş hem de farklı deneysel koşulların etkileri gruplar arası bir desenle kıyaslanmıştır. Gerçekleştirilen istatistiksel analiz sonuçları katılımcıların önleyici tedbirlere uyum niyetlerinin zaman içinde azaldığını göstermiştir (pilot çalışma ve 1. deney). Ayrıca, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda “aileni ve ülkeni koru” mesaj içeriğinin “kendini koru” içeriğine kıyasla daha fazla koruyucu tedbirlere uyma niyetini arttırmış fakat mesajın kaynağı devlet yetkilileri olduğunda mesaj içeriğinin anlamlı bir etkisi olmamıştır (2. deney). Son olarak, “kendini koru” mesaj içeriği “ülkeni koru” içeriğine kıyasla daha fazla tedbirlere uyma niyeti arttırmış ve mesaj içeriği ile mesaj kaynağı etkileşim göstererek bilim kurulu üyelerinden gelen “kendini koru” mesajı “ülkeni koru” mesajına kıyasla önleyici tedbirlere uyum niyetini daha fazla arttırmıştır (3. deney). Mesaj hedefinin bireysel psikolojik farklılıklarının ise anlamlı bir düzenleyici etkisi bulunamamıştır. Genel olarak bu bulgular bilim kurulu tarafından verilen mesajlarda insanların kendilerini ve sevdiklerini korumalarını vurgulayan mesajların önleyici tedbirlere uyumu arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bulguları ilgili alanyazını çerçevesinde tartışarak etkili bir sağlık iletişimiyle koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumu arttırmanın yollarına yönelik önerilerde bulunuyoruz.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, sağlık iletişimi, önleyici tedbir, aşı olma niyeti, bağış, kendini koru, aileni koru

ABSTRACT

The goal of this project is to develop public health communication messages that can effectively promote compliance with preventive measures against the coronavirus. To do so, we investigated the effects of social-psychological dynamics for the content, the source, and the target of messages on the compliance with preventive measures. As message content, emphases on personal benefit (“protect yourself”) and on different levels of social benefit (“protect your family”, “protect your country”, “protect your family and country”) were compared. As message source, the effects of receiving messages from either the scientific council or government authorities were compared. As the target of the messages, perceived risk, belief in conspiracy theories, cognitive styles, uncertainty, and impulsivity were investigated as possible moderators. A pilot study ($N_{\text{pilot}} = 1,088$) and three experiments ($N_1 = 451$, $N_2 = 1,716$, $N_3 = 1,063$) were conducted, observing past attitudes, behavioral intentions and actual behavior using within-subjects designs as well as effects of different experimental conditions using between-subjects designs. Statistical analyses showed that participants’ intentions to comply with preventive measures decreased over time (Pilot Study and Experiment 1). In addition, when the message source was the scientific council, the “protect your family and country” message increased intentions to comply with preventive measures more than the “protect yourself” message, but there was no effect when the message source was the government authorities (Experiment 2). Finally, the “protect yourself” message increased intentions to comply compared to the “protect your family and country” message, and message source and message content interacted such that the “protect yourself” message by the scientific council increased intentions to comply more than the “protect your family and country” message (Experiment 3). Measures of participants’ psychological dispositions were not found to moderate these findings in any of the three experiments. Overall, these findings suggest that messages provided by a scientific council, and those that highlight the protection of one’s self and loved ones are effective in increasing compliance with preventive measures. We discuss our findings in relation to the literature and suggest ways to effectively communicate public health messages for promoting compliance with preventive measures against the coronavirus.

Keywords: COVID-19, health communication, preventive measures, vaccination intention, donation, self-regard, social-regard

1. GİRİŞ

2019 yılının sonbahar aylarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Koronavirüs (COVID-19) salgını, kısa süre içerisinde bütün dünyaya yayılarak büyük bir pandemiye neden olmuştur. Koronavirüse karşı bilim insanları birçok ülkede etkili bir koruyucu aşı bulmak amacıyla çalışmalara başlamıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Fakat aşının hemen bulunması ve yaygın olarak tüm dünyada uygulamaya konulması mümkün olmadığı için virüsün yayılma hızını azaltmak ve daha fazla insanın etkilenmesini engellemek kritik bir önem kazanmıştır. Bu önem doğrultusunda Dünya Sağlık Örgütü; hijyen kuralları, maske kullanımı ve sosyal mesafenin korunması gibi salgının yayılmasını engelleyici tedbirlerin yerine getirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Böylece tüm ülkelerde koronavirüsün gerek sağlık gerekse de ekonomik ve politik olumsuzluklarına karşı mücadele yöntemi olarak toplumda önleyici tedbirlere uyumu arttırmak birincil öncelik haline gelmiştir.

Birçok devlet ve resmi kuruluş pandemi kontrol altına alabilmek için insanların önleyici tedbirlere uyumunu artırma yönelik çağrılar yapan bir sağlık iletişimi uygulamasına başlamıştır. Türkiye'de de Sağlık Bakanlığı pandemi başlangıcından itibaren halkı bilgilendirerek koronavirüse karşı koruyucu sağlık tedbirlerine uyumun önemini vurgulamıştır. Benzer şekilde çeşitli devlet otoriteleri ve sağlık uzmanları da sık sık kitle iletişim araçları aracılığıyla topluma verdikleri mesajlarda tedbirlere uyumu arttırmayı hedeflemiştir. Fakat pandeminin ilk aylarında gerçekleştirilen araştırmalar, otoritelerin tüm bu uyarılarına rağmen insanların önleyici tedbirlere yeterince uymadıklarını göstermektedir (Oosterhoff ve Palmer, 2020; Wise vd., 2020). Sosyal psikolojide tutum ve ikna alanındaki geçmiş araştırmalar, insanların bir davranışa yönlendirilmesi amacıyla iletilen mesajların kaynağının ikna ve davranış değişikliği yaratmada oldukça etkili bir faktör olduğunu göstermektedir. Fakat bu faktörün koronavirüs bağlamındaki tedbirlere uyum çağrısı yapan mesajlar açısından rolü henüz bilinmemektedir.

Önleyici tedbirlere uyumu arttırmaya yönelik sağlık iletişimde kullanılan mesajların bir kısmının içerik olarak bireysel faydayı vurgulayarak bir kısmının ise toplumsal çıkarları gözeterek ülke çıkarlarını öne çıkararak insanları motive etmeyi hedeflediği görülmektedir. Klasik iktisat ve davranışsal iktisat alanındaki araştırmalarda bu konuya ilişkin iki farklı yaklaşım öne çıkmaktadır. Klasik iktisat insanların davranışlarını kişisel olarak kendilerine nasıl bir maliyetle sonuçlanacağı hesaplaması üzerinden bir değerlendirme yaparak düzenlediğini öngörmektedir. Öte yandan psikolojik faktörlerin etkilerini de göz önünde bulunduran davranışsal iktisat alanında ise insanların kişisel maliyet uğruna işbirliği yapmayı tercih edebileceklerini ve çeşitli durumlarda toplum yanlısı davranışlar sergileyen ahlaki failer olabileceklerini kabul etmektedir. Alanyazında sağlık çalışanlarının el yıkama gibi hijyen odaklı önleyici tedbirleri yerine getirme düzeylerini bireysel faydadan ziyade hastaların faydalarını

vurgulayan mesajların olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir (Grant ve Hofmann, 2011). Fakat aşı olmaya yönelik niyeti hem bireysel faydayı hem de toplumsal faydayı vurgulayan mesajların etkilediği gösteren çalışmalar da mevcuttur (Bonafide ve Vanable, 2015; Hershey vd. 1994; Vietri vd. 2012; Betsch vd. 2017; Brewer vd. 2017; Li vd. 2016). Koronavirüse yönelik koruyucu önlemlere uyum bağlamında düşünüldüğünde bireysel faydayı mı yoksa toplumsal faydayı mı öne çıkaran mesajların davranış değişikliği yaratmada daha etkili olacağı ise henüz bilinmemektedir.

Yakın dönemde gerçekleştirilen araştırmalar salgın tehdidinin yoğun bir biçimde devam etmesine rağmen insanların önleyici tedbirlere uymakta zorlandıklarını ve bu durumun çeşitli psikolojik ve bireysel farklılıklardan kaynaklandığını göstermektedir (Prosser vd., 2020). Ayrıca geçmişteki sosyal psikoloji alanyazını da algılanan risk, komplo teorilerine inanç, sezgisel düşünme, belirsizlikten kaçınma ve dürtüsellik gibi bireysel özelliklerin hem sunulan mesaj türlerine göre ikna ve davranış değişikliğinde etkili olduğunu hem de sağlık alanındaki koruyucu tedbirlere uyma düzeylerinde farklılıklar yarattığına işaret etmektedir (Alper vd., 2020). Dolayısıyla koronavirüse yönelik koruyucu tedbirlere uyumu arttırmayı hedefleyen etkili bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesinde dikkat edilmesi gereken bir husus da mesajın hedefinin psikolojik özellikleridir.

Tüm bu etkenler göz önünde bulundurulduğunda koronavirüse yönelik önleyici tedbirlere uyumu arttırmada etkili bir sağlık iletişimi yönteminin tespit edilebilmesi için mesajın içeriğinin, kaynağının ve hedefinin bütünlüklü olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca alanyazındaki araştırmaların büyük bir çoğunluğu tedbirlere uyma niyetini zamana göre farklılık gösterebilen risk algısını göz önünde bulundurarak incelememektedir. Buna ek olarak tedbirlere uyum niyetinin ötesinde davranışsal düzeyde ölçümlere dayalı araştırmaların da kısıtlı olduğu görülmektedir.

Bu projede insanların önleyici tedbirlere uyumunu arttırabilecek, etkili bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesi hedeflenerek tedbirlere uyum çağrısında kullanılan mesajların içeriği, mesajların kim tarafından verildiği ve mesaj hedefinin bireysel özellikleri değerlendirilerek 3 farklı deney gerçekleştirilmiştir. Ayrıca yukarıda vurgulanan kısıtlardan yola çıkarak zaman içinde değişen risk algısının ve geçmişteki önlemleri yerine getirme niyetinin ileri bir tarihteki niyet ve davranışlar üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Raporda, öncelikle konuya ilişkin alanyazını aktarılacaktır. Sonrasında deneylerde kullanılan yöntem, ölçüm araçları ve analizler tanıtılarak bulgular verilecektir. Mevcut bulguların tartışılmasının ardından otoritelerin önleyici tedbirlere uyum amacıyla gerçekleştirdikleri sağlık iletişimi uygulamalarında dikkat etmeleri gereken noktalara yönelik önerilerde bulunulacaktır.

1.1 Sağlık Davranışlarında Tedbirlere Uyumla İlişkili Faktörler

Sağlık davranışlarını geliştirmeye yönelik girişimlerle ilgili çalışmaların genel anlamda 1970'li yıllardan sonra hız kazandığı görülmektedir (Schiavo, 2014). Sağlık davranışı araştırmalarında temel olarak kişilerin risk barındıran davranışlardan kaçınması ve sağlıklı olan davranışa yönelmesi esas alınmaktadır. Sağlık davranışlarını geliştirmek öncelikle kişilere gerekli ve doğru bilgi aktarımı ile başlamaktadır ve bu süreç kişilerin tedbirlere uymasını ve sağlık davranışlarını sürdürmelerini desteklemekle devam etmektedir.

Alanyazına bakıldığında ele alınması gereken en ayırt edici temanın sağlık davranışına yönelme ve onu uygulama olduğu görülmektedir. Bu davranış değişiminde ilk koşul, kişilerin sağlıklarını tehdit eden durumun farkında olmalarıdır ve bu farkındalık da etkin bir kriz yönetimi ve sağlık iletişimi ile mümkündür (Reynolds ve Seeger, 2005). Bununla beraber durumun farkında olmanın kişilerde davranış değişimine beklenen ölçülerde yol açmadığı da tespit edilmektedir (Schwarzer, 2001; Speller, 2007). Çünkü kişilere verilen bilgilerin sadece halihazırda sağlık davranışını değiştirmek isteyenler için daha görünür olmaktadır ve bilgilendirme süreci toplumun her kesiminde uygun ve anlaşılır biçimde gerçekleştirilememektedir (Christmas, 2009). Araştırmacılar bu durumun önüne geçmek ve tutum-davranış arasındaki boşluğu azaltmak amacıyla kişilerarası psikolojik ve demografik farkları da göz önünde bulundurarak birçok davranış değişimi modeli geliştirmişlerdir (Rogers, 1975; Becker vd., 1977; Michie vd., 2008; Darnton, 2008). Her sağlık sorununun farklı bir müdahale ve iletişim biçimi gerektirebilmesi ve farkı kişilerde ve toplumlarda yansımalarının aynı olmaması sebebiyle hangi davranış değişim modelinin en etkili olduğu tam olarak belirlenememektedir. Örneğin yeme davranışını değiştirmede ve önerilen tedbirleri uygulamada gözlemlene ve kendini izleme teknikleri etkili olurken fiziksel aktivite ve spor yapmayı arttırmada ise kişilere sürekli hatırlatma yapmak ve ödül, hedef belirlemek etkili olmaktadır (Greaves vd., 2011). Mevcut hastalığa yönelik önleyici tedbirleri uygulamanın ortaya çıkarılmasında uygun sağlık iletişimi yöntemlerinin kullanılmasının yanı sıra kişiler arası farklılıklar da rol oynamaktadır. Örneğin risk algısı yüksek kişilerin patojenlerden kaçınma davranışını daha çok gösterdikleri tespit edilmektedir (Goh, 2020; Faulkner vd., 2004). Risk algısı yüksek olan kişilerin aynı zamanda kendilerini korumaya yönelik motivasyonları ve hastalığa dair bilgi arama tutumlarının da arttığı görülmektedir (Rimal ve Real, 2003). Bunlara ek olarak risk algısı yüksek kişilerin aşılana karşı olumlu tutumları olduğu görülürken (Brewer, vd., 2007), komplo teorilerine inanma oranları yüksek olan kişilerin aşılama davranışlarından kaçındıkları (Shapiro, vd., 2016) ve önleyici tedbirlere uyma konusunda zorlandıkları anlaşılmaktadır (Gaston ve Alleyne-Green, 2013; Oliver ve Wood, 2014).

1.2 COVID-19 Literatüründe Tedbirlere Uyumla İlişkili Faktörler

COVID-19 pandemisine yönelik yapılan çalışmalar önleyici tedbirlere uyma konusunda genç nüfusun daha dikkatsiz olduğunu göstermektedir (Everett vd., 2020; Banik vd., 2020). Genç nüfus için daha az risk barındırsa da genç nüfusun daha aktif olabileceği ve sosyal çevrelerinin daha geniş olduğu göz önünde bulundurulduğunda virüsü yayma ihtimalleri de daha fazla olmaktadır (Andrews vd., 2020). Bu durumda riskli grupta olmayan bir kişinin önleyici tedbirlere uymasını sağlamak amacıyla kendini koruması gerektiğine dair bir mesaj vermek etkisiz olabilir (Clark vd., 2020). Yapılan diğer çalışmalar dürtüsel davranış kontrolü düşük olan (Kuiper vd., 2020), Dark Triad (Karanlık Üçlü) karakteristik özelliklerinden yüksek puan alan (Zajenkowski vd., 2020) ve eğitim düzeyi düşük olan (Brouard vd., 2020) kişilerin önleyici tedbirleri daha az uyguladıklarını göstermiştir. Buna ek olarak gelir seviyesi düşük olan kişilerin çalışmak zorunda olmaları ve karantinada kalamamaları sebebiyle önleyici tedbirlere uymak konusunda zorlandıkları görülmektedir (Coetzee ve Kagee, 2020). Ayrıca yapılan son çalışmalar komplo teorilerine inanmanın COVID-19'a yönelik önleyici tedbirlere daha az uymakla beraber (Swami ve Barron, 2020), aşılama niyetini de olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Romer ve Jamieson, 2020).

Önleyici tedbirlere uyum aynı zamanda bir karar alma sürecini de içermektedir. Dolayısıyla kişilerin karar almalarında etkili olan bazı bireysel ve toplumsal farklılıklar da COVID-19'a yönelik önleyici tedbirlere uyumu yordayıcı potansiyel değişkenleri oluşturmaktadır. Örneğin, analitik düşünce (Tversky ve Kahneman, 1974) mevcut riskleri ve olası sonuçları hesaplamada kişilere daha çok yardımcı olacağı için zarar görmemek ve riske girmemek amacıyla analitik düşünme eğilimi yüksek olan kişilerde önleyici tedbirlere uyum daha fazla görülebilir. Buna paralel olarak analitik düşüncenin tersi olarak adlandırılabilen sezgisel düşünme eğilimi ise geçmiş alanyazında komplo teorilerine yatkınlıkla ilişkili bulunmaktadır (Mikušková, 2018; Pennycook, vd., 2015; Swami, vd., 2014) ve önleyici tedbirleri yerine getirmeyi azaltabilmektedir (Bogart vd., 2011).

1.3 Sağlık İletişimi, Tutum Değişimi ve İkna

Pandemi gibi belirsiz ve kişilerin hayatlarını fiziksel, psikolojik ve ekonomik anlamda tehdit eden durumlarda insanların bilgi alabilmek amacıyla medya araçlarına daha çok yöneldikleri görülmektedir (Zhang vd., 2015). Medya araçlarında sürekli pandemiye dair bilgiler ve alınması gereken önlemler yer almaktadır. Önleyici tedbir uyarılarına maruz kalmak kişilerin bilgilensini sağlamak ve onları önlem almaya dair motive etmek açısından büyük bir etkileme potansiyeline sahiptir. Bu sebeple medya araçlarını iyi kullanmak ve kişilerin tedbirlere uyması için etkili bir ikna yöntemi ile tutum değişimini sağlamaya yönelik bir sağlık iletişim müdahalesi oldukça kritiktir. Alanyazına baktığımızda kişilerin verilen bir mesajı ikna edici

bulmalarında mesajın içeriğinin, kim tarafından verildiğinin ve kimi hedeflediğinin önemli olduğu görülmektedir (Hovland, 1954). Yale yaklaşımı olarak da adlandırılan bu modelinin kişilerde birçok farklı bağlamda tutum değişimine yol açabilen etkili bir yöntem olduğu tespit edilmektedir (McGuire, 1996).

Koronavirüs (COVID-19) pandemisi bağlamında düşünüldüğünde virüsün yayılma hızını azaltmak ve kişilerde istenilen tutum değişimini yaratmak amacıyla etkili bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesi pandeminin insanlar üzerindeki çok yönlü olumsuz etkileri açısından aciliyet kazanmaktadır. Dolayısıyla bu iletişimin nasıl olması gerektiğine yönelik kullanılan mesajların içeriği, kimin tarafından iletiildiği ve kimi hedeflediği bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

1.4 Önleyici tedbirlere uyumu arttıracak mesajın özellikleri

1.4.1 Mesajın içeriği

COVID-19 önlemleriyle ilgili mesajların içeriği, mesajların etkinliği üzerindeki önemli bir unsurdur. Klasik ekonomi literatürü bir mesajı değerlendirirken insanların öncelikli olarak maliyetlere odaklanacağını öne sürmektedir. Öte yandan davranışsal ekonomi alanyazını, psikolojik değişkenleri de göz önünde bulundurarak (örn. Bertrand vd., 2004; Thaler ve Sunstein, 2008; Van Bavel vd., 2020a) insanların bazen kişisel maliyetler doğursa da işbirliğine yatkın ve prososyal davranma eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır (Bowles ve Gintis, 2011). Dolayısıyla klasik ekonomi yaklaşımı kişiye yönelik COVID-19 mesajlarının önlemlere uyma davranışlarını arttırmada daha etkili olacağını ön görürken, davranışsal ekonomi yaklaşımı toplumsal faydayı vurgulayan mesajların da önlemlere uyma davranışını attırabileceğini öne sürmektedir (Brockman, 2017; Korn vd., 2018; Jordan vd., 2020). Ancak yakın zamanda gerçekleştirilen araştırmalar, hangi mesaj içeriğinin davranış değişikliğinde daha etkili olduğu konusunda çelişkili bulgular sunmaktadır. Toplumsal faydayı vurgulayan mesajların, beslenme, cinsellik, uyuşturucu istismarı ve sağlık çalışanlarının el yıkama alışkanlıkları alanlarında önleyici tedbirleri arttırdığı bulunmuştur (Robinson vd., 2014; Stok vd., 2014; Scholly vd., 2005; Moreira vd., 2009; Grant ve Hofmann, 2011). Aşı olma kararı üzerinde ise her iki mesaj içeriğinin de etkili olduğu bulunurken (örn. Bonafide ve Venable, 2015; Hershey vd., 1994; Vietri vd., 2012), aşı olma davranışının kendisi ölçüldüğünde toplumsal fayda içerikli mesajların etkisi olmadığı gözlenmiştir (örn. Isler vd., 2020; Llupià vd., 2013; Rothan-Tondeur vd., 2010). Bireysel ve toplumsal fayda odaklı mesajların etkisi karmaşık olmakla birlikte daha derinlemesine araştırılmalıdır. Koronavirüs önlemlerine ilişkin mesajlar için de hangi mesaj türünün önleyici tedbirleri arttırmada daha etkili olduğunun belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

1.4.2 Mesajın kaynağı

İkna ve tutum değişiminde kullanılan mesajların kaynağı (örneğin, bir devlet yetkilisinden ya da bilim insanından gelmesi), mesajın etkisini belirleyen önemli bir faktördür (Heesacker vd., 1983; Wilson ve Sherrell, 1993). Mesaj kaynağının itibarı (Johnson ve Scileppi, 1969), güvenilirliği (Giffin, 1967), uzmanlığı (Sternthal, Phillips ve Dholakia, 1978), eğitim seviyesi (Petty vd., 1981) ve mesajın alıcısıyla ideolojik benzerliği (Busch ve Wilson, 1976), mesajın etkenliğini etkileyen faktörlerdendir. Ancak bir mesajın etkili olması, mesajın içeriği, alıcısı, iletildiği kanal ve bağlam gibi çeşitli özelliklere ve bu özelliklerin birbiriyle etkileşimine göre de değişiklik göstermektedir (Booth-Butterfield ve Gutowski, 1993; Eagly vd., 1978; Pornpitakpan, 2006; Sternthal vd., 1978; Yuan vd., 2019; Worchel vd., 1975). Örneğin, bir meta-analiz çalışmasında, sağlık iletişimi kampanyalarının davranış üzerindeki etkisinin çok küçük olduğunu bulunmuştur (Snyder vd., 2004). Etkinin küçük olmasının sebeplerinden biri bu kampanyalarda kullanılan mesaj kaynaklarının özellikleriyle ilişkili olabilir. Sağlık çalışanları, devlet yetkililerine kıyasla, sağlıkla ilgili mesajlar için daha etkili, akılda kalıcı ve faydalı kaynaklardır (Lee ve Park, 2016; Smith vd., 2009; Meissner vd., 1992). Örneğin mesaj kaynağı olarak doktor ve bakan karşılaştırıldığında, doktorlardan gelen HIV'e yönelik önleyici tedbirlere uyum çağrısı yapan mesajların daha etkili olduğu bulunmuştur (Major ve Coleman, 2012). Benzer şekilde, H1N1 pandemisine yönelik önlemler devlet yetkilileri tarafından açıklandığında insanların verilen mesajlara daha şüpheci yaklaştığı tespit edilmiştir (Teasdale ve Yardley, 2011). Bu bulgulara dayanarak, koronavirüs önlemleriyle ilgili mesajların devlet yetkililerinden ziyade sağlık çalışanlarından geldiğinde önlemlere uyumu arttırmada daha etkili olacağı öne sürülebilir. Ancak, kaynağın etkisinin mesaj içeriğine ve mesajın hedefine göre değişip değişmeyeceği bilinmemektedir. Örneğin bireysel faydaya vurgu yapan mesajlar bir sağlık uzmanından geldiğinde daha etkili olabilir. Dolayısıyla mesaj kaynaklarının etkisi araştırılırken kaynağın içerikle etkileşimi göz önünde bulundurulmalıdır.

1.4.3 Mesajın Hedefi

Alanyazındaki araştırmalar, sağlıkla ilgili konularda önleyici tedbirlere uyma eğiliminin çeşitli bireysel faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla bireysel faktörlerin hangi mesaj içeriği ve kaynaktan daha yüksek düzeyde tedbirlere uyumla sonuçlanacağı göz önünde bulundurulması gereken bir diğer faktördür. Hedef popülasyonun kişilik özellikleri, bireylerin tutum ve davranışlarını değiştirmeye yönelik mesajların etkenliği üzerinde etkisi olan önemli bir unsurdur (Cialdini, Trost, ve Newsom, 1995; Hovland vd., 1954; Sorrentino vd., 1988). Alanyazını aynı kaynaktan gelen aynı mesajın, sağlıkla ilgili mesajlar da dahil olmak üzere, hedef kitlenin özelliklerine göre farklı etkileri olduğunu göstermektedir (örn.

Briñol ve Petty, 2003; Gelfand vd., 2000; Saucier ve Webster, 2010; Schaefer vd., 2004; Bakker, 1999; Huskinson ve Haddock, 2004; McMath ve Prentice-Dunn, 2005; Orbell ve Kyriakaki, 2008). Ancak hedef kitlenin kişilik özelliklerinin koronavirüse yönelik önleyici tedbirlere uyum çağrısı yapan mesajların ikna etme düzeyini nasıl etkilediği ve davranışsal değişikliklere neden olup olmadığı henüz net olarak bilinmemektedir. Dolayısıyla mesajların içeriği ve kaynağıyla birlikte, bunların hangi özelliklere sahip bireylerde daha etkili olduğu ve önleyici tedbirleri yerine getirmeyi arttırdığı önemli bir araştırma sorusudur. Aşağıda geçmiş literatürde ve yakın zamanda gerçekleştirilmiş koronavirüs araştırmalarında öne çıkan önleyici tedbirlere uyumla ilgili bireysel faktörlere ilişkin çalışmalar aktarılmaktadır.

1.4.3.1 Algılanan Risk

Algılanan risk, sağlıkla ilgili durumlarda önlemlere uyma üzerinde etkili olan bireysel faktörlerden biridir (Cameron ve Diefenbach, 2001; Hay vd., 2006; Isler vd., 2020; Janssen vd., 2011; McCaul vd., 2003). Algılanan riskin, kendini koruma motivasyonu ve bu yöndeki davranışları ve hastalık ile ilgili bilgi edinme çabası üzerinde etkili olduğunu tespit edilmektedir (Rimal ve Real, 2003). Örneğin, algılanan riskin patojenlerden sakınmaya yönelik davranışları arttırdığı gözlenmiştir (Goh, 2020; Faulkner vd., 2004). Benzer şekilde cilt ve meme kanserine yönelik risk algısının, kendini gözleme, kendi kendini muayene etme ve mamografi çekirme gibi önleyici tedbirler üzerinde olumlu etkisi olduğu bulunmuştur (Bränström vd., 2010; de Vries vd., 2012; Kiviniemi ve Ellis, 2014; Williams-Piehota vd., 2003). Aşı olma konusundaki araştırmalarda da benzer etkilerin olduğu görülmektedir (meta-analiz için, bkn. Brewer vd., 2007). Örneğin, bulaşmaya yönelik algılanan risk yüksek olduğunda sağlık otoritelerinin önerdiği çeşitli önleyici tedbirlere uyma eğiliminin daha fazla olduğu bulunmuştur (Bish ve Michie, 2010; Ho vd., 2013; Goldman ve Harlow, 1993; Lau vd., 2010; Leung vd., 2004). Bu bulgulardan hareketle risk algısının Koronavirüse yönelik önleyici tedbirlerin uygulanma düzeyini arttıracakı beklenebilir. Fakat koronavirüse yönelik yakın zamanda gerçekleştirilen araştırmalarda çelişkili bulgular elde edilmiştir. Örneğin, Türkiye ve İngiltere örneklemelerinde koronavirüse yönelik risk algısının sosyal mesafe ve el yıkama gibi davranışlar üzerinde olumlu etkisi olduğu gözlenirken (Harper vd., 2020; Alper vd., 2020), Wuhan örnekleminde yürütülen bir çalışmada düşük risk algısının önlemleri uygulama davranışını arttırdığı tespit edilmiştir (Qian vd., 2020). Dolayısıyla koronavirüse yönelik risk algısıyla koruyucu önlemlere uyma arasındaki ilişki henüz yeterince açık değildir.

1.4.3.2 Komplo Teorilerine İnanç

Komplo teorilerine inanç, önlemleri uygulama üzerinde etkili bir diğer faktördür. Alanyazını komplo teorilerine inanmanın aşılama ile ilgili tereddüt (Hornsey vd., 2018; Jolley ve Douglas, 2014), bilimsel bilginin inkârı (Lewandowsky vd., 2013) ve sağlık kontrolü davranışlarından kaçınma gibi faktörlerle ilişkili olduğunu göstermektedir (Oliver ve Wood, 2014). Ayrıca komplo teorilerine inancın yüksek olması genel olarak önleyici tedbirleri uygulama davranışlarının azalmasını da yordamaktadır (Goreis ve Voracek, 2019). Bulaşıcı hastalıklar için de benzer bulgular söz konusudur. Örneğin HIV ile ilgili komplo teorilerine inanç tedaviye devamlılık, kondom kullanımı ve antiretroviral ilaçların kullanımı gibi önlemleri yerine getirme üzerinde olumsuz etkiye sahiptir (Bogart vd., 2010; Gaston ve Alleyne-Green, 2013; Tun vd., 2012; Bogart vd., 2011; Kalichman vd., 2010). Komplo teorilerine inanç aşılar ücretsiz olsa bile ebeveynlerin çocuklarını HPV'ye karşı aşı yaptırmaktan kaçınma eğilimlerini arttırmaktadır (Shapiro vd., 2016). Komplo teorilerine inancın Ebola için tıbbi destek alma eğilimi azalttığı da gözlenmiştir (Earnshaw vd., 2019). Öte yandan Clark vd. (2010) HIV ile ilgili komplo teorilerine inanç ile gecikmiş tanı ve tedaviye devamlılık arasında bir ilişki bulamamıştır. Koronavirüs bağlamındaki araştırmalarda da komplo teorilerine inancın önleyici tedbirlere uyma eğilimini azalttığı, aşılama kararını olumsuz yönde etkilediği ve sosyal mesafeye uyma davranışını azalttığı görülmektedir (Romer ve Jamieson, 2020; Bierwiazzonek vd., 2020). Ayrıca, koronavirüsün bir laboratuvarında insanlar tarafından üretildiği yönündeki komplo teorisine inanmanın, alternatif tedaviler ve istifçilik gibi ben-merkezci uygulamaları arttırdığı gözlenmiştir (Imhoff ve Lamberty, 2020). Ancak komplo teorilerine inanç ile koronavirüs önlemlerini uygulama arasında ilişki tespit edemeyen çalışmalar da söz konusudur. Örneğin, Plohl ve Musil (2020) genel komplo teorilerine inanç ile koronavirüse karşı koruyucu önlemleri yerine getirme arasında doğrudan bir ilişki bulamamıştır (ayrıca bkz. Banai vd., 2020). Alper vd., (2020) de benzer şekilde koronavirüsle ilgili komplo teorilerine inancın önlemleri yerine getirme niyeti üzerinde etkisini bulamamıştır. Sonuç olarak gerek genel komplo teorilerine inanma eğiliminin gerekse de koronavirüs bağlamındaki komplo teorilerine inanma eğiliminin önleyici tedbirleri yerine getirmeyi niyet düzeyinde ve davranışsal açıdan nasıl etkilediği daha net olarak anlaşılmalıdır.

1.4.3.3 Sezgisel düşünme

Zihnin ikili süreç modeline göre, sezgisel ve analitik olmak üzere, iki farklı bilişsel süreçten söz edilebilir (Kahneman, 2011). Sezgisel düşünme hızlı, bağımsız ve düşük çaba gerektiren işlemeyi ifade ederken analitik düşünme kasıtlı, kontrollü ve yüksek çaba gerektiren bir süreçtir (Tversky ve Kahneman, 1974). Sağlıkla ilgili konularda önlem alma bir amaca yönelik düşünmeyi gerektirir ve koronavirüs için önlem alırken risklerin, maliyetlerin ve sonuçların değerlendirilmesi gerekir (Gerrard vd., 2008). Dolayısıyla koronavirüse karşı önlem

alma davranışlarının analitik düşünce ile artış göstereceği ön görülebilir. Ayrıca alanyazında sezgisel düşünme seviyesi arttıkça önlem alma ile çeşitli çalışmalarda negatif yönde ilişkili bulunan komplo teorilerine inancın da arttığı gözlenmektedir (örn. Mikušková, 2018; Pennycook vd., 2015; Swami vd., 2014). Örneğin, sezgisel düşünmeyi Bilişsel Yansıma Testinden düşük skor almak olarak kavramsallaştıran bir araştırmada sezgisel düşünenlerin koronavirüsle ilgili komplo teorilerine daha fazla inanma eğiliminde oldukları bulunmuştur (Stanley vd., 2020). Sezgisel düşünme aşılardan kaçınma ile de ilişkili olarak (Tomljenovic vd., 2020), analitik düşünme aşılarda güven duyma ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Browne vd., 2015). Ayrıca Swami ve Barron'un (2020) bulgularına göre analitik düşünme daha fazla sosyal mesafe önlemi almayla pozitif yönde ilişkilidir.

1.4.3.4 Belirsizlikten kaçınma

Belirsizlikten kaçınma, gerçekleşme ihtimalinden bağımsız olarak olumsuz durumlara odaklanma ve algılanan belirsizliklere karşı olumsuz yönde duygusal, bilişsel ve davranışsal tepkiler verme olarak tanımlanmaktadır (Carleton vd., 2007; Dugas vd., 1998; Liao ve Wei, 2011). Alanyazına göre belirsizlikten kaçınma, bilgi işleme süreçlerinde önyargı yaratır (örn. Dugas vd., 2005) ve karar verme süreçlerini eyleme geçmeyi engelleyecek şekilde etkiler (örn. Buhr ve Dugas, 2002; Carleton vd., 2007). Belirsizlikten kaçınma komplo teorilerine inanç ile de ilişkilidir (örn. van Prooijen ve Jostmann, 2013). Belirsizlikten kaçınma eğiliminin bireylerin koronavirüsle ilgili komplo teorilerine daha fazla inanmalarıyla ilişkili olduğu tespit edilmektedir (Alper vd., 2020; Larsen vd., 2020). Koronavirüs salgınının yüksek düzeydeki bulaşma riski ve henüz kesin bir tedavisinin geliştirilememiş olması düşünüldüğünde pandeminin yüksek düzeye belirsizlik yaratan bir atmosfer oluşturduğu kabul edilebilir. Dolayısıyla koronavirüse karşı koruyucu önlemleri yerine getirme davranışları, belirsizlikle başa çıkmak amacıyla artış gösterebilir. Öte yandan belirsizlikten kaçınma ile komplo teorilerine inanç arasındaki ilişki değerlendirildiğinde tersi yönde bir etkinin ortaya çıkma ihtimali de söz konusudur. Alanyazında bu iki çıktıyı da destekleyen görgül bulgular mevcuttur. Örneğin, belirsizliğe karşı toleransın artması, sosyal izolasyona bağlı stres ile ilişkilidir (Smith vd., 2020). Belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu ülkelerde kalabalık alanlarda bulunma gibi hareketliliğin azalış gösterdiği bulunmuştur (Im ve Chen, 2020). Öte yandan, belirsizliğe tahammülsüzlüğün sosyal mesafeye uyma niyetinde azalma ve sosyal mesafeyi ihlal eden davranışlarda artışı yordadığı görülmektedir (Farias ve Pilati, 2020a; Farias ve Pilati, 2020b).

1.4.3.5 Dürtüsellik

Dürtüsellik, sonuçlarını gözetmeksizin plansız, sabırsız ve dikkatsiz davranışlarda bulunma olarak tanımlanır ve hızlı bilgi işleme ve zayıf düzeyde engelleyici kontrol ile birlikte görülür (Patton vd., 1995; Stanford vd., 2009). Dürtüsellik, sağlık açısından olumsuz sonuçlar doğurabilecek riskli davranışlarla ilişkilidir (örn. Granö vd., 2004; Stoltenberg vd., 2008). Örneğin, dürtüsellüğün yüksek olması; emniyet kemeri takmama, araba sürerken heyecan için hız sınırını aşma, alkollü araç kullanma, aşırı içki tüketimi (GrauRyb vd., 2006), riskli cinsel davranış (Ryb vd., 2006), sigara içme (Doran vd., 2007) ve madde kullanımı (Verdejo-García vd., 2008) gibi sağlık açısından riskli davranışlarla ilişkilidir. Henüz dürtüsellüğün koronavirüse karşı koruyucu tedbirleri yerine getirme üzerindeki etkisine yönelik kapsamlı ve güçlü bulgular mevcut olmasa da öncül araştırmalar koronavirüs tedbirlerini yerine getirme niyetinin düşük dürtüsellik ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Örn., Alper vd., 2020).

1.5 Projenin Amaç ve Hipotezleri

İçinde bulunduğumuz pandemi sürecinin olumsuz etkileri ve ilgili alanyazını birlikte değerlendirildiğinde insanların koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumunu arttırmaya yönelik etkili bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesi oldukça kritiktir. Bu projenin amacı da kişilerin önleyici tedbirlere uyumunu arttırmalarını sağlayacak etkili bir iletişimin nasıl olması gerektiğini tespit etmek ve somut bir çıktı olarak otoritelerin kullanımına sunmaktır. Proje kapsamında 3 farklı çalışma yapılarak en etkili mesaj içeriğinin hangi vurguyu içerdiği (kişinin kendisi, aile, ülke veya aile ve ülke), mesajın kim tarafından verilmesinin daha etkili olduğu (devlet otoriteleri veya bilim kurulu üyesi) ve önleyici tedbirleri yerine getirmede hangi bireysel farklılıkların (risk algısı, komplo teorilerine inanç, belirsizlikten kaçınma, dürtüsellik vb.) ne derecede etkili olduğunu tespit etmek hedeflenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda projenin hedefleri ve tüm çalışmalardaki hipotezleri şu şekildedir (**aşağıdaki bölüm proje başvuru önerisinde yer alan ve gerçekleştirilen tüm deneylerde önkayıt yapılarak sınanan temel amaç ve hipotezlerin bir kopyasıdır ve okuyucuya hipotezleri yeniden hatırlatmak için proje önerisinden alıntılanmıştır**):

Araştırmanın hedefleri:

- 1) Hangi tür mesajın (birey, aile, ülke ya da hem aile hem ülke odaklı) önleyici davranışları yerine getirmeye ve ahlaki davranışta bulunmaya neden olduğunun belirlenmesi
- 2) Hangi mesaj türünün kim tarafından verildiğinde (devlet yöneticisi ya da bilim kurulu üyesi) önleyici davranışları yerine getirmeye ve ahlaki davranışta bulunmaya neden olduğunun belirlenmesi

3) Yüksek ya da düşük risk algısına sahip insanlar üzerinde, hangi mesaj türünün ve kaynağının önleyici tedbirleri yerine getirmeye ve ahlaki davranışta bulunmaya neden olduğunun tespit edilmesi

4) COVID-19'la ilgili temelsiz bilgilere inanma (örn. komplo teorileri) eğiliminde olan insanlar üzerinde, hangi mesaj türünün ve kaynağının önleyici tedbirleri yerine getirmeye ve ahlaki davranışta bulunmaya neden olduğunun belirlenmesi

5) Alan yazının büyük bir kısmında niyet düzeyinde ölçülen önleyici tedbirlerin gerçek ahlaki davranışlarla ilişkili olup olmadığının tespit edilmesi

6) Diğer bireysel farklılık değişkenlerinin (kapalı fikirlilik, belirsizliğe tahammülsüzlük, dürtüsellik vb.) olası düzenleyici rollerinin tespit edilmesi

7) Elde edilecek bulgular ışığında toplumda önleyici tedbirlerin uygulanmasını arttırmayı hedefleyen bir kamu spotu (video) ve yazılı broşür materyallerinin hazırlanarak ilgililerin kullanımına sunulmasıdır.

Bu hedeflerle doğrudan ilgili olan araştırma soruları ve hipotezler aşağıdaki gibidir:

1) İnsanların COVID-19'a yönelik önleyici davranışları nasıl arttırılabilir?

Hipotez 1. Toplum odaklı mesajların önleyici davranışlar üzerinde genel olarak daha fazla etkide bulunması beklenmektedir. Bu bağlamda en güçlü etkinin "aileni ve ülkeni koru" mesajında meydana gelmesi beklenmektedir. Diğer gruplar arasındaki farklar keşifsel olarak incelenecektir.

2) Kullanılacak mesajların kim tarafından söylendiği önleyici davranışlara uyma düzeyini nasıl etkiler?

Hipotez 2. Devlet yöneticisine bilim kurulu üyesinden daha fazla güven duyulması beklenmektedir ve güven insanlar arası iş birliğinin temel belirleyicilerinden olduğundan mesajın kaynağı devlet yöneticisi olduğunda "aileni ve ülkeni koru" mesajı diğer tüm koşullara ve kontrol grubuna kıyasla önleyici tedbirleri ve özgeci davranışı daha fazla arttıracaktır. Ayrıca, mesajın kaynağı bilim kurulu üyesi olduğunda kendini koru mesajının diğer mesaj türlerine kıyasla önleyici tedbirleri ve ahlaki davranışı daha fazla arttırıp arttırmadığı keşifsel olarak incelenecektir.

3) Risk algısı yüksek ve düşük bireylerin önleyici tedbirlerde bulunmasını ve başkalarının yararına, ahlaki davranışlar sergilemelerini nasıl arttırabiliriz?

Hipotez 3. Risk algısı yüksek bireyler için kendini koru mesajı diğer mesaj türlerine kıyasla önleyici tedbirleri ve ahlaki davranışı daha fazla arttıracaktır.

4) COVID-19'la ilgili temelsiz bilgilere (örn. komplo teorileri) inanan ve inanmayan bireylerin önleyici tedbirlerde bulunmasını ve başkalarının yararına, ahlaki davranışlar sergilemelerini nasıl arttırabiliriz?

Hipotez 4. COVID-19'la ilgili temelsiz bilgilere daha fazla inanan bireyler için kendini koru mesajı diğer mesaj türlerine kıyasla önleyici tedbirleri ve özgeci davranışı daha fazla arttıracaktır.

5) Sıklıkla kullanılan önleyici davranışsal tutum ve niyet ölçümleri gerçek ahlaki davranışla ne kadar ilişkilidir?

Hipotez 5. İnsanların rapor ettikleri önleyici tedbir almaya dair niyetleri, gerçek ahlaki davranışla pozitif yönde ilişkili çıkacaktır.

6) Hangi bireysel farklılık değişkenlerinde yüksek ya da düşük olan insanlar (sezgisellik, belirsizliğe tahammülsüzlük, dürtüsellik vb.) hangi mesaj türünden ve hangi kaynaktan daha çok etkilenirler?

Keşifsel hipotez: Bu hedefle ilgili doğrulayıcı bir hipotez öne sürülmemektedir, ancak olası doğrulayıcı testlere fikir vermesi açısından keşifsel bir şekilde olası ilişkiler tespit edilmeye çalışılacaktır.

2. ÇALIŞMA 1

Tüm çalışmaların veri setleri şu linkte (<https://osf.io/ubwc2/>) açık erişim bir şekilde paylaşılmıştır.

2.1 Yöntem

Ön test ölçümleri için veriler, Alper vd. (2020)'den alınmıştır. Araştırmanın ikinci kısmı için Alper vd. (2020)'nin çalışmasındaki ($N = 1.088$) katılımcılarla e-posta yoluyla iletişime geçilmiştir. 20 Türk Lirası değerinde bir hediye kartı ve 100 Türk Lirası değerindeki bir hediye çekilişine katılma fırsatı karşılığında bir takip çalışmasına katılmaya davet edilmişlerdir. Çalışmanın ikinci kısmında toplam 451 katılımcı bulunmaktadır (340 kadın, $Ort.yaş = 41.44$).

2.1.1 Ön test

Şu değişkenlere ilişkin veriler mevcut bir veri setinden (Alper vd., 2020) alınmıştır: Önleyici davranışlar, risk algısı, COVID-19 komplo inançları, belirsizlikten kaçınma, dürtüsellik, bilişsel yansıma, ideoloji ve dindarlık.

Önleyici davranışlar. Alper vd. (2020)'nin Oh vd. (2020)'den Türkçeye uyarlamasını yaptığı 4 maddeden oluşan (örn. "Ellerimi dışarıdayken sabun ve suyla veya diğer el dezenfektanlarıyla temizliyorum") 7'li likert tipi (1 = kesinlikle katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) Önleyici Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .65'tir.

Risk algısı. 4 maddeden oluşan (örn. "Koronavirüsün tehlikeli olduğunu düşünüyorum") 7'li likert tipi (1 = kesinlikle katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) bir ölçek kullanılmıştır (Alper vd., 2020; Oh vd., 2020). Ölçeğin Cronbach alfa puanı .56'dır.

COVID-19 komplo teorilerine inanç. Alper vd. (2020) iki maddeden oluşan ("Koronavirüs, belirli kişiler tarafından kendi amaçları için geliştirildi ve dünyaya yayıldı" ve "Koronavirüsün dünyaya yayılmasının arkasında bir kişi veya grubun kasıtlı bir planı yok") ve 7'li likert tipi (1 = kesinlikle katılmıyorum, 7 = kesinlikle katılıyorum) bir ölçek kullanmışlardır. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .81'dir.

Belirsizlikten kaçınma. Belirsizlikten kaçınmayı ölçmek için 12 maddelik (örneğin, "Küçük, öngörülemeyen bir olay, en iyi planlamayla bile her şeyi mahvedebilir") ve 5'li likert tipi (1 = bana hiç uygun değil, 5 = bana tamamen uygun) bir ölçek kullanılmıştır (Carleton vd., 2007; Sarıçam vd., 2014). Ölçeğin Cronbach alfa puanı .90'dır.

Dürtüsellik. Alper vd. (2020), Türkçe Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11'i kullanmışlardır (Güleç vd., 2008; Patton vd., 1995). Ölçek 13 maddeden oluşan (ör. "Düşünmeden hareket ederim") 4'lü likert tipi (1 = hiçbir zaman, 4 = her zaman) bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .80'dir.

Bilişsel yansıma. Bilişsel Yansıma Testi'nin Türkçe versiyonu kullanılmıştır (Frederick, 2005; Yılmaz ve Sarıbay, 2016). Testler, sezgisel yanıtların yanlış sayıldığı üç soru içermektedir (daha fazla ayrıntı için bkz. Alper vd., 2020). Yüksek puanlar kişinin sezgisel düşünme yerine daha analitik düşünme biçimine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .63'tür.

Dindarlık ve ideoloji. Katılımcılar kendi dindarlık (1 = *Hiç dindar değilim*, 7 = *Oldukça dindarım*) ve ideoloji (1 = *sağcı*, 7 = *solcu*) seviyelerini bildirmişlerdir.

2.1.2 Son Test

Katılımcılar, Qualtrics veri toplama hizmetinde bulunan çevrimiçi bir ankete yönlendirilmişlerdir. Bilgilendirilmiş onam formunu ve COVID-19 hastalığının kısa bir özetini okuduktan sonra (ne kadar bulaşıcıdır, ölüm oranı nedir, vb.; tam metin için eklere bakınız), katılımcılar beş koşuldan birine atanmışlardır.

Manipülasyon. Katılımcılar, COVID-19'un neden olduğu tehlikeye karşı katılımcıları uyaran bir bilgilendirici broşürünün sunulduğu beş koşuldan birine rastgele atanmışlardır. Broşürler Tablo 1'de gösterilen mesajlardan birini içermektedir.

Tablo 1. Çalışma 1'deki Deneysel Koşullar

Koşulun Adı	Mesaj
“Kendini Korum”	“COVID-19 son derece tehlikelidir, kendinizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.”
“Aileni Korum”	“COVID-19 son derece tehlikelidir, ailenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.”
“Ülkeni Korum”	“COVID-19 son derece tehlikelidir, ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.”
“Aileni ve Ülkeni Korum”	“COVID-19 son derece tehlikelidir, ailenizi ve ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.”
“Kontrol”	“COVID-19 son derece tehlikelidir, önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.”

Önleyici davranışsal niyetler. Katılımcılar ön test oturumunda tamamladıkları önleyici davranışlar ölçeğini tek bir istisna dışında yeniden doldurdular: Bu sefer bu davranışları gelecekte uygulama niyetlerini bildirdiler. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .67'dir.

Risk algısı. Katılımcılar ön test oturumunda tamamladıkları ölçeği yeniden doldurdular. Ölçeğin Cronbach alfa puanı .57'dir.

Demografikler. Katılımcılar son olarak yaşlarını, cinsiyetlerini, eğitim düzeylerini, algılanan sosyoekonomik durumlarını (1'den 10'a kadar bir merdiven basamağı ölçeğinde), COVID-19 için pozitif çıkıp çıkmadıklarını (evet veya hayır), tanıdıkları birinin COVID-19 için pozitif çıkıp çıkmadığını (evet veya hayır), dindarlık seviyelerini (1 = hiç dindar değilim, 7 = oldukça dindarım) ve ideolojilerini (1 = sağcı, 7 = solcu) bildirmişlerdir.

Dikkat kontrolü. Katılımcılara her koşulun broşürleri rastgele bir sırayla sunuldu ve çalışmanın başında onlara gösterilen broşürün hangisi olduğunu seçmeleri istendi.

2.2 Sonuçlar

İlk olarak önleyici davranış niyetlerini tahmin etmede koşullar arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test ettik. Varyans analizi (ANOVA), manipülasyonun anlamlı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir, $F(4, 446) = .171, p = .953, \eta^2 p = .002$. Bonferroni düzeltmesiyle yapılan post-hoc karşılaştırmaları, koşulların hiçbirisi arasında önemli bir ikili fark olmadığını gösterdi (bkz. Tablo 2).

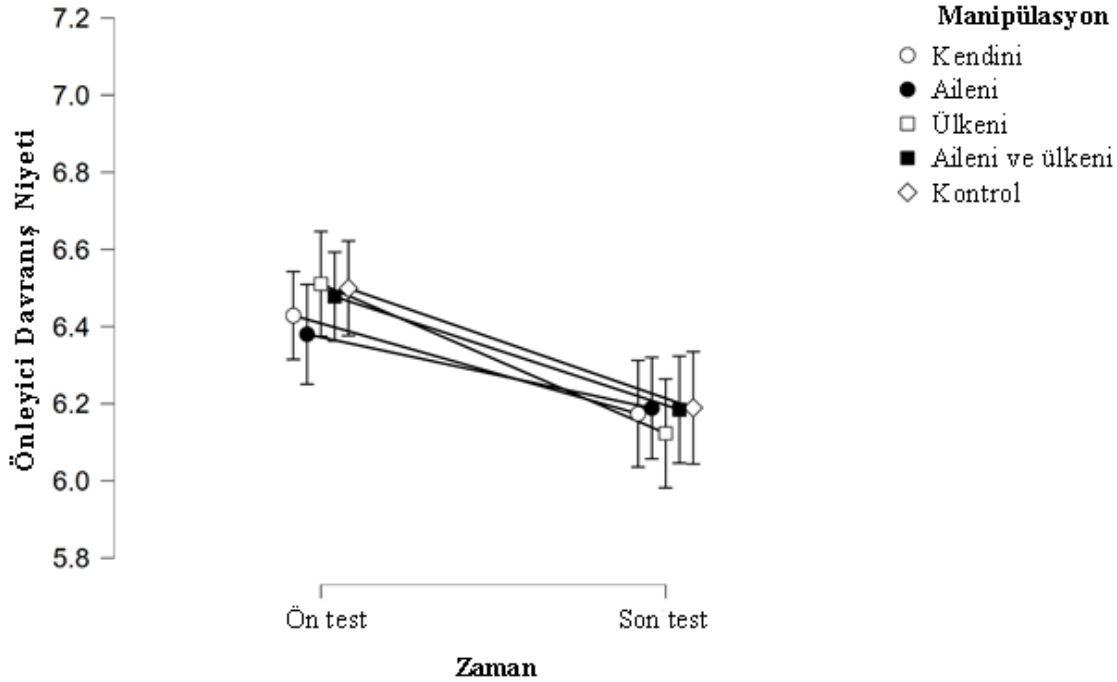
Tablo 2. Çalışma 1'deki Koşulların Post-Hoc Karşılaştırmaları

		Ortalama Fark	%95 Güven Aralığı		SE	t	Cohen's d	p _{bonf}
			Alt Sınır	Üst Sınır				
Kendini	Aile	-0.015	-0.290	0.260	0.100	-0.146	-0.023	1.000
	Ülke	0.051	-0.220	0.321	0.099	0.514	0.075	1.000
	Aile ve ülke	-0.011	-0.284	0.263	0.100	-0.107	-0.016	1.000
	Kontrol	-0.015	-0.304	0.273	0.105	-0.146	-0.024	1.000
Aile	Ülke	0.065	-0.196	0.327	0.096	0.685	0.096	1.000
	Aile ve ülke	0.004	-0.261	0.269	0.097	0.041	0.006	1.000
	Kontrol	-7.895e -4	-0.281	0.280	0.102	-0.008	-0.001	1.000
Ülke	Aile ve ülke	-0.061	-0.322	0.199	0.095	-0.647	-0.088	1.000
	Kontrol	-0.066	-0.342	0.210	0.101	-0.656	-0.097	1.000
Aile ve ülke	Kontrol	-0.005	-0.284	0.275	0.102	-0.046	-0.007	1.000

Not. "Kendini", "Kendinizi koruyun" koşulunu ifade eder; "Aile", "Ailenizi koruyun" durumunu ifade eder; "Aile ve ülke", "Ailenizi ve ülkenizi koruyun" koşulunu ifade eder; "Kontrol", kontrol koşulunu ifade eder.

Not 2. P değerleri ve güven aralıkları 5'li grup kıyaslamaları için Tukey yöntemi kullanılarak düzeltilmiştir.

Manipülasyonun önemli bir etkisi olup olmadığını 5 (mesajın içeriği: kendinizi, ailenizi, ülkenizi, ailenizi ve ülkenizi koruyun ve kontrol koşulu) x 2 (zaman: ön test ve son test)'lik önleyici davranışsal niyetler üzerine karışık ANOVA (ikinci faktör grup içi desendir) ile test ettik. Koşullar arası anlamlı bir etki bulunamamıştır (mesajın içeriğine göre), $F(4, 446) = .203$, $p = .937$, $\eta^2p = .002$. Ön test ve son test arasında grup içi karşılaştırma anlamlı bir etkiye işaret etmiştir $F(1, 446) = 57.628$, $p < .001$, $\eta^2p = .002$ ve post-hoc karşılaştırmalar katılımcıların önleyici davranış niyetlerinin zaman içinde önemli ölçüde azaldığını göstermiştir, $M_{\text{difference}} = -.287$, $SE = .038$, $t = -7.591$, $p < .001$, $d = .357$. Gruplar arası ve grup içi bileşenler arasındaki etkileşim istatistiksel olarak anlamlı değildir, $F(4, 446) = .784$, $p = .536$, $\eta^2p = .007$, bu da manipülasyonun ön test ve son test arasındaki farklılıklar üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını işaret etmektedir (bkz. Şekil 1). Tablo 3, bağımlı değişken olarak fark puanları alındığında (son test eksi ön test) ANOVA'nın Bonferroni düzeltmesinden sonra yapılan post-hoc karşılaştırmalarını göstermektedir. Risk algısı modele bir ortak değişken olarak eklendiğinde, $F(4, 444) = 1.016$, $p = .399$, $\eta^2p = .003$ veya dikkat kontrolünde başarısız olan katılımcılar hariç tutulduğunda etkileşim hala anlamsızdır, $F(4, 105) = .307$, $p = .873$, $\eta^2p = .005$.

Şekil 1. Deneysel koşulların her biri için ön test ve son test arasındaki farkları gösteren grafik.

Tablo 3. Çalışma 1'deki Koşulların Post-Hoc Testi Sonrası Karşılaştırmaları: Bağımlı Değişken Olarak Fark Puanları alındığında

		Ortalama Fark	%95 Güven Aralığı		SE	t	Cohen's d	p _{bonf}
			Alt Sınır	Üst Sınır				
Kendini	Aile	-0.063	-0.393	0.267	0.120	-0.525	-0.084	1.000
	Ülke	0.133	-0.192	0.457	0.119	1.121	0.161	1.000
	Aile ve ülke	0.038	-0.290	0.367	0.120	0.320	0.052	1.000
	Kontrol	0.055	-0.292	0.402	0.127	0.435	0.077	1.000
Aile	Ülke	0.196	-0.118	0.510	0.115	1.710	0.225	0.879
	Aile ve ülke	0.102	-0.216	0.420	0.116	0.876	0.128	1.000
	Kontrol	0.118	-0.218	0.455	0.123	0.963	0.151	1.000
Ülke	Aile ve ülke	-0.094	-0.407	0.218	0.114	-0.828	-0.110	1.000
	Kontrol	-0.078	-0.409	0.254	0.121	-0.642	-0.091	1.000
Aile ve ülke	Kontrol	0.017	-0.318	0.352	0.122	0.136	0.022	1.000

Not. "Kendini", "Kendinizi koruyun" koşulunu ifade eder; "Aile", "Ailenizi koruyun" durumunu ifade eder; "Aile ve ülke", "Ailenizi ve ülkenizi koruyun" koşulunu ifade eder; "Kontrol", kontrol koşulunu ifade eder.

Not 2. P değerleri ve güven aralıkları 5'li grup kıyaslamaları için Tukey yöntemi kullanılarak düzeltilmiştir.

Sonuçlar, ön ve son test arasında önleyici davranış niyetlerinde genel bir düşüş olduğunu, ancak manipülasyonun bu farklılıklar üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını göstermiştir. Risk algısı, manipülasyon ve önleyici davranışsal niyetler arasındaki ilişkiyi de açıklamamaktadır. Özetle, sonuçlar üç hipotezimizden hiçbirini desteklememiştir.

Daha sonra, koşul çiftleri arasında (COVID-19 komplo inançları, belirsizlikten kaçınma, dürtüsellik, bilişsel yansıma, ideoloji, dindarlık veya risk algısının) manipülasyonun önleyici davranışsal niyetleri üzerindeki etkisini açıklayıp açıklamadığına bakmak amacıyla iki değişkenli karşılaştırmalar yapılmıştır. Regresyon analizlerinin hiçbiri istatistiksel olarak

anlamli bir iliŒki gstermemiŒtir, bu da bu faktörlerin hiçbirinin düzenleyici deęiŒken olarak hareket etmediğini dŒndrmektedir. (Sonuçların tam raporu için Ek 1'e bakınız).¹

3. ALIŒMA 2

3.1 Yöntem

3.1.1 Katılımcılar

G*Power programı (Faul vd., 2009) ile yapılan analizde, iki yollu MANOVA'da küçük etki büyüklüğüne ($f^2 = .010$) sahip bir etkileŒimi .99 istatistik g ile .05 alfa değerinde tespit etmek için gerekli en küçük örneklem 1265 olarak hesaplanmıŒtır. Toplamda 1716 katılımcı (1365 kadın; $Ort.yaŒ = 39.588$, $SS = 13.920$) deneye evrimii Œekilde dahil edilmiŒtir. Katılımcılara İstanbul Ekonomi AraŒtırma Kamuoyu ve Pazar AraŒtırma Œirketi'nin evrimii panelleri vasıtasıyla ulaŒılmıŒtır. Katılımcılar araŒtırmaya hediye çeki karŒılıęında katılmıŒlardır.

3.1.2 Veri Toplama Araçları ve İŒlem

alıŒma 1'deki mesaj içeriği manipülasyonuna ek olarak, mesajın kaynağı da manipüle edilmiŒtir. Katılımcıların rastgele seçilen yarısı, verilen mesaj biçimlerinin ("kendini koru", "aileni koru", "lkeni koru", "aileni ve ülkeni koru" ve kontrol koŒulu) her birini "Bilim Kurulu"nun verdiği bir mesaj olarak görürken, geri kalan katılımcılar aynı mesajı "devlet yetkilileri"nin verdiği bir mesaj olarak grmŒtr.

alıŒma 1'den bir diğer farklılık, önlem alma niyetine ek olarak, önlem almaya verilen önemin davranıŒsal olarak da ölçülmesi ve ikinci bir bağımlı deęiŒken olarak değerlendirilmesi olmuŒtur. Katılımcılar, rastgele seçilecek 5 kiŒiye 200 TL değerinde hediye çeki verileceği konusunda bilgilendirilmiŒtir. Bu hediye ekinin kendilerine çıkması durumunda, 200 TL'nin ne kadarlık bölümünü Koronavirüs'e (COVID-19) karŒı insanları korumak için faaliyet yürüten bir kuruluŒa baęıŒlamak isteyecekleri sorulmuŒ; ekiliŒin gerçekten kendilerine çıkması durumunda, baęıŒlamayı vadettikleri paranın kazandıkları miktardan dŒleceęi sylenmiŒtir.

alıŒma 1'dekiyle aynı Œekilde gibi risk algısı, yaŒ, cinsiyet, ideoloji ve dindarlık seviyeleri sorulmuŒtur. Bunlara ek olarak, dört madde ile katılımcıların devlete, bilim kuruluna,

¹  etkileŒimin p değeri .05'ten dŒkt, ancak Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karŒılaŒtırmalar için ayarlandıktan sonra p değeri için eŒięin .0007 olarak alınması gerektiği dŒnldęnde bunların hiçbiri istatistiksel olarak anlamlı değildi.

sağlık bakanına ve Dünya Sağlık Örgütü'ne güven seviyeleri (0 = *Hiç güvenmiyorum*, 10 = *Çok güveniyorum*) sorulmuştur. Yüksek içtutarlılık sebebiyle ($\alpha = .862$) bu maddelerin ortalaması alınmış ve bu ortalama skor genel "güven" olarak değerlendirilmiştir.

3.1.3 Hipotezler

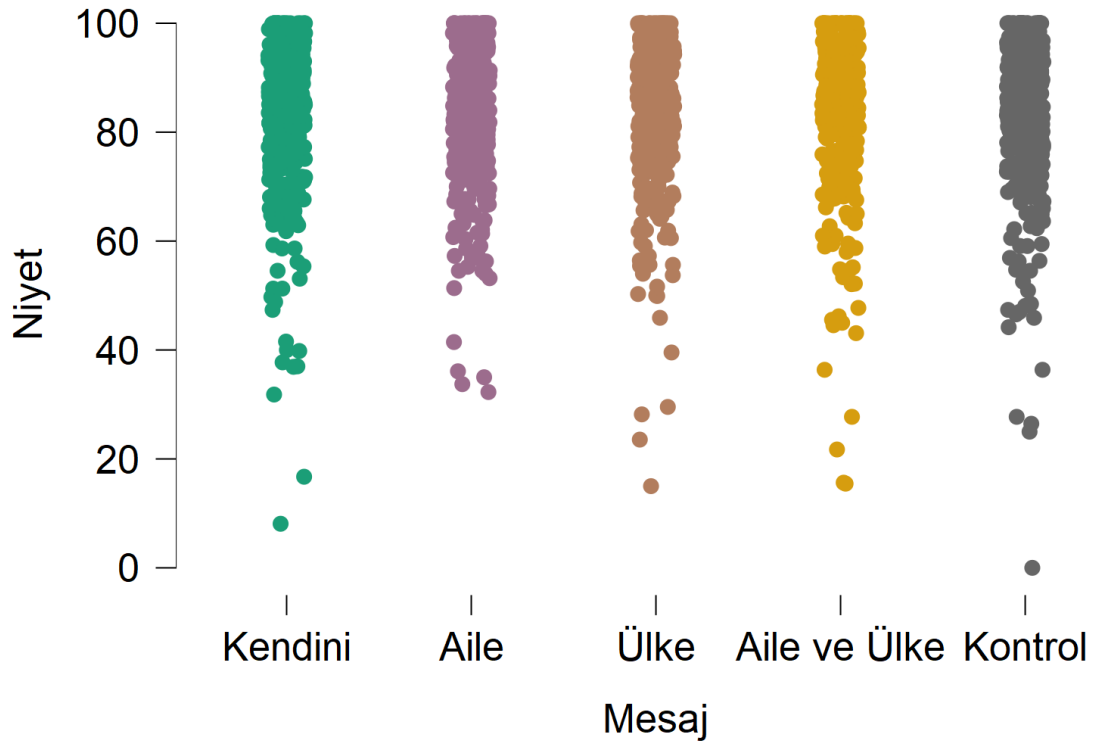
Üç farklı hipotez öne sürülmüştür: (1) Bağımlı değişkenlerin (önlem alma niyeti ve önlem almaya dair yapılan bağlı) bileşimi üzerinde, sosyal çerçevelenimin (aileni, ülkeni veya aileni ve ülkeni koru koşullarının), bireysel çerçevelenmeden (kendini koru koşulu) daha etkili olacağı; (2) Sosyal çerçevelenme koşulları arasında "Ülkeni ve aileni koru" koşulunun en etkili çerçevelenme olacağı; (3) Birinci ve ikinci hipotezde öngörülen etkilerin, mesajın kaynağı olarak devlet yetkilileri verildiğinde, bilim kuruluna kıyasla, daha etkili olacağı öngörülmüştür.

Bağımlı değişkenler üzerindeki etkiler tekil olarak da incelenmiş, ayrıca risk algısı ve güven seviyelerinin manipülasyonların etkileri üzerinde düzenleyici etkisinin olup olmadığı da incelenmiştir. Çalışmanın hipotezleri, tasarımı ve analiz planı veri toplama başlamadan önce önkayıtlanmıştır (<https://osf.io/b8qrf>).

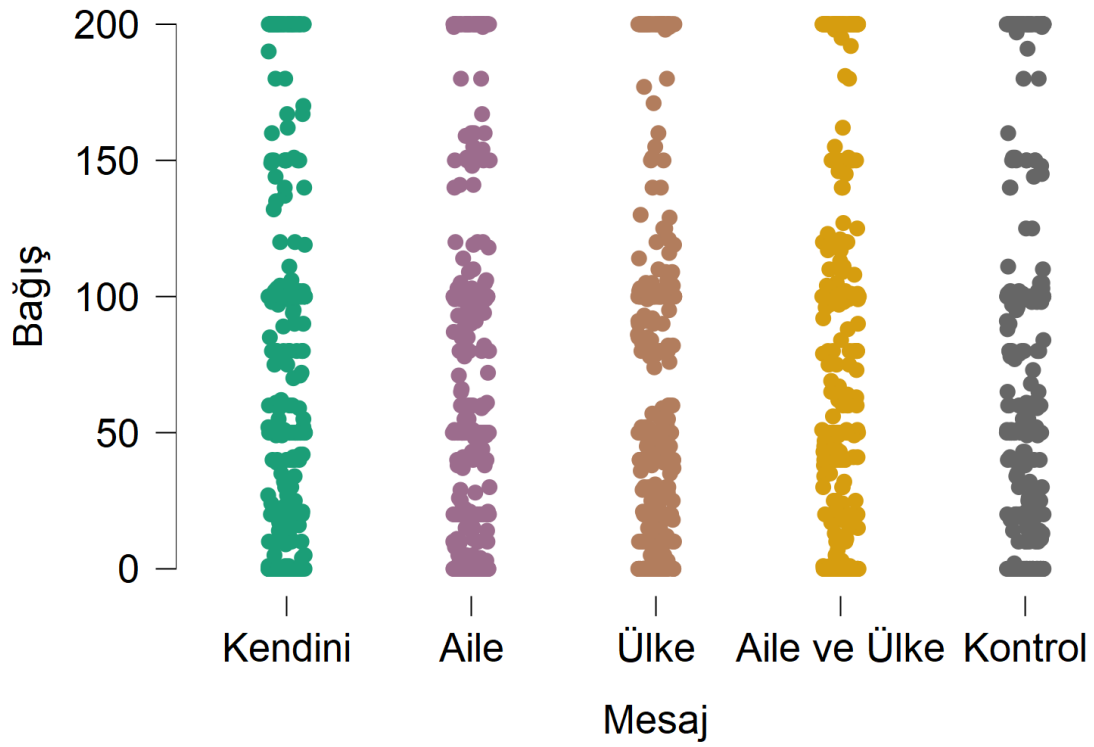
3.2 Sonuçlar

3.2.1 Doğrulayıcı Analizler

İlk olarak, sosyal yarar çerçevelenmesinin, bireysel yarar ve kontrol koşullarına kıyasla bağımlı değişkenleri daha fazla etkileyip etkilemediğini sınaama amacıyla MANOVA testi gerçekleştirilmiştir. Manipülasyon, bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde etkili bulunmamıştır, Wilks' lambda = .997, $F(8, 3906) = .794$, $p = .608$, $\eta_p^2 = .002$. Tekil bağımlı değişkenler incelendiğinde, benzer şekilde niyet, $F(4, 1954) = .487$, $p = .745$, $\eta_p^2 = .001$, ve bağlı, $F(4, 1954) = 1.170$, $p = .322$, $\eta_p^2 = .002$, boyutlarında herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (bkz. Şekil 2 ve 3). Bonferroni düzeltmesinden sonra yapılan post-hoc karşılaştırmalarda da hiçbir ikili karşılaştırma anlamlı çıkmamıştır ($p > .05$). Bu sonuçlar ışığında Hipotez 1 ve Hipotez 2 desteklenmemiştir.

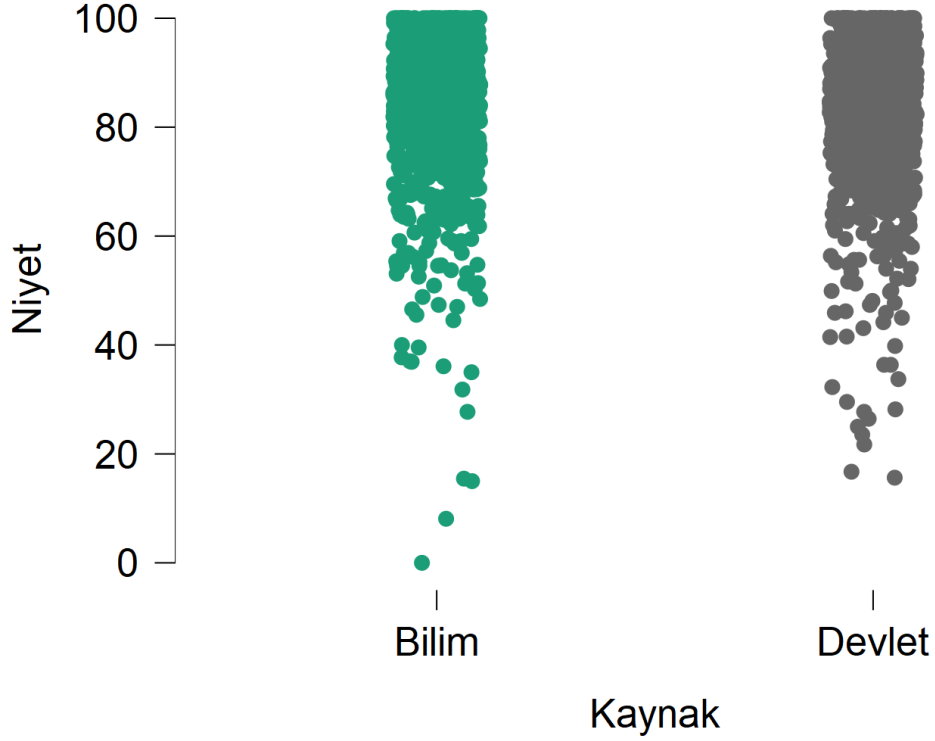

Şekil 2. Çalışma 2’de, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.

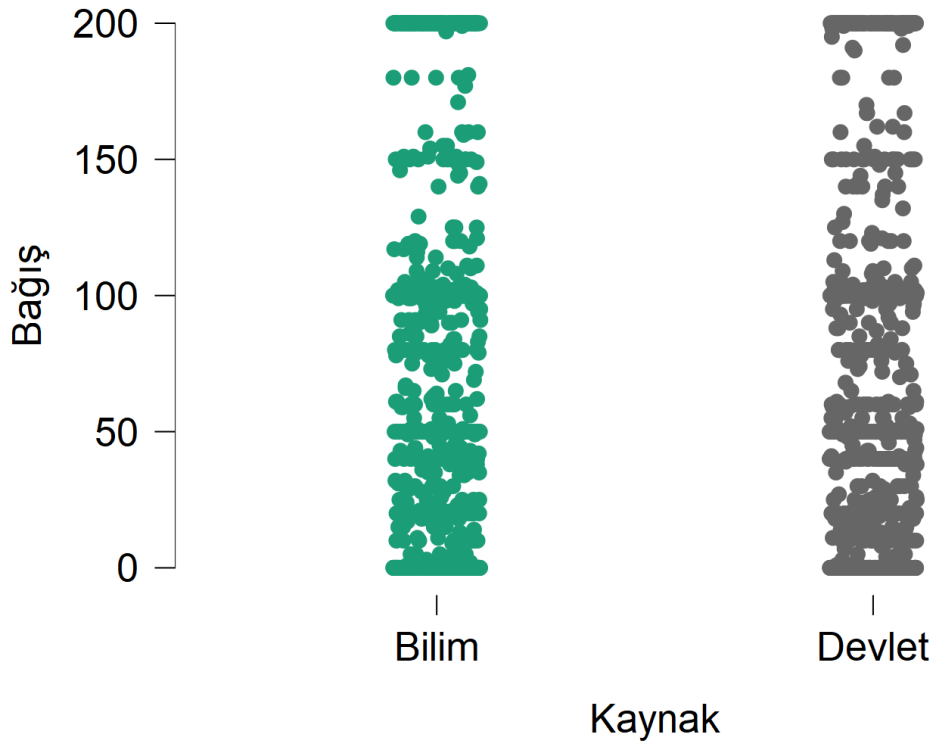

Şekil 3. Çalışma 2’de, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik yapılan bağışların dağılımı.

Mesajın kaynağının (devlet yetkilisi veya bilim kurulu) etkisi incelendiğinde, benzer bir tabloyla karşılaşmıştır: Hem bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde, Wilks' lambda = 1.000, $F(2, 1956) = .262$, $p = .769$, $\eta_p^2 = .000$, hem de niyet, $F(1, 1957) = .405$, $p = .525$, $\eta_p^2 = .000$, veya bağış, $F(1, 1957) = .191$, $p = .662$, $\eta_p^2 = .000$, bağımlı değişkenleri üzerinde anlamlı bir etki görülmemiştir (bkz. Şekil 4 ve 5).

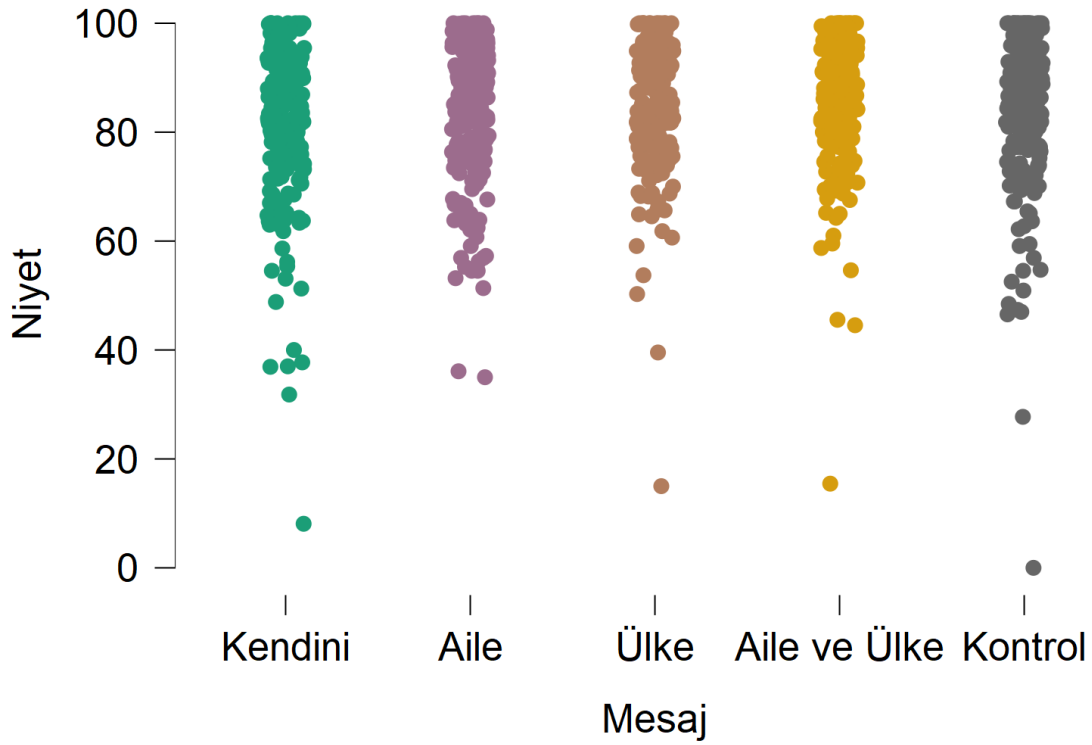

Şekil 4. Çalışma 2'de, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.

Şekil 5. Çalışma 2’de, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik yapılan bağışların dağılımı.

Sonraki aşamada, mesajın içeriği ve kaynağının etkileşiminin etkileri incelenmiştir. Etkileşim, hem bağımlı değişkenlerin bileşimi, Wilks’ lambda = .992, $F(8, 3896) = 1.967$, $p = .047$, $\eta_p^2 = .004$, hem de niyet, $F(4, 1949) = 3.389$, $p = .009$, $\eta_p^2 = .007$, üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmuştur. Manipülasyonlar arası etkileşimin bağış üzerinde ise anlamlı etkisi görülmemiştir, $F(4, 1949) = .333$, $p = .856$, $\eta_p^2 = .001$. Sadece mesajın kaynağını bilim kurulu olarak gören katılımcılar arasında, mesajın içeriği manipülasyonu niyet üzerinde anlamlı bir etki yaratmıştır, $F(4, 974) = 2.892$, $p = .021$, $\eta_p^2 = .012$. Bonferroni düzeltilmesinden sonra yapılan ikili karşılaştırmalarda, tek anlamlı farklılaşma “kendini” ve “aile ve ülke” arasında olmuştur, $Ort_{\text{fark}} = 4.042$, $SH = 1.309$, $p = .021$. İki grup arasında yapılan t testi sonucuna göre, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda, aile ve ülkeyi koruma çerçevesi ile verilen mesaj, kendini koruması çerçevesi ile verilene kıyasla daha fazla önlem alma niyetine sebep olmuştur, $t(391) = 3.036$, $p = .003$, $d = .307$ (bkz. Şekil 6). Mesajın kaynağı devlet yetkilileri olduğunda ise, mesajın içeriği etkili olmamıştır, $F(4, 975) = 1.001$, $p = .406$, $\eta_p^2 = .004$. Buna göre Hipotez 3 kısmen desteklenmiştir.

Şekil 6. Çalışma 2’de, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik raporlanan niyet seviyesinin dağılımı.

3.2.2 Keşif Analizleri

Her iki manipülasyonun (mesajın içeriği ve kaynağı) bağımlı değişkenler (niyet ve bağlı) üzerindeki etkisini düzenleyebileceği düşünülen risk algısı ve güven değişkenlerinin moderatör rolü oynayıp oynamadığının kontrol edilmesi için, bir dizi regresyon analizi yürütülmüştür. Her iki manipülasyon için, tüm ikili karşılaştırmalar ayrı ayrı yapılmış, manipülasyon değişkeni, düzenleyici değişken ve bu iki değişkenin etkileşimi regresyon analizine sokulmuştur. İstatistiki anlamlılık düzeyi Bonferroni düzeltmesi ile çoklu karşılaştırma için düzeltilmişinde (mesajın kaynağı için dört farklı regresyon analizi, $p = .05/4 = .013$; mesajın kaynağı için 20 farklı regresyon analizi, $p = .05/20 = .003$), anlamlı bir etkileşime rastlanmamıştır. Tüm regresyon analizlerinin sonuç tabloları yardımcı materyal olarak ekte sunulmuştur.

4. ÇALIŞMA 3

4.1 Yöntem

4.1.1 Katılımcılar

G*Power programı (Faul vd., 2009) ile yapılan analizde, iki farklı bağımlı değişken seti (aşı ve önlem alma) için yapılacak iki adet iki-yollu MANOVA'da küçük etki büyüklüğüne ($f^2 = .010$) sahip bir etkileşimi .95 istatistik güç ile .025 alfa değerinde (iki bağımlı değişken seti için Bonferroni düzeltmesi ile düzeltilmiş) tespit etmek için gerekli en küçük örneklem 1060 olarak hesaplanmıştır. Toplamda 1063 katılımcıya (815 kadın; $Ort.yaş = 27.197$, $SS = 13.920$) çevrimiçi panel (Türkiye Araştırma Gönüllüleri Ağı: https://khaspsychology.eu.qualtrics.com/jfe/preview/SV_aV6rPJsMgtWkQUR?Q_CHL=previe w&Q_SurveyVersionID=current) vasıtasıyla ulaşılmıştır.

4.1.2 Veri Toplama Araçları ve İşlem

Kullanılan veri toplama araçları, iki istisna haricinde Çalışma 2 ile aynıdır: (1) Beş değil, dört farklı mesaj kaynağı (kendini koru, aileni koru, ülkeni koru, kontrol koşulu) kullanılmıştır çünkü "aileni ve ülkeni koru" mesajının bireysel çerçeveleme mi (örn. sevdiklerini koruyun) yoksa toplumsal çerçeveleme mi olarak algılandığı konusunda bir ayrıma varılamamıştır. Bu yüzden hipotezimizin daha net bir testi için bu grubu çıkartarak daha az grupta istatistiksel açıdan daha güçlü bir deneysel test yapılması tercih edilmiştir. Ayrıca (2) önlem alma ve aşıya yönelik iki farklı set bağımlı değişken kullanılmıştır.

Çalışma 1 ve 2'de kullanılan önlem alma davranışlarına hafta boyunca her gün uymaya yönelik tutumlar (0 = *Benim için kötü bir durum*, 100 = *Benim için iyi bir durum*) sorulmuş, buradan alınan ortalama skor, önlem almaya yönelik tutum olarak değerlendirilmiştir ($\alpha = .782$). Ayrıca aynı önlem alma davranışlarına önümüzdeki hafta içinde ne kadar uymaya niyetli oldukları sorulmuş (0 = *Kesinlikle yapmam*, 100 = *Kesinlikle yaparım*), ortalama skor niyet değişkeni olarak değerlendirilmiştir ($\alpha = .699$). Bu iki değişken önlem almaya dair bağımlı değişkenler seti olarak kullanılmış ve MANOVA'da beraber şekilde bağımlı değişken olarak analiz edilmiştir.

İkinci set bağımlı değişkenler ise aşı olmaya dairdir. Katılımcılara, etkisi ve güvenliği ispatlanmış bir COVID-19 aşısını olup olmayacakları (0 = *Kesinlikle olmam*, 100 = *Kesinlikle olurum*) sorulmuş, bu skor aşı olma niyeti olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca Çalışma 2'deki bağış yapma paradigmasına benzer şekilde, 400 TL'lik hediye çekini kazandıkları takdirde bunun ne kadarını aşı geliştirme çalışmalarına bağışlayacakları sorulmuştur. Bu iki değişken

aşıya dair bağımlı değişkenler seti olarak kullanılmış ve MANOVA'da beraber şekilde bağımlı değişken olarak analiz edilmiştir.

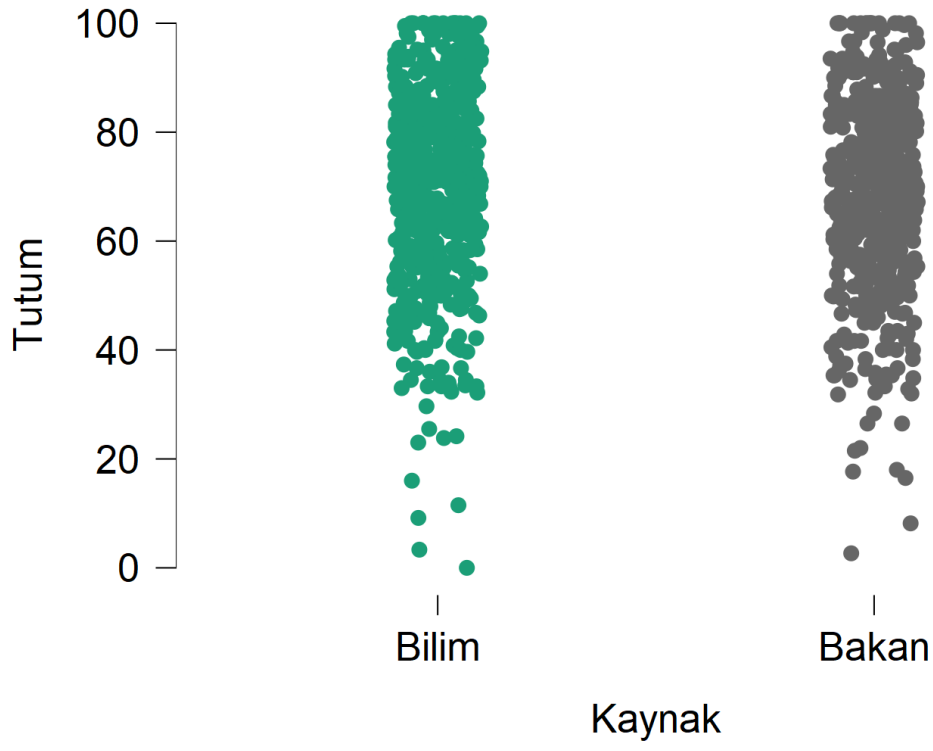
4.1.3 Hipotezler

İki farklı hipotez öne sürülmüştür: (1) Sosyal yarar çerçevelemesinin (aileni koru ve ülkeni koru), bireysel çerçevelemeye (kendini koru) göre hem önlem almaya dair (önlem almaya dair tutum ve niyet) hem de aşı olmaya dair (aşı niyeti ve aşı çalışmalarına bağlı) değişkenlerde daha yüksek skorlara sebep olacak ve (2) bu mesajlar, bilim kuruluna kıyasla, bir devlet yetkilisinden geldiği takdirde daha etkili olacaktır. Ayrıca her bir tekil bağımlı değişken üzerindeki etkiler de incelenecektir. Araştırmanın hipotezleri, tasarımı ve analiz planı veri toplama başlamadan önce önkayıtlanmıştır (<https://osf.io/gvyu5>).

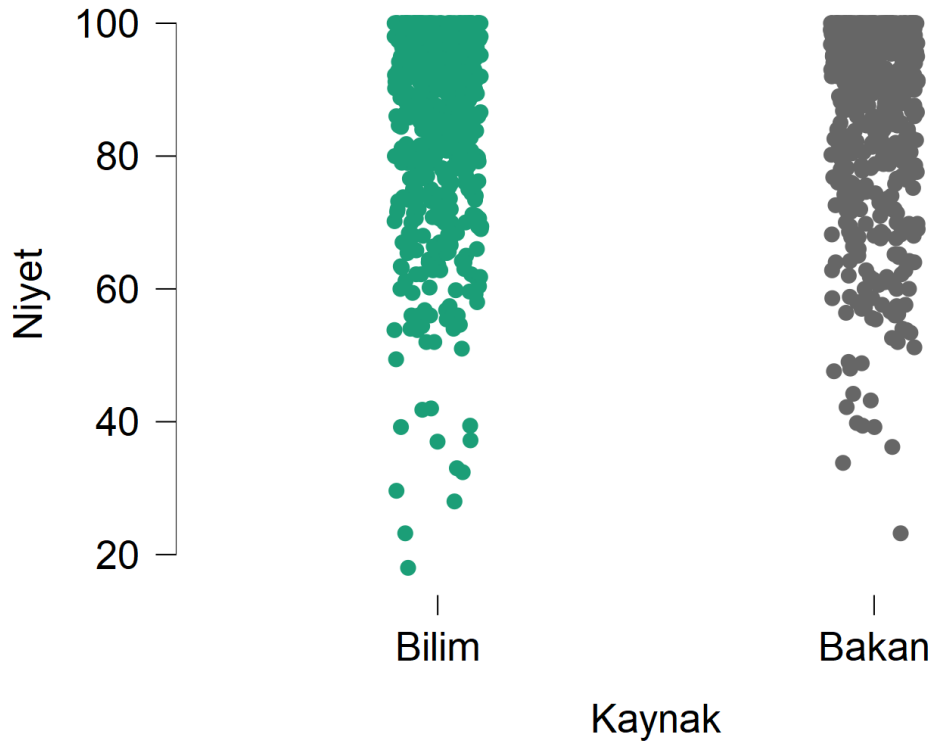
4.2 Sonuçlar

4.2.1 Önlem Alma Üzerindeki Etkiler

Önlem alma davranışlarına yönelik tutum ve bu davranışları yerine getirme niyeti değişkenlerinin bileşiminin mesajın kaynağı (bilim kurulu veya devlet yetkilisi) tarafından belirlenip belirlenmediği MANOVA ile incelenmiştir. Manipülasyon, bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde etkili bulunmamıştır, Wilks' lambda = .995, $F(2, 1068) = 2.542$, $p = .079$, $\eta_p^2 = .005$. Tekil bağımlı değişkenler incelendiğinde, benzer şekilde önlem alma davranışlarına yönelik tutum, $F(1, 1069) = 2.776$, $p = .096$, $\eta_p^2 = .003$, ve önlem alma davranışlarını uygulamaya yönelik niyet, $F(1, 1069) = .637$, $p = .425$, $\eta_p^2 = .001$, boyutlarında herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (bkz. Şekil 7 ve 8).

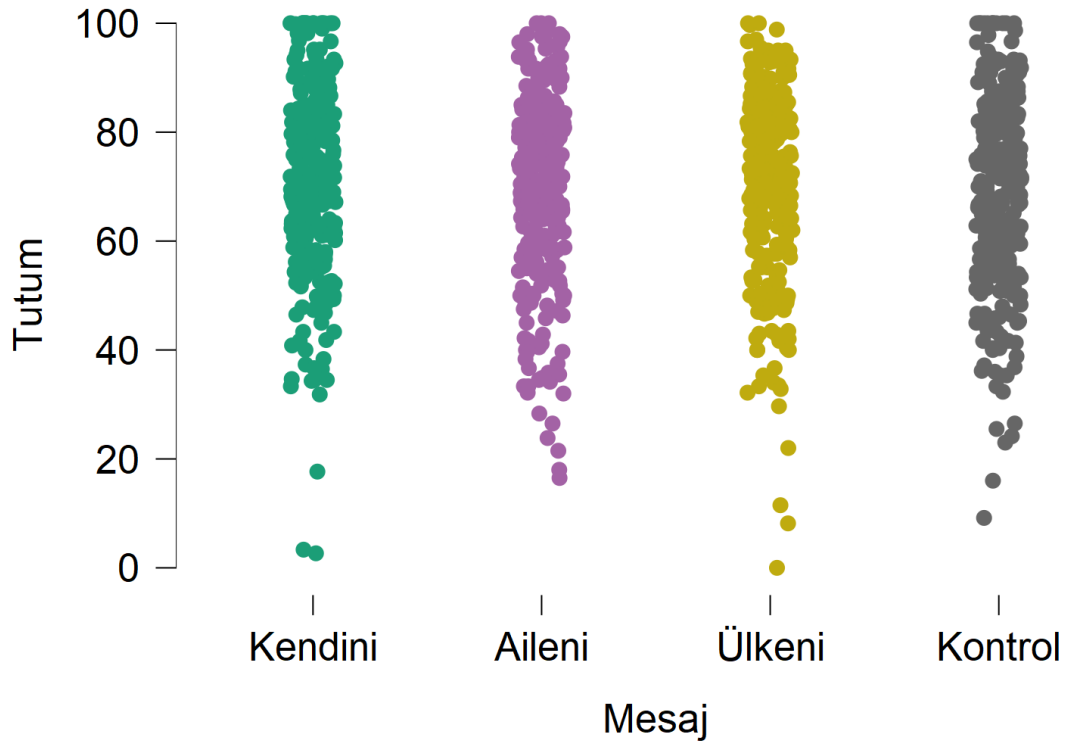

Şekil 7. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik tutum seviyesinin dağılımı.

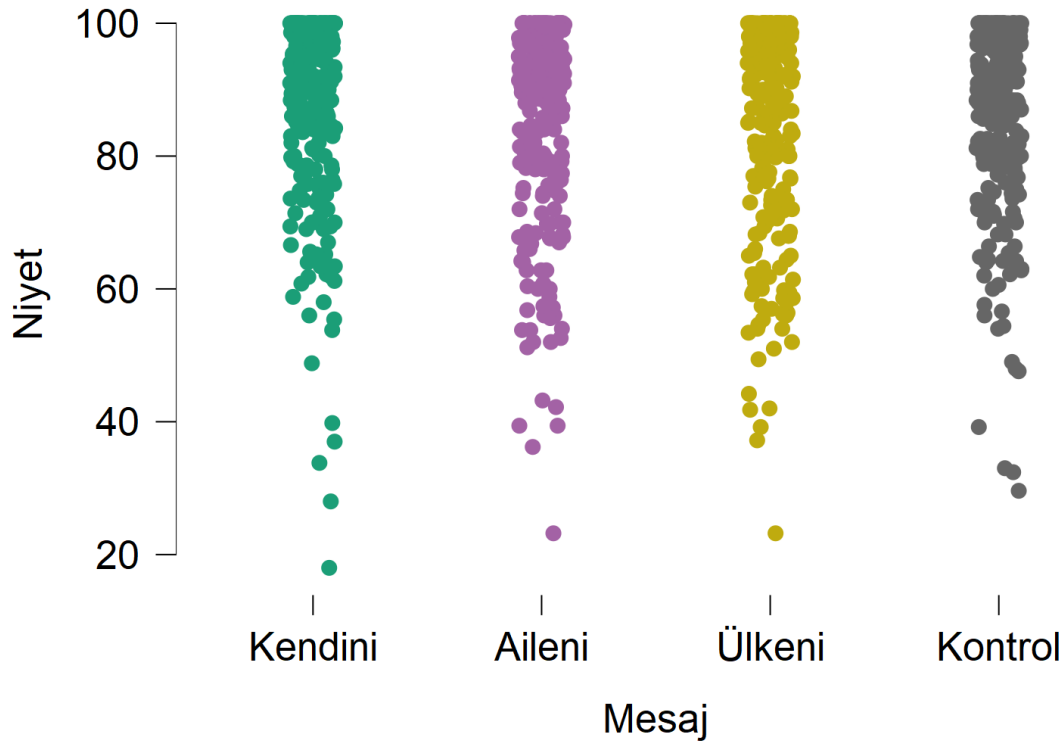

Şekil 8. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre önlem alma davranışlarına yönelik niyet seviyesinin dağılımı.

Mesajın içeriği manipülasyonunun etkileri incelendiğinde, bağımlı değişkenlerin bileşimi, Wilks' lambda = .989, $F(6, 2132) = 1.989$, $p = .064$, $\eta p2 = .006$, ve önlem alma davranışlarına yönelik tutum üzerinde, $F(3, 1067) = 1.286$, $p = .278$, $\eta p2 = .004$, bir etki görülmemiştir. Önlem alma davranışlarını uygulamaya yönelik niyette ise anlamlı bir etki görülmüştür, $F(3, 1067) = 2.781$, $p = .040$, $\eta p2 = .008$. Çoklu karşılaştırmalar için yapılan Bonferroni düzeltmesinden sonra yapılan post-hoc karşılaştırmalarda, anlamlı tek farklılaşma "kendini koru" ve "ülkeni koru" grupları arasında olmuştur, Ort. fark = -3.493, SH = 1.254, $p = .033$. İki grup arasında yapılan iki karşılaştırma sonucuna göre, "kendini koru" çerçevesi "ülkeni koru"ya kıyasla daha fazla önlem alma niyetine sebep olmuştur, $t(540) = 2.748$, $p = .006$, $d = .236$ (bkz. Şekil 9 ve 10).

Şekil 9. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik tutum seviyesinin dağılımı.

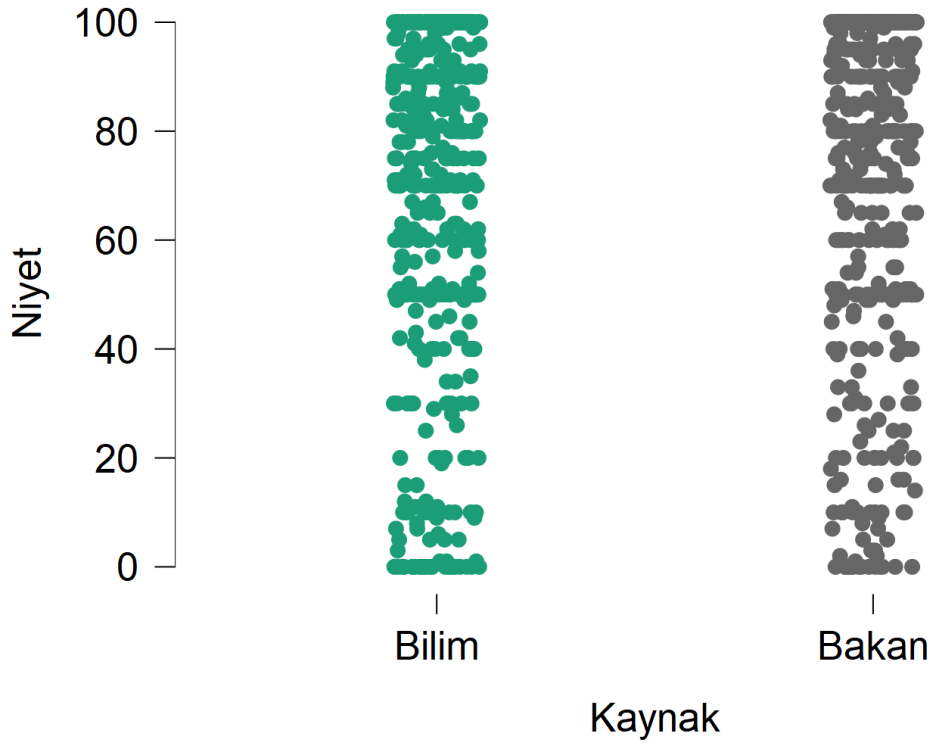
Şekil 10. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre önlem alma davranışlarına yönelik niyet seviyesinin dağılımı.

İki manipülasyonun etkileşimi, bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde anlamlı etki göstermiştir, Wilks' lambda = .984, $F(6, 2124) = 2.943$, $p = .007$, $\eta^2 = .008$. Etkileşimin etkisi, hem tutum, $F(3, 1063) = 3.555$, $p = .014$, $\eta^2 = .010$, hem de niyet, $F(3, 1063) = 3.776$, $p = .010$, $\eta^2 = .011$, üzerinde etkili çıkmıştır.

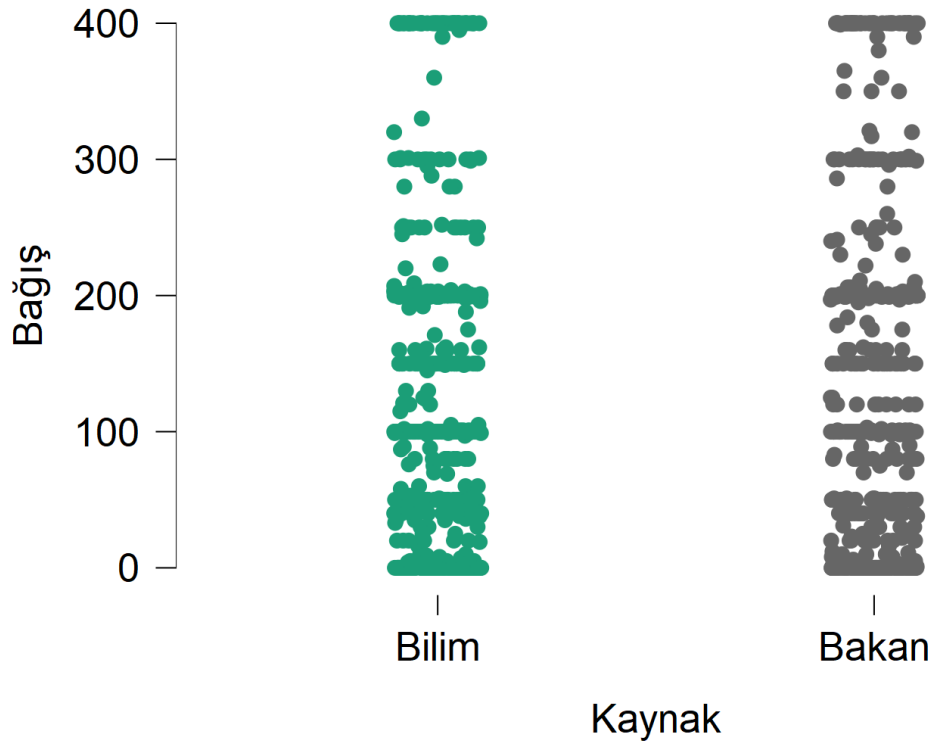
Mesajın kaynağı olarak bilim kurulunu gören katılımcılar için, mesajın içeriği tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmuştur, $F(3, 542) = 2.881$, $p = .035$, $\eta^2 = .016$, ancak Bonferroni düzeltmesi ile yapılan post-hoc karşılaştırmalarda hiçbir ikili grup arasında anlamlı farklılaşma görülmemiştir. Benzer şekilde, önlem alma niyeti üzerinde de anlamlı bir etki görülmüştür, $F(3, 542) = 4.873$, $p = .002$, $\eta^2 = .026$. Bonferroni düzeltmesi ile yapılan post-hoc karşılaştırmalarda, tek anlamlı farklılaşma "Kendini koru" ve "Ülkeni koru" grupları arasında gerçekleşmiştir, Ort.fark = 6.362, SH = 1.752, $p = .002$. İki grup arasında yapılan ikili karşılaştırmada, mesaj kaynağı olarak bilim kurulunu gören katılımcılarda, "Kendini koru" grubunun "Ülkeni koru"ya kıyasla daha fazla önlem alma niyeti bildirdiği bulunmuştur, $t(278) = 3.442$, $p < .001$, $d = .412$. Mesajın kaynağı olarak devlet yetkililerini göre katılımcılarda ise, mesajın içeriği tutum, $F(3, 521) = 1.949$, $p = .121$, $\eta^2 = .011$, veya niyet, $F(3, 521) = 1.649$, $p = .177$, $\eta^2 = .009$, üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamıştır.

4.2.2 Aşı Tutumları Üzerindeki Etkiler

Aşı olmaya yönelik niyet ve aşı geliştirme çalışmalarına yapılacak katkı değişkenlerinin bileşiminin mesajın kaynağı (bilim kurulu veya devlet yetkilisi) tarafından belirlenip belirlenmediği MANOVA ile incelenmiştir. Manipülasyon, bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde etkili bulunmamıştır, Wilks' lambda = .997, $F(2, 1068) = 1.347$, $p = .261$, $\eta^2 = .003$. Tekil bağımlı değişkenler incelendiğinde, benzer şekilde aşı olma niyeti, $F(1, 1069) = 2.046$, $p = .153$, $\eta^2 = .002$, ve aşı çalışmalarına katkı, $F(1, 1069) = 1.054$, $p = .305$, $\eta^2 = .001$, boyutlarında herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (bkz. Şekil 11 ve 12). Bonferroni düzeltilmesinden sonra yapılan post-hoc karşılaştırmalarda da hiçbir ikili karşılaştırma anlamlı çıkmamıştır ($p > .05$).

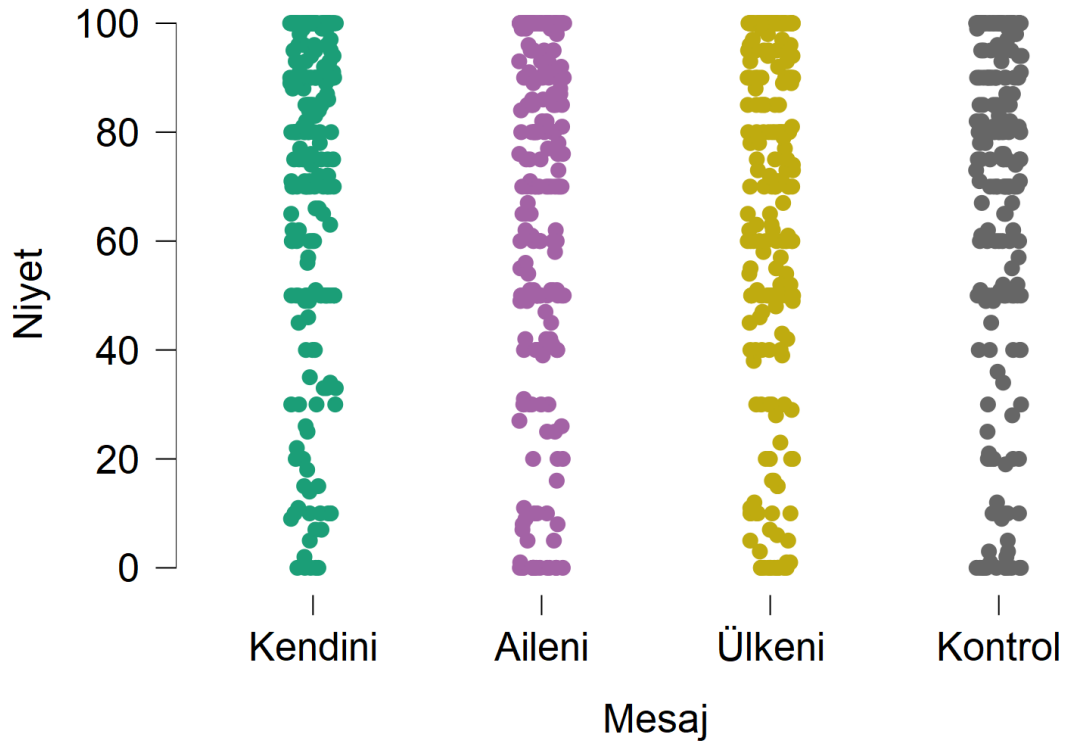

Şekil 11. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre aşı olma niyetinin dağılımı.

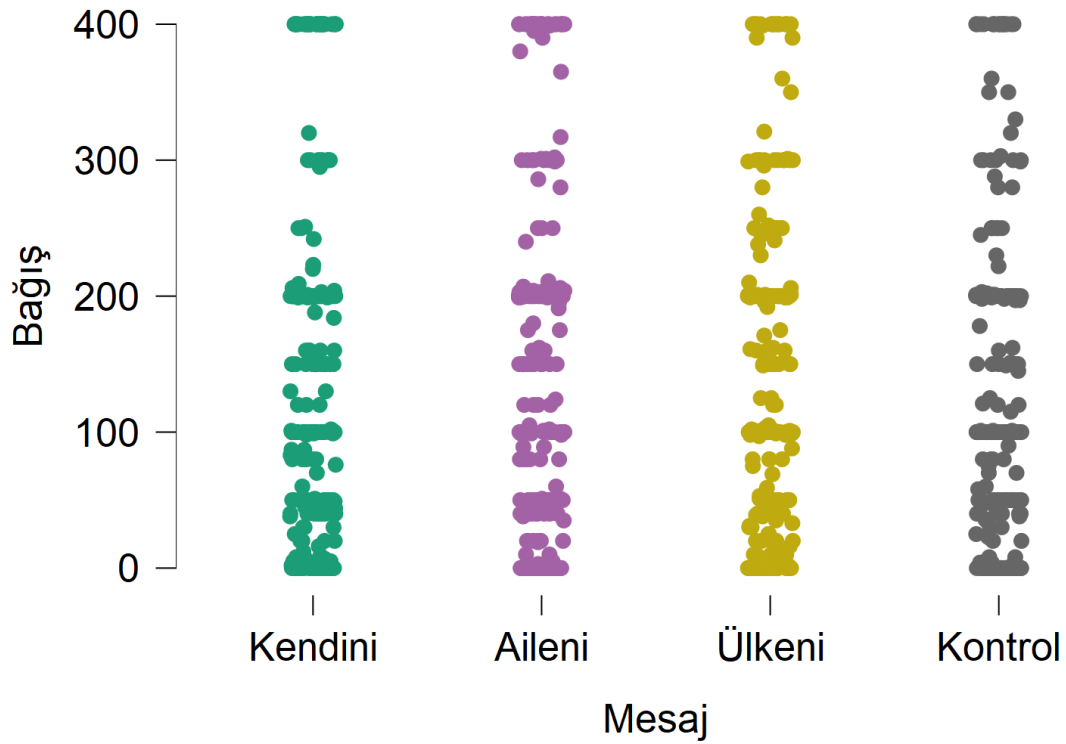

Şekil 12. Çalışma 3'te, mesajın kaynağına göre aşı çalışmalarına yapılan bağışın dağılımı.

Bir sonraki MANOVA analizinde, aynı değişkenler üzerinde mesajın içeriği manipülasyonunun etkili olup olmadığı incelenmiştir. Manipülasyon, bağımlı değişkenlerin bileşimi üzerinde etkili bulunmamıştır, Wilks' lambda = .989, $F(6, 2132) = 1.889$, $p = .079$, $\eta^2 = .005$. Tekil bağımlı değişkenler incelendiğinde, benzer şekilde aşı olma niyeti, $F(3, 1067) = 1.730$, $p = .159$, $\eta^2 = .005$, ve aşı çalışmalarına bağış, $F(3, 1067) = 2.406$, $p = .066$, $\eta^2 = .007$, boyutlarında herhangi bir farklılaşmaya rastlanmamıştır (bkz. Şekil 13 ve 14). Bonferroni düzeltmesinden sonra yapılan post-hoc karşılaştırmalarda da hiçbir ikili karşılaştırma anlamlı çıkmamıştır ($p > .05$).

Şekil 13. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre aşı olma niyetinin dağılımı.

Şekil 14. Çalışma 3'te, mesajın içeriğine göre aşı çalışmalarına yapılan bağışın dağılımı.

İki manipülasyonun etkileşimi de bağımlı değişkenlerin bileşimi, Wilks' lambda = .997, $F(6, 2124) = .481$, $p = .823$, $\eta^2 = .001$, aşılma niyeti, $F(3, 1063) = .671$, $p = .570$, $\eta^2 = .002$, veya açılı çalışmalarına bağlı, $F(3, 1063) = .192$, $p = .902$, $\eta^2 = .001$, üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamıştır.

5. GENEL TARTIŞMA

Bu çalışmada etkili bir sağlık iletişiminin nasıl olması gerektiğine dair geçmiş alanyazında kullanılan bireysel çerçeveleme (“kendini koru”) ve toplumsal çerçeveleme (“aileni koru”, “ülkeni koru”, “aileni ve ülkeni koru”) mesajları bir kontrol grubuyla karşılaştırılmış ve bu mesajları vermenin önleyici tedbirlere uyma davranışını değiştirip değiştirmediği ve bu etkinin mesajı veren (bilim kurulu üyesi ya da devlet yetkilisi) ve alan (bireysel farklılık değişkenleri) kişinin özelliklerine göre değişip değişmediği üç farklı deneyle incelenmiştir.

Birinci çalışmada, daha önceden önleyici tedbirlere uyma niyetleri ölçülmüş bir grup katılımcı deneye dahil edilmiş ve mesajın içeriğinin önleyici tedbirlere bir değişiklik yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Çıkan sonuçlar her ne kadar ortalama önleyici tedbirlere uymanın iki zaman arasında (öntest-sontest) anlamlı bir şekilde düştüğünü gösterse de, yapılan manipülasyonların herhangi bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Aynı şekilde mesajı alan katılımcıların kişilik özelliklerinin düzenleyici rolleri incelendiğinde de kayda değer bir etkinin olmadığı görülmüştür.

İkinci deneyde gruplar arası bir desenle, mesajın içeriğine ek olarak mesajın kaynağı (bilim kurulu üyesi veya devlet yetkilisi) da manipüle edilmiş ve bu manipülasyonların hem önleyici tedbirlere uyum niyeti hem de önleyici tedbirlere uyum davranışı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çıkan sonuçlar iki değişkenin de temel etkisinin anlamlı olmadığını gösterirken, etkileşimin anlamlı olduğunu göstermiştir. Mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda “aileni ve ülkeni koru” mesajı diğer tüm mesajlardan daha fazla önleyici tedbirlere uyum niyetini arttırmıştır ve özellikle “kendini koru” mesajından anlamlı bir şekilde farklılaşarak önleyici tedbirlere uyum niyeti üzerinde güçlü bir etkide bulunmuştur. Ancak mesajı devlet yetkilisi verdiğinde “aileni ve ülkeni koru” mesajı en yüksek önleyici tedbirlere uyum niyeti ve davranışına neden olmuş olsa da ne niyet ne davranış üzerinde hiçbir grup birbirinden istatistiksel açıdan farklılaşmamıştır. Ayrıca mesajı alanların kişilik özelliklerinin aradaki ilişkiye etki etmediği görülmüştür. Dolayısıyla ikinci çalışmanın bulguları, “aileni ve ülkeni koru” temalı bir mesajın bilim kurulu tarafından söylendiğinde niyet üzerinde etkili

olabileceğini ancak bağış şeklinde operasyonel olarak tanımlanmış önleyici tedbirlere uyum davranışı üzerinde etkili olmadığını göstermektedir.

Üçüncü deneyde yine mesajın içeriği ve kaynağı manipüle edilerek hem önleyici tedbirlere dair uyum niyeti üzerindeki etkiler incelenmiş hem de olası bir COVID-19 aşısını olmaya dair niyet ve aşıyla ilgili çalışan bir örgüte maddi bağış yapma şeklinde operasyonel olarak tanımlanmış aşılınmaya dair davranış değişkenleri üzerindeki temel ve etkileşim etkileri incelenmiştir. Çalışma 2’de en güçlü etki “aileni ve ülkeni koru” mesajından kaynaklanmış olsa da iki farklı sebeple bu grup bu çalışmaya dahil edilmemiştir. (1) Bu koşul iki farklı grubu içerdiğinden diğer gruplara göre baştan avantajlı olmasından dolayı daha güçlü bir etkide bulunmuş olabilir ve ayrıca (2) bu koşulda geçen “aile” teması kişinin sevdiklerini ve yakın çevresini ima ettiğinden tamamen toplumsal bir çerçeveleme sayılmayabilir. Bu iki sınırlılıktan ötürü üçüncü deneyde bu grup çıkartılarak, doğrudan bireysel ve toplumsal çerçeveleme grupları birbiriyle karşılaştırıldı ve bir koşul çıktığı için de artan istatistiksel güçten yararlandı. Çıkan sonuçlar Çalışma 2’nin tersine önlem alma davranışlarını uygulamaya yönelik niyet üzerinde mesajın içeriğinin temel etkisinin anlamlı olduğunu ancak mesajın kaynağının temel etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir. “Kendini koru” mesajı diğer mesaj türlerine göre daha fazla etkili olmuş ve özellikle “ülkeni koru” mesajına göre oldukça güçlü bir etkide bulunmuştur. Çıkan sonuçlar ayrıca mesajın içeriğiyle kaynağı arasındaki etkileşimin de anlamlı olduğunu göstermiştir. Mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda “kendini koru” mesajının etkisi güçlenmiş ve özellikle “ülkeni koru” mesajına göre daha da güçlü bir etkide bulunmuştur. Ancak mesajın kaynağı devlet yetkilisi olduğunda mesajın içeriği herhangi bir etkide bulunmamıştır. Ayrıca, elde edilen bulgular aşılınmaya dair tutum ve davranış üzerinde herhangi bir manipülasyonun etkide bulunmadığını da göstermektedir.

Çıkan bulgular alanyazındaki bir dizi geçmiş çalışmayla uyumluyken, bir dizi çalışmayla ise uyumsuzdur. Özellikle bireysel ve toplumsal çerçevelemeye dair geçmiş alanyazında oldukça karmaşık sonuçlar vardır. Bazı çalışmalar toplumsal çerçeveleme mesajlarının toplum yanlısı sağlık davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğunu gösterirken (örn. Jordan et al., 2020), bazıları bireysel çerçeveleme mesajlarının toplum yanlısı sağlık davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir (örn. Isler vd., 2019). Bu çalışmanın bulgularını bir arada değerlendirdiğimizde güçlü bir şekilde etkide bulunan mesajın bireysel çerçeveleme temalı “kendini koru” mesajı olduğu görülmüş ve ondan sonraki en güçlü etkinin ise sevdiklerini koruma temalı “aileni ve ülkeni” koruma mesajı olduğu görülmüştür. Her ne kadar “aileni ve ülkeni koru” mesajı toplumsal çerçeveleme olarak düşünülmüş olsa da proje yürütülürken çıkan büyük ölçekli bir çalışma ($N = 25,580$) önleyici tedbirleri arttırmanın en

güçlü yolunun kendini ya da sevdiklerini koruma temalı mesajlardan kaynaklandığını ancak toplumsal fayda temalı mesajların etki etmediğini göstermiştir (Banker ve Park 2020). Dolayısıyla “aileni ve ülkeni koru” temalı mesajın “sevdiklerini koru” temalı bir mesaj olarak algılanabileceğini düşündüğümüzde bu çalışmanın bulguları Banker ve Park’ın (2020) geniş ölçekli çalışmasıyla uyumludur ve genel olarak “kendini” ya da “sevdiklerini” koruma temalı mesajların önleyici tedbirleri arttırma üzerinde olumlu etkisi olduğu argümanıya da uyumludur. Bu mesajların ise devlet yetkililerinden ziyade bilim kurulu üyelerinden gelmesi etkinin gücünü arttırmakta ve mesajın kaynağının kim olduğu mesajın etkinliğini arttırmak için önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak her ne kadar buradaki manipülasyonların etkisini düzenleyebilecek birçok bireysel farklılık değişkeninin etkisi test edilmiş olsa da deneyler arası kayda değer ve tutarlı bir etki bulunamamıştır. Ayrıca son çalışmada aşı olma niyeti ve davranışına dair de ne mesajın içeriğinin ne de mesajın kaynağının bir etkisi bulunamamıştır. Fakat unutulmamalıdır ki bir etkinin bulunmaması o etkinin olmadığı ihtimaline ek olarak, var olan etkinin bu çalışmanın yakalayamayacağı kadar küçük olduğunu da gösteriyor olabilir. Bu yüzden buradaki istatistiksel açıdan anlamsız sonuçlar ihtiyatla değerlendirilmelidir. Ancak buradaki anlamsız bulguların gerçek olduğunu kabul edersek, bu da önleyici tedbirlere uyum göstermeyle aşılma davranışlarının altında yatan psikolojik mekanizmaların farklı olabileceğini bize gösteriyor olabilir. Bu yüzden ileriki çalışmalar bu olasılığı değerlendirmeli ve aşılmayı teşvik etmek için daha farklı yöntemler kullanmayı denemelidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada bireysel çerçeveleme ve toplumsal çerçeveleme mesajlarının önleyici tedbirlere uyum üzerindeki etkinliği test edilmiş ve mesajın kaynağının mesajların etkinliği üzerinde bir etkide bulunup bulunmadığı sınanmıştır. Özetle, bir boylamsal ve iki gruplar arası desen kullanılarak üç ayrı deneyde önleyici tedbirlere uyum göstermenin bireysel çerçeveleme yoluyla arttırılabileceğine dair birtakım bulgular elde edilmiştir. Buradaki bulguları ve proje süresi içerisinde yayımlanmış güncel bazı bulguları (örn. Banker ve Park, 2020) bir bütün halinde değerlendirdiğimizde:

- 1) Risk algısının yüksek olduğu pandemi zamanında insanlara “kendini koru” ya da “aileni ve ülkeni” koru mesajı vermek onların önleyici tedbirlerde bulunma ihtimalini arttırmaktadır.
- 2) Özellikle kendini ya da aileni/sevdiklerini koru temalı mesajlar önleyici tedbirlerin arttırılması konusunda etkilidir. Ve mesajlar bilim kurulu tarafından verildiğinde etki

güçlenmektedir. Ancak devlet yetkililerinin verdiği mesajların bir etkide bulunduğu dair bir kanıt elde edilmemiştir.

- 3) Dolayısıyla yazılı, görsel ya da sosyal medyada insanları önleyici tedbirlere uymaya teşvik etmek için bilim kurulu üyeleri ya da daha genel olarak bilim insanları, “kendinizi korumak için”, “sevdiklerinizi korumak için” ya da “ailenizi/ülkenizi korumak için” temalı mesajlar kullanıp insanları önleyici tedbirlere uymaya teşvik edebilirler. Ancak devlet yetkilileri tarafından verilen mesajların bir etkide bulunmaması ileriki çalışmalarda mutlaka değerlendirilmelidir. Her ne kadar artan ya da azalan güven duygusunun buradaki ilişkileri etkilediğine dair bir kanıt bulmasak da, bu ilişki ileriki çalışmalarda daha güvenilir ve geçerli güven ölçüleriyle tekrarlanmalıdır.

Giriş ve tartışma bölümünde alıntılanan çalışmalar çoğunlukla Batılı ve endüstrileşmiş WEIRD (Western, Educated, Industrialized, Rich, Democratic; Henrich, Heine ve Norenzayan, 2010) kültürlerde gerçekleştirildiğinden, bu çalışmanın Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması bir güçlülük olarak kabul edilebilir. Ayrıca geçmiş çalışmaların ezici bir kısmı sadece niyet ölçümlerine odaklanmakta ve teşviklendirilmiş gerçek davranışa dair ölçümler almamaktadır. Ancak geçmiş çalışmalar niyet ve davranış ölçümlerinin bazı durumlarda birbiriyle çelişebildiğini göstermektedir (örn. Sheeran, 2002). Bu çalışmada manipülasyonların her iki ölçüm yöntemi üzerindeki etkilerinin incelenmiş olması bu çalışmanın güçlü yanlarından birisidir. Ancak bu çalışmada her ne kadar iki ölçüm yöntemi de kullanılmış olsa da etkiler çoğunlukla niyet ölçümleri üzerinde gerçekleşmiş ve gerçek davranış üzerinde tutarlı bir etki bulunamamıştır. Bu da olası bir sosyal beğenirlik etkisine işaret ediyor olabilir. İleriki çalışmalar bu olasılığı ortadan kaldırmak için gerçek davranışlarla niyet ölçümlerini sistematik olarak birbiriyle karşılaştırmalıdır.

Bu çalışmanın yürütüldüğü zaman gerçek bir aşı olma davranışında bulunup bulunmama durumunu test etme şansımız olmadığından (henüz güvenilir bir aşı piyasaya çıkmadığından), aşı davranışı aşıyla ilgili çalışan bir örgüte bağış yapma olarak tanımlanmıştır. Ancak ileriki çalışmalar, özellikle aşular kamusal olarak herkesin erişimine açıldıktan sonra, bu mesajların gerçek aşı davranışı üzerinde etki edip etmediği incelenmelidir. Ayrıca güncel bazı çalışmalar (örn. Banker ve Park 2020) bu mesajların etkinliğini sosyal medyadaki tıklamalar üzerinden incelemeye başlamıştır. İleriki çalışmalar sosyal medyanın bu özelliğini kullanabilir ve buradaki mesajları sosyal medya reklamı olarak sunarak, hangi reklamların daha çok popülerlik kazandığına dair birtakım sınamalarda bulunabilir.

Sonuç olarak bu çalışma pandemi zamanında insanları önleyici tedbirlere uymaya teşvik etmek için hangi mesajların daha etkili olduğunu üç ayrı deney vasıtasıyla test etmiş ve özellikle bilim kurulu tarafından verilen kendini ya da aileni/ülkeni koruma temalı mesajların daha etkili olduğunu göstermiştir. İleriki alışmalar mesajların içeriğini daha da zenginleştirerek, doğrudan “kendinizi ve sevdiklerinizi korumak için” temalı mesajlarla duygu yönünden yoğun ve yoğun olmayan mesajların etkileşim etkisini incelemelidir. Toplumsal ve bireysel fayda mesajları düşük ve yüksek duygu yoğunluklarıyla birleştirildiğinde devlet yetkilisinin verdiği mesajlar da etkide bulunabilir. Bu çalışmada kaynaklar çerçevesinde sadece bireysel ve toplumsal fayda mesajlarıyla mesajın kaynağının etkilerine odaklanıldı ancak bu ikili yapıya ek olarak mesajın duygu yoğunluğu da ileriki çalışmalarda bir faktör olarak manipüle edilebilir ve önleyici tedbirlere uyumu teşvik etmek adına daha güçlü bir yöntem olarak etkinliği sınanabilir.

EKLER

Ek 1. Çalışma 1

1.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu araştırma Kadir Has Üniversitesi'nden **Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz**'ın yürütücülüğünde, TÜBİTAK tarafından desteklenen bir proje kapsamında gerçekleştirilmektedir. Projenin amacı koronavirüsle (COVID-19) ilgili çeşitli tutum ve görüşleri araştırmaktır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Size sunulan ankette kişisel kimliğinizi belirleyebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır. Ankette size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Fakat yine de herhangi bir nedenle kendinizi kötü hissetmeniz durumunda çalışmayı dilediğiniz an yarıda bırakabilirsiniz.

Bu çalışmaya katılımınız karşılığında sizlere 20 TL değerinde Migros Hediye Çeki verilecektir. Hediye çeki herhangi bir çekiliş yapılmaksızın araştırmaya davet ettiğimiz ve ölçekleri tamamlayan tüm katılımcılara dağıtılacaktır. Ayrıca, bu hediye çekine ek olarak, tüm katılımcılar arasından 5 kişiye çekilişle 100 TL değerinde Migros Hediye Çeki verilecektir. Böylelikle araştırmaya katılımınız karşılığında minimum 20 TL, maksimum 120 TL'ye kadar para kazanabilirsiniz.

Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Merak ettiğiniz sorular olması durumunda daha detaylı bilgi edinmek için Onurcan Yılmaz ile onurcan.yilmaz@khas.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen aşağıdaki "kabul ediyorum" seçeneğini tıklayınız ve bir sonraki sayfaya geçiniz.

"Kabul ediyorum" seçeneğini tıklayarak bu onam formunu okuduğunuzu, anladığınızı ve araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizi belirtmiş olacaksınız.

Sonraki sayfalarda size koronavirüs (COVID-19) hakkında çeşitli bilgiler sunulacaktır. Lütfen bu bilgileri dikkatlice okuyunuz. Araştırmanın sonunda size bu bilgilerle ilgili sorular sorulacaktır. Eğer doğru yanıt verirseniz, 20 TL'ye ek olarak 5 kişiye verilecek 100 TL değerindeki hediye çeki çekilişine katılmaya hak kazanacaksınız.

Size sunulacak yazı ve görselin yer aldığı sayfalardaki "sonraki sayfa" butonu bir süre sonra kendiliğinden aktifleşecektir. Lütfen butonlar aktifleşene kadar bilgileri dikkatlice inceleyiniz. Hazır olduğunuzda bir sonraki sayfaya geçerek araştırmaya başlayabilirsiniz.

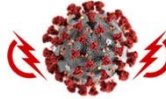
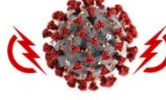
1.2 Bilgilendirme Metni

Aşağıda pandemi olarak ilan edilen Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Lütfen dikkatlice okuyunuz. 30 saniye geçmeden "sonraki sayfa" butonu aktifleşmeyecektir.

Koronavirüs 2019 (COVID-19), kişiden kişiye yayılabilen bir solunum yolu hastalığıdır. COVID-19 yeni bir virüs olduğu için toplumun bu virüse karşı bir bağışıklığı bulunmamaktadır. Ayrıca henüz COVID-19 için geçerli bir aşı da yoktur. COVID-19 şu anda Türkiye'de hızla yayılmaktadır. Bugün itibariyle, 246 bini aşkın vaka tespit edilmiş ve 5 bini aşkın insan yaşamını yitirmiştir. Eğer salgın durdurulamazsa bu vaka ve kayıp sayılarının daha da artacağı düşünülmekte ve salgının büyümesi durumunda sağlık sisteminin yetersiz kalacağı öngörülmektedir. COVID-19, sıradan gripten çok daha kötüdür. Grip enfeksiyonlarının yaklaşık %0.1'i ölümlerle sonuçlanmaktadır. Tespit edilen COVID-19 vakalarının ise yaklaşık %3,4'ü yaşamını yitirmiştir. Dahası, COVID-19 sıradan gripten daha bulaşıcıdır. İnsanlar herhangi bir hastalık semptomu göstermese bile COVID-19 olabilir ve virüsü yayabilirler.

Tüm bu nedenlerden dolayı koronavirüs ciddi bir tehdittir.

1.3 Manipülasyonlar

	<p>KENDİNİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Kendinizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Allenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	

	<p>ÜLKENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi koruyabilmemiz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>ÜLKENİ ve AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi ve ailenizi koruyabilmemiz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>COVID-19 SON DERECE TEHLİKELİDİR!</p> <p>Önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	

1.4 Önleyici Tedbirler Ölçeği

Aşağıda koronavirüsle ilgili alınabilecek çeşitli önlemler yer almaktadır. Lütfen gelecekte bu önlemleri ne düzeyde yerine getirmeyi planladığınızı belirtiniz.

(1 = Hiçbir zaman, 7 = Her zaman)

1. Hastaneye veya eczaneye gitmek, evden çalışmanın mümkün olmadığı koşullarda işe gitmek gibi zorunlu durumlar dışında evden dışarı çıkmayacağım.
2. Tokalaşma, yanaktan öpme, el öpme gibi fiziksel temas içeren davranışlarda bulunmayacağım.
3. Ev dışında vakit geçirirken, farklı insanların temas etmiş olabileceği yerlere dokunursam yüzüme dokunmayacağım.
4. Ev dışında vakit geçirdikten sonra elimi sabunlu suyla veya diğer el temizleme malzemeleriyle yıkayacağım.
5. Yaşlı insanlarla aynı ortamda bulunmamaya çalışacağım.

6. Farkında olmadan virüs bulaştırabileceğimi hesaba katarak, hastalığa karşı daha dayanıksız olabilecek kişilerin (yaşlılar, kronik hastalar vb.) yanında maske takacağım.
7. Öksürürken veya hapşırıırken ağzımı mendil veya dirsek içimle kapatacağım.

1.5 COVID-19 Risk Algısı Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtiniz.

(1 = Kesinlikle Katılmıyorum, 7 = Kesinlikle Katılıyorum)

1. Koronavirüs sorununu ciddiye alıyorum.
2. Bana koronavirüs bulaşacağı konusunda endiseliyim.
3. Muhtemelen bana koronavirüs bulaşacak.
4. Koronavirüsün tehlikeli olduğunu düşünüyorum.

1.6 Demografik Form

1. Yaşınız (Sayı ile)
2. Cinsiyetiniz?
Kadın – Erkek - Diğer
3. En son tamamladığınız eğitim seviyesi nedir?
İlkokul – Ortaokul - Lise - Önlisans - Lisans - Yüksek Lisans - Doktora
4. Aşağıdaki merdivenin Türkiye'deki insanların ekonomik açıdan bulunduğu seviyeyi temsil ettiğini düşünün. Merdivenin tepesindekiler (10) her şeyin en iyisine (örneğin; en çok paraya, en iyi eğitime ve en saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivenin en altındakiler (1) ise en kötü koşullara (örneğin; en az paraya, en az eğitime ve en az saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivende daha Yüksek bir konuma sahip olmanız en tepedeki insanlara daha yakın olduğunuz, daha aşağıda olmanız ise en alttaki insanlara daha yakın olduğunuz anlamına gelmektedir.

Kendi koşullarınızı düşünecek olursanız;

Bu merdivende kendinizi hangi konuma yerleştirirsiniz?

5. Koronavirüs (COVID-19) testi yaptırıp pozitif sonuç aldınız mı? Yani, şu anda ya da geçmişte size koronavirüs (COVID-19) teşhisi konuldu mu?
Evet - Hayır
6. Yakından tanıdığınız birisi (arkadaş, eş, aile, iş arkadaşı vb.) koronavirüs (COVID-19) pozitif olarak teşhis edildi mi?
Evet - Hayır
7. Kendinizi ne kadar dindar tanımlıyorsunuz?
(1 = Hiç dindar değil, 7 = Çok Dindar)
8. Kendinizi ne kadar solcu ya da sağcı tanımlıyorsunuz?
(1 = Solcu, 7 = Sağcı)

1.7 Manipülasyon Kontrol Sorusu

Size sunulan görselde aşağıdakilerden hangisi yer alıyordu?

Ek 2. Çalışma 2

2.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu araştırma Kadir Has Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz'ın yürütücülüğünde, TÜBİTAK tarafından desteklenen bir proje kapsamında gerçekleştirilmektedir. Projenin amacı koronavirüsle (COVID-19) ilgili çeşitli tutum ve görüşleri araştırmaktır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmaya katılımınız karşılığında 10 farklı kişiye verilecek olan 100'er TL değerindeki Migros hediye çekilişine katılmaya hak kazanacaksınız. Size sunulan ankette kişisel kimliğinizi belirleyebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır. Ankette size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Fakat yine de herhangi bir nedenle kendinizi kötü hissetmeniz durumunda çalışmayı dilediğiniz an yarıda bırakabilirsiniz. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Merak ettiğiniz sorular olması durumunda daha detaylı bilgi edinmek için Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz ile onurcan.yilmaz@khas.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

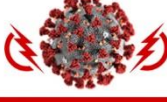
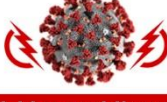

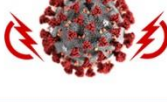
Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen aşağıdaki "kabul ediyorum" seçeneğini tıklayınız ve bir sonraki sayfaya geçiniz.

"Kabul ediyorum" seçeneğini tıklayarak bu onam formunu okuduğunuzu, anladığınızı ve araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizi belirtmiş olacaksınız.

Sonraki sayfalarda size koronavirüs (COVID-19) hakkında çeşitli görsellerle bilgiler sunulacaktır. Lütfen bu görselleri dikkatlice inceleyiniz. Araştırmanın sonunda size bu görsellerle ilgili bir soru sorulacaktır. Eğer bu soruya doğru yanıt verirseniz, araştırmaya katılımınız karşılığında elde edeceğiniz 10 adet 100 TL'lik Migros hediye çekilişine ek olarak 10 adet 200 TL değerinde yeni bir Migros hediye çeki çekilişine daha katılmaya hak kazanacaksınız.

2.2 Manipülasyonlar

	<p>BİLİM KURULU ÜYESİ UYARDI! AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ailenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>BİLİM KURULU ÜYESİ UYARDI! ÜLKENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>BİLİM KURULU ÜYESİ UYARDI! AİLENİ ve ÜLKENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ailenizi ve ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>BİLİM KURULU ÜYESİ UYARDI! ÜLKENİ ve AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi ve ailenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>BİLİM KURULU ÜYESİ UYARDI! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	

	<p>SAĞLIK BAKANLIĞI YETKİLİSİ UYARDI! KENDİNİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Kendinizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>SAĞLIK BAKANLIĞI YETKİLİSİ UYARDI! AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ailenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>SAĞLIK BAKANLIĞI YETKİLİSİ UYARDI! ÜLKENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>SAĞLIK BAKANLIĞI YETKİLİSİ UYARDI! AİLENİ ve ÜLKENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ailenizi ve ülkenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	
	<p>SAĞLIK BAKANLIĞI YETKİLİSİ UYARDI! ÜLKENİ ve AİLENİ KORU! COVID-19 son derece tehlikelidir</p> <p>Ülkenizi ve ailenizi koruyabilmeniz için önleyici tedbirleri mümkün olduğunca yerine getirmelisiniz.</p>	

2.3 Önleyici Tedbirler Ölçeği

Koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle önümüzdeki günlerde;
0 Kesinlikle Katılmıyorum - 100 Kesinlikle Katılıyorum

1. Ellerimi günde en az 10 kere yıkamayı planlıyorum.
2. Ellerimi daha sık yıkamaya çalışacağım.
3. Ellerimi mümkün olduğunca sık yıkamaya çalışacağım.
4. Diğer insanlarla tokalaşmamaya çalışacağım.
5. Diğer insanlarla sarılmamaya çalışacağım.
6. Yüzüme dokunmamak için büyük bir çaba harcayacağım.
7. Biraz bile hasta hissetsem evde kalmaya gayret edeceğim
8. Hasta hissetmesem bile mümkün olduğunca evde kalmaya çalışacağım
9. Her öksürdüğümde ve hapşırdığımda ağzımı kapatma niyetindeyim
10. Fazladan erzak ve tıbbi ilaç depolamayı planlıyorum
11. Temizlik malzemeleri depolama niyetindeyim.

2.4 Bağış Sorusu

Şu anda çekiliş sonucunda kazandığınız 200 TL'niz olduğunu düşünün. Bu paranın ne kadarını kendiniz için ayırır ne kadarını Koronavirüs'e (COVID-19) karşı insanları korumak için faaliyet yürüten bir kuruluşa bağışlarsınız?

Lütfen aşağıdaki skala üzerinde 200 TL'nizin ne kadarını COVID-19'a karşı insanları koruyan bir kuruluşa bağışlamak istediğinizi belirtiniz.

2.5 Güven Sorusu

0 (Hiç Güvenmiyorum) - 10 (Çok Güveniyorum)

1. Lütfen Devlet Yetkililerine ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.
2. Lütfen Bilim Kurulu Üyelerine ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.

3. Lütfen Sağlık Bakanlığına ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.
4. Lütfen Dünya Sağlık Örgütüne ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.

2.6 Risk Algısı

0 (Hiç) – 100 (Son Derece)

1. Sizin şahsınız için doğuracağı sonuçları düşündüğünüzde, Koronavirüsün (COVID-19) yayılmasından ne derece endiselisiniz?
2. Koronavirüsün (COVID-19) size ne kadar kişisel tehdit oluşturduğunu düşünüyorsunuz?
3. Koronavirüsün (COVID-19) yaşadığınız toplum için ne kadar toplumsal tehdit oluşturduğunu düşünüyorsunuz?
4. Koronavirüse (COVID-19) yakalanmaktan ve yaymaktan yaşadığınız toplumda oluşturacağı sonuçları düşündüğünüzde ne kadar endiselisiniz?

2.7 Demografik Form

1. Yaşınız (Sayı ile)
2. Cinsiyetiniz?
Kadın – Erkek - Diğer
3. En son tamamladığınız eğitim seviyesi nedir?
İlkokul – Ortaokul - Lise - Önlisans - Lisans - Yüksek Lisans - Doktora
4. Aşağıdaki merdivenin Türkiye'deki insanların ekonomik açıdan bulunduğu seviyeyi temsil ettiğini düşünün. Merdivenin tepesindekiler (10) her şeyin en iyisine (örneğin; en çok paraya, en iyi eğitime ve en saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivenin en altındakiler (1) ise en kötü koşullara (örneğin; en az paraya, en az eğitime ve en az saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivende daha Yüksek bir konuma sahip olmanız en tepedeki insanlara daha yakın olduğunuz, daha aşağıda olmanız ise en alttaki insanlara daha yakın olduğunuz anlamına gelmektedir.

Kendi koşullarınızı düşünecek olursanız;

Bu merdivende kendinizi hangi konuma yerleştirirsiniz?

5. Koronavirüs (COVID-19) testi yaptırıp pozitif sonuç aldınız mı? Yani, şu anda ya da geçmişte size koronavirüs (COVID-19) teşhisi konuldu mu?
Evet - Hayır
6. Yakından tanıdığınız birisi (arkadaş, eş, aile, iş arkadaşı vb.) koronavirüs (COVID-19) pozitif olarak teşhis edildi mi?
Evet - Hayır
7. Kendinizi ne kadar dindar tanımlıyorsunuz?
(1 = Hiç dindar değil, 7 = Çok Dindar)
8. Kendinizi ne kadar solcu ya da sağcı tanımlıyorsunuz?
(1 = Solcu, 7 = Sağcı)

Ek 3. Çalışma 3

3.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu araştırma Kadir Has Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz'ın yürütücülüğünde, TÜBİTAK tarafından desteklenen bir proje kapsamında gerçekleştirilmektedir. Projenin amacı koronavirüsle (COVID-19) ilgili çeşitli tutum ve görüşleri araştırmaktır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırmaya katılımınız karşılığında 30 farklı kişiye verilecek olan 100'er TL değerindeki Migros hediye çekilişine katılmaya hak kazanacaksınız. Ayrıca araştırmanın ilerleyen sayfalarında 200 TL ve 400 TL değerinde 25 farklı kişiye verilecek yeni çekilişlere katılma şansınız da bulunmaktadır. Bu çekilişlerle ilgili bilgiler ilerleyen sayfalarda yer almaktadır. Size sunulan ankette kişisel kimliğinizi belirleyebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırmalar için kullanılacaktır. Ankette size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru bulunmamaktadır. Fakat yine de herhangi bir nedenle kendinizi kötü hissetmeniz durumunda çalışmayı dilediğiniz an yarıda bırakabilirsiniz. Merak ettiğiniz sorular olması durumunda daha detaylı bilgi edinmek için Dr. Öğr. Üys. Onurcan Yılmaz ile onurcan.yilmaz@khas.edu.tr adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen aşağıdaki "kabul ediyorum" seçeneğini tıklayınız ve bir sonraki sayfaya geçiniz.

"Kabul ediyorum" seçeneğini tıklayarak bu onam formunu okuduğunuzu, anladığınızı ve araştırmaya katılmayı kabul ettiğinizi belirtmiş olacaksınız.

3.2 Manipülasyonlar

Kendini Kori (Bilim Kurulu Üyeleri)

Artan Vakalar Sonrası Bilim Kurulu Üyelerinden Kritik Uyarı: Kendinizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

🕒 06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Bilim Kurulu Üyeleri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uymadıklarında insanların en çok kendi sağlıklarını tehlikeye attıklarını vurguladı.

Bilim Kurulu Üyeleri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla insanların kendi sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiği belirtildi.

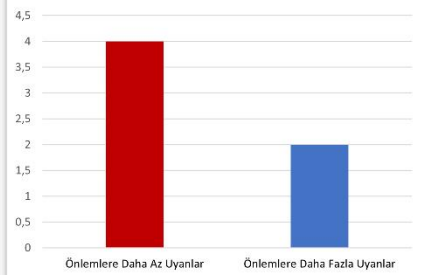
Bilim Kurulu Üyeleri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak önlemlere uymanın en başta insanların kendileri için koruyucu olduğunu vurguladı. Önlemlere uyulmadığında virüsün öncelikle kendilerine bulaştığı ve kendi sağlıklarının zarar gördüğü dile getirildi. Bilim Kurulu Üyeleri, virüse yakalanmanın engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların kendilerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

KİŞİLERDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Artan Vakalar Sonrası Sağlık Bakanlığı Yetkililerinden Kritik Uyarı: Kendinizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uymadıklarında insanların en çok kendi sağlıklarını tehlikeye attıklarını vurguladı.

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla insanların kendi sağlıklarının olumsuz yönde etkilendiği belirtildi.

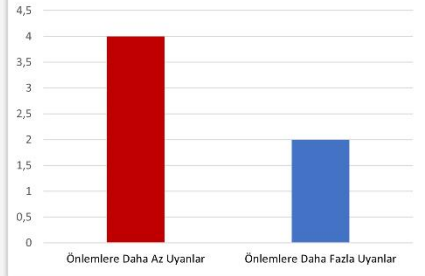
Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak önlemlere uymanın en başta insanların kendileri için koruyucu olduğunu vurguladı. Önlemlere uyulmadığında virüsün öncelikle kendilerine bulaştığı ve kendi sağlıklarının zarar gördüğü dile getirildi. Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, virüse yakalanmanın engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların kendilerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

KİŞİLERDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Artan Vakalar Sonrası Bilim Kurulu Üyelerinden Kritik Uyarı: Ailenizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Bilim Kurulu Üyeleri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uyulmadığı durumda en çok etkilenenlerin aile üyeleri olduğunu vurguladı.

Bilim Kurulu Üyeleri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla etkilenenlerin aile üyeleri olduğu belirtildi.

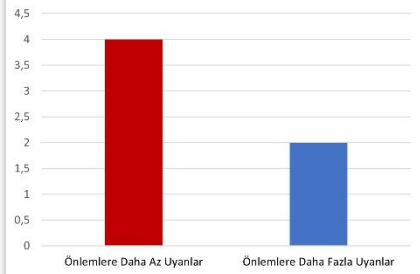
Bilim Kurulu Üyeleri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak koruyucu önlemlere uymanın aileler için oldukça kritik olduğunu vurguladı. Aile içinde bir kişi önlemlere uymadığında öncelikle anne, baba, kardeş, eş ve çocuk gibi aile üyelerine virüs bulaştığı dille getirildi. Bilim Kurulu Üyeleri, ailelerdeki vaka artışının engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerin ailelerinde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların ailelerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerin ailelerinde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerin ailelerinde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

AİLELERDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Artan Vakalar Sonrası Sağlık Bakanlığı Yetkililerinden Kritik Uyarı: Ailenizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uyulmadığı durumda en çok etkilenenlerin aile üyeleri olduğunu vurguladı.

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla etkilenenlerin aile üyeleri olduğu belirtildi.

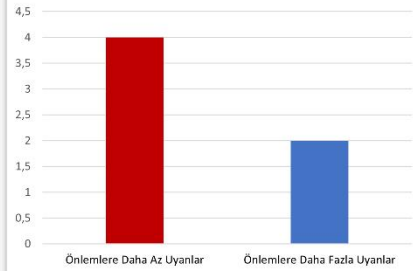
Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak koruyucu önlemlere uymanın aileler için oldukça kritik olduğunu vurguladı. Aile içinde bir kişi önlemlere uymadığında öncelikle anne, baba, kardeş, eş ve çocuk gibi aile üyelerine virüs bulaştığı dile getirildi. Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, ailelerdeki vaka artışının engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerin ailelerinde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların ailelerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerin ailelerinde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerin ailelerinde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

AİLELERDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Artan Vakalar Sonrası Bilim Kurulu Üyelerinden Kritik Uyarı: Ülkenizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Bilim Kurulu Üyeleri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uyulmadığı durumda en çok etkilenenin yaşadığımız ülke olduğunu vurguladı.

Bilim Kurulu Üyeleri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla etkilenenin ülkenin kendisi olduğu belirtildi.

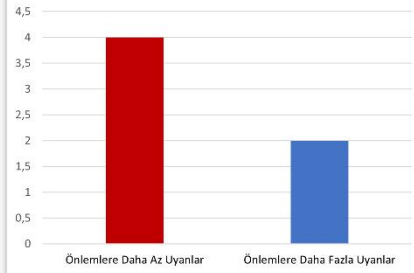
Bilim Kurulu Üyeleri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak koruyucu önlemlere uymanın ülke için oldukça kritik olduğunu vurguladı. Bir kişi önlemlere uymadığında öncelikle aynı ülkede yaşayan insanlara virüsün bulaştığı dile getirildi. Bilim Kurulu Üyeleri, ülkedeki vaka artışının engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerin ülkelerinde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların ülkelerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerin ülkelerinde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerin ülkelerinde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

ÜLKEDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Artan Vakalar Sonrası Sağlık Bakanlığı Yetkililerinden Kritik Uyarı: Ülkenizi Korumak İçin Önlemlere Uyun!

06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, gazetecilere yaptığı açıklamada koronavirüs salgınının hızla yayıldığını belirterek, önlemlere uyulmadığı durumda en çok etkilenenini yaşadığımız ülke olduğunu vurguladı.

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, virüse karşı alınması gereken koruyucu tedbirlere uyulmadığı takdirde bu durumdan en fazla etkilenenin ülkenin kendisi olduğu belirtildi.

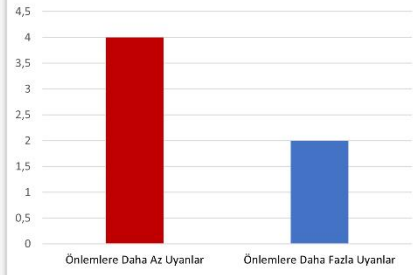
Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, COVID-19'un son derece tehlikeli olduğunu hatırlatarak koruyucu önlemlere uymanın ülke için oldukça kritik olduğunu vurguladı. Bir kişi önlemlere uymadığında öncelikle aynı ülkede yaşayan insanlara virüsün bulaştığı dile getirildi. Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, ülkedeki vaka artışının engellenebilmesi için önlemlere uymanın önemini hatırlattı.

COVID-19 araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre önlemlere uymayan kişilerin ülkelerinde çok daha fazla COVID-19 vakası tespit ediliyor. Uzmanlar, insanların ülkelerini koruyabilmeleri için önlemlere uymalarının önemini vurguluyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

COVID-19'un nasıl yayıldığını inceleyen araştırmalar, önlemleri daha az yerine getiren kişilerin ülkelerinde virüs vakalarının daha fazla olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre önlemlere uymayan kişilerin ülkelerinde koronavirüs görülme ihtimali 2 kat daha fazla.

ÜLKEDE COVID-19 YOĞUNLUĞU

Kontrol (Bilim Kurulu Üyeleri)

Artan Dolandırıcılık Vakaları Sonrası Bilim Kurulu Üyelerinden Kritik Uyarı: Bu Mesaja Sakın İnanmayın!

🕒 06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Bilim Kurulu Üyeleri, gazetecilere yaptığı açıklamada son dönemde dolandırıcılık vakalarının hızla arttığını belirterek, kaynağı belirsiz SMS mesajlarına itibar edilmemesi konusunda uyanlarda bulundu.

Bilim Kurulu Üyeleri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, dolandırıcıların pandemi döneminde maddi destek ödemesi adı altında vatandaşların cep telefonlarına mesaj atarak onları tuzağa düşürmeye çalıştıkları belirtildi.

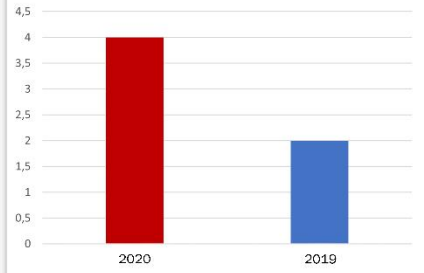
Bilim Kurulu Üyeleri, dolandırıcıların “3 bin lira sosyal destek ödemenizi almak için hemen tıklayınız, diğer sitelere itibar etmeyiniz” yazılı SMS göndererek, vatandaşları tuzaklarına düşürmeye çalıştığını aktardı. Bilim Kurulu Üyeleri, vatandaşların bu linke tıklamaları durumunda bütün hesaplarının ele geçirildiğini ve kimliği belirsiz mesajlara inanmamaları gerektiğini vurguladı.

Bilişim araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre son dönemde dolandırıcılık vakaları ciddi düzeyde artış gösteriyor. Uzmanlar cep telefonlarına gelen mesajlara dikkat edilmesi konusunda vatandaşları uyarıyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

Bilişim suçlarını inceleyen araştırmalar, son dönemde dolandırıcılık vakalarının ciddi düzeyde artmış olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre 2019 yılına kıyasla 2020 yılında yaşanan SMS ile dolandırıcılık vakaları 2 kat daha fazla.

SMS DOLANDIRICILIĞI YOĞUNLUĞU

Kontrol (Sağlık Bakanlığı Yetkilileri)

Artan Dolandırıcılık Vakaları Sonrası Sağlık Bakanlığı Yetkililerinden Kritik Uyarı: **Bu Mesaja Sakın İnanmayın!**

🕒 06.11.2020 22:55 | Son Güncelleme: 06.11.2020 23:17

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, gazetecilere yaptığı açıklamada son dönemde dolandırıcılık vakalarının hızla arttığını belirterek, kaynağı belirsiz SMS mesajlarına itibar edilmemesi konusunda uyanlarda bulundu.

Sağlık Bakanlığı Yetkilileri gerçekleştirdikleri toplantının ardından gazetecilere değerlendirmelerde bulundu. Yapılan açıklamada, dolandırıcıların pandemi döneminde maddi destek ödemesi adı altında vatandaşların cep telefonlarına mesaj atarak onları tuzağa düşürmeye çalıştıkları belirtildi.

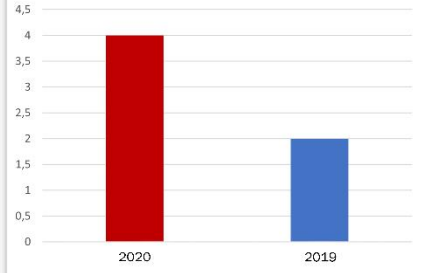
Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, dolandırıcıların “3 bin lira sosyal destek ödemenizi almak için hemen tıklayınız, diğer sitelere itibar etmeyiniz” yazılı SMS göndererek, vatandaşları tuzaklarına düşürmeye çalıştığını aktardı. Sağlık Bakanlığı Yetkilileri, vatandaşların bu linke tıklamaları durumunda bütün hesaplarının ele geçirildiğini ve kimliği belirsiz mesajlara inanmamaları gerektiğini vurguladı.

Bilişim araştırmaları da bu durumun önemini vurguluyor. Araştırmalara göre son dönemde dolandırıcılık vakaları ciddi düzeyde artış gösteriyor. Uzmanlar cep telefonlarına gelen mesajlara dikkat edilmesi konusunda vatandaşları uyarıyor.

Araştırma Sonuçları Dikkat Çekti

Bilişim suçlarını inceleyen araştırmalar, son dönemde dolandırıcılık vakalarının ciddi düzeyde artmış olduğunu gösterdi. Araştırma sonuçlarına göre 2019 yılına kıyasla 2020 yılında yaşanan SMS ile dolandırıcılık vakaları 2 kat daha fazla.

SMS DOLANDIRICILIĞI YOĞUNLUĞU

3.3 Önleyici Tedbirlere Uyma

1. Lütfen aşağıdaki ifadeleri 0-100 arasında bir sayı ile puanlayınız.

COVID-19'a yönelik koruyucu önlemleri önümüzdeki hafta boyunca her gün yerine getirmek;

Benim İçin Kötü Bir Durum - Benim İçin İyi Bir Durum

Hiç İstemediğim Bir Şey - Çok İstediğim Bir Şey

Hiç Keyifli Değil - Çok Keyifli

Çok Aptalca - Çok Akıllıca

Hiç Uygun Değil - Çok Uygun

Hiç Hoş Değil - Çok Hoş

2. Lütfen aşağıdaki davranışları göz önünde bulundurarak bu davranışları önümüzdeki hafta içinde 0 Kesinlikle yapmam ve 100 Kesinlikle yaparım olmak üzere ne düzeyde yerine getirip getirmeyeceğinizi belirtiniz. Soruların doğru ya da yanlış yanıtı yoktur. Önemli olan yalnızca sizin kişisel görüşlerinizdir.

Koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle önümüzdeki hafta içinde;

1. Yalnızca zorunlu durumlarda evden dışarı çıkmak
2. Haftada bir kere bile olsa arkadaşlarla yüz yüze etkileşimden kaçınmak
3. Haftada bir kere bile olsa zorunlu haller dışında birlikte yaşanan kişiler dışında kimseyle fiziksel temasta bulunmamak
4. Hasta hisSHttiğinde (semptomları gösterdiğinde) minimum 7 gün kendini karantinaya almak
5. Dışarıyla her temas ettiğimde elleri doğru bir şekilde en az 20 saniye boyunca yıkamak

3.4 Bağış Sorusu

Sonraki sayfalarda sizden bir bağış kampanyasına katılmanız istenecektir. Lütfen kampanyayla ilgili aşağıdaki kuralları dikkatlice okuyunuz.

Katılımcılar arasından 10 farklı kişiye daha öncelikle ek olarak yeni bir çekilişle 400'er TL'lik hediye çeki verilecektir. Bağış kampanyası kapsamında sizden öncelikle bu yeni çekilişi kazandığınızı düşünerek hareket etmeniz istenmektedir. Ardından bu paranın ne kadarını kendiniz için ayıracağınıza ve ne kadarını Koronavirüs (COVID-19) aşısı geliştiren bilimsel bir araştırma kuruluşuna bağışlayacağınıza karar vermeniz gerekmektedir. Eğer çekiliş sonucunda 10 adet 400 TL'lik çekilişten 1 tanesi gerçekten size çıkarsa, yaptığınız bağıştan

kalan para gerçekten size kalacak ve Migros hediye çeki olarak size gönderilecektir. Eğer bir kısmını ya da tamamını bağış yapmayı seçerseniz de bağış yaptığınız miktar gerçekten Koronavirüs (COVID-19) aşısı geliştiren bilimsel bir araştırma kuruluşuna sizin yerinize bağışlanacaktır. Dolayısıyla, lütfen bağış kararınızın gerçek bir karar olduğunu düşünerek seçiminizi yapınız. Kimliğiniz gizli kalacaktır: Yani hiç kimse paranın ne kadarını kendinize ne kadarını bağışa ayırdığınızı bilmeyecektir.

COVID-19 Aşı Araştırmaları Bağış Kampanyası

Eğer yeni çekilişle 400 TL'yi kazanan kişi siz olursanız bu paranın ne kadarını kendiniz için ayırır ne kadarını COVID-19 aşısı geliştirmek için çalışan bir araştırma kuruluşuna bağışlarsınız? 400 TL'lik çekilişi kazandığınız takdirde bu paranın tamamını ya da bir miktarını bağışladığınız takdirde, bağışladığınız miktar gerçekten bu kuruma aktarılacak ve (eğer varsa) kalan miktar size gönderilecektir. Eğer bağışlamamayı seçerseniz de 400 TL'nin tamamı size Migros hediye çeki olarak gönderilecektir.

Lütfen aşağıdaki skala üzerinde 400 TL'nizin ne kadarını Koronavirüs (COVID-19) aşısı geliştiren bilimsel araştırma kuruluşuna bağışlamak istediğinizi belirtiniz.

3.5 Aşı Olma Niyeti Ölçeği

Lütfen aşağıdaki COVID-19 aşısıyla ilgili ifadeye ne düzeyde katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

(0= Kesinlikle Katılmıyorum; 100 = Kesinlikle Katılıyorum)

1. Eğer etkisi ve güvenliği kanıtlanmış bir COVID-19 aşısı geliştirilirse, hemen aşı olurum.

3.6 Güven Sorusu

0 (Hiç Güvenmiyorum) - 10 (Çok Güveniyorum)

1. Lütfen Devlet Yetkililerine ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.
2. Lütfen Bilim Kurulu Üyelerine ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.
3. Lütfen Sağlık Bakanlığına ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.
4. Lütfen Dünya Sağlık Örgütüne ne düzeyde güvendiğinizi belirtiniz.

3.7 Risk Algısı

0 (Hiç) – 100 (Son Derece)

1. Sizin şahsınız için doğuracağı sonuçları düşündüğünüzde, Koronavirüsün (COVID-19) yayılmasından ne derece endişelisiniz?
2. Koronavirüsün (COVID-19) size ne kadar kişisel tehdit oluşturduğunu düşünüyorsunuz?

3. Koronavirüsün (COVID-19) yaşadığınız toplum için ne kadar toplumsal tehdit oluşturduğunu düşünüyorsunuz?
4. Koronavirüse (COVID-19) yakalanmaktan ve yaymaktan yaşadığınız toplumda oluşturacağı sonuçları düşündüğünüzde ne kadar endişelisiniz?

3.8 Komplo Teorilerine İnanç

Lütfen COVID-19 (koronavirüs) hakkında aşağıda yer alan ifadelere ne düzeyde katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

1 Kesinlikle katılmıyorum – 7 Kesinlikle katılıyorum

1. Koronavirüsü birileri tarafından, kendi amaçları doğrultusunda kullanılmak üzere geliştirilip dünyaya yayılmıştır.
2. Koronavirüsünün dünyaya yayılmasının arkasında herhangi bir insanın veya grubun bilinçli bir planı yoktur.

3.9 Demografik Form

1. Yaşınız (Sayı ile)
2. Cinsiyetiniz?
Kadın – Erkek - Diğer
3. En son tamamladığınız eğitim seviyesi nedir?
İlkokul – Ortaokul - Lise - Önlisans - Lisans - Yüksek Lisans - Doktora
4. Aşağıdaki merdivenin Türkiye'deki insanların ekonomik açıdan bulunduğu seviyeyi temsil ettiğini düşünün. Merdivenin tepesindekiler (10) her şeyin en iyisine (örneğin; en çok paraya, en iyi eğitime ve en saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivenin en altındakiler (1) ise en kötü koşullara (örneğin; en az paraya, en az eğitime ve en az saygın mesleklere) sahip insanlardır. Merdivende daha Yüksek bir konuma sahip olmanız en tepedeki insanlara daha yakın olduğunuz, daha aşağıda olmanız ise en alttaki insanlara daha yakın olduğunuz anlamına gelmektedir.

Kendi koşullarınızı düşünecek olursanız;

Bu merdivende kendinizi hangi konuma yerleştirirsiniz?

5. Koronavirüs (COVID-19) testi yaptırıp pozitif sonuç aldınız mı? Yani, şu anda ya da geçmişte size koronavirüs (COVID-19) teşhisi konuldu mu?
Evet - Hayır
6. Yakından tanıdığınız birisi (arkadaş, eş, aile, iş arkadaşı vb.) koronavirüs (COVID-19) pozitif olarak teşhis edildi mi?
Evet - Hayır
7. Kendinizi ne kadar dindar tanımlıyorsunuz?
(1 = Hiç dindar değil, 7 = Çok Dindar)
8. Kendinizi ne kadar solcu ya da sağcı tanımlıyorsunuz?
(1 = Solcu, 7 = Sağcı)

EK 4. Çalışma 1'deki Ek Analiz Tabloları

4.1 “Kendini Koru” ve “Kontrol” Grubu Karşılaştırması

4.1.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01356 ⁻	0.0282	0.0689 ⁻	0.0418	0.480 ⁻	0.631
COVID-19 komplo	0.00600	0.0356	0.0637 ⁻	0.0757	0.169	0.866
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.01442	0.0179	0.0206 ⁻	0.0494	0.807	0.420

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.01356	0.0283	-0.0690	0.0419	-0.479	0.632
Düşük (-1SD)	-0.03644	0.0400	-0.1149	0.0420	-0.910	0.363
Yüksek (+1SD)	0.00932	0.0401	-0.0693	0.0880	0.232	0.816

4.1.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01938 ⁻	0.0279	0.0740 ⁻	0.0352	0.696 ⁻	0.487
Belirsizlikten Kaçınma	0.15441	0.0675	0.0221	0.2867	2.287	0.022
Manipülasyon * Belirsizlikten Kaçınma	0.00727 ⁻	0.0337	0.0734 ⁻	0.0589	0.215 ⁻	0.829

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0194	0.0279	-0.0740	0.0352	-0.695	0.487
Düşük (-1SD)	-0.0134	0.0395	-0.0908	0.0641	-0.339	0.735
Yüksek (+1SD)	-0.0254	0.0393	-0.1023	0.0516	-0.646	0.518

4.1.3 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansım

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0279	0.0299	0.0864	0.0307	0.933	0.351
Bilişsel Yansım	0.0132	0.0775	0.1387	0.1652	0.171	0.865
Manipülasyon * Bilişsel Yansım	0.0242	0.0391	0.0525	0.1008	0.618	0.537

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.02787	0.0299	-0.0865	0.0307	-0.932	0.351
Düşük (-1SD)	-0.04648	0.0423	-0.1293	0.0364	-1.100	0.271
Yüksek (+1SD)	-0.00927	0.0427	-0.0929	0.0743	-0.217	0.828

4.1.4 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0143	0.0283	0.0697	0.0411	0.507	0.612

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Dürtüsellik	0.0372	0.1800	0.3899	0.3155	0.207	0.836
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.0524	0.0900	0.2287	0.1240	0.582	0.561

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.01432	0.0283	-0.0698	0.0411	-0.5061	0.613
Düşük (-1SD)	0.00212	0.0399	-0.0761	0.0803	0.0531	0.958
Yüksek (+1SD)	-0.03077	0.0401	-0.1094	0.0479	-0.7670	0.443

4.1.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.01380	0.0282	-0.0692	0.0416	-0.4886	0.625
İdeoloji	-0.00487	0.0536	-0.1100	0.1002	-0.0907	0.928
Manipülasyon * İdeoloji	0.02295	0.0265	-0.0291	0.0750	0.8646	0.387

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0138	0.0283	-0.0693	0.0417	-0.487	0.626
Düşük (-1SD)	-0.0380	0.0398	-0.1159	0.0400	-0.955	0.340
Yüksek (+1SD)	0.0104	0.0399	-0.0678	0.0885	0.260	0.795

4.1.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01372	0.0283	0.0692	0.0417	0.485	0.628
Dindarlık	0.01235	0.0316	0.0496	0.0742	0.391	0.696
Manipülasyon * Dindarlık	0.00279	0.0158	0.0282	0.0337	0.176	0.860

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.01372	0.0283	-0.0692	0.0417	-0.485	0.628
Düşük (-1SD)	-0.01871	0.0400	-0.0971	0.0597	-0.468	0.640
Yüksek (+1SD)	-0.00874	0.0400	-0.0871	0.0697	-0.218	0.827

4.1.7 Düzenleyici Değişken: Risk Algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01429	0.0283	0.0698	0.0412	0.5048	0.614
Risk algısı	0.00922	0.0593	0.1069	0.1254	0.1555	0.876
Manipülasyon * Risk algısı	9.13e-4	0.0298	0.0594	0.0575	0.0306	0.976

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0143	0.0283	-0.0698	0.0412	-0.505	0.614
Düşük (-1SD)	-0.0134	0.0403	-0.0925	0.0656	-0.333	0.739
Yüksek (+1SD)	-0.0152	0.0400	-0.0935	0.0632	-0.379	0.704

4.2 “Aileni Korum” ve “Kontrol” Grubu Karşılaştırması

4.2.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.03919	0.0398	0.1172	0.0388	0.985	0.325
COVID-19 komplo	0.00611	0.0372	0.0667	0.0789	0.165	0.869
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.01808	0.0251	0.0312	0.0673	0.720	0.472

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0392	0.0399	-0.117	0.0389	-0.983	0.325
Düşük (-1SD)	-0.0681	0.0565	-0.179	0.0426	-1.206	0.228
Yüksek (+1SD)	-0.0103	0.0567	-0.121	0.1009	-0.181	0.856

4.2.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0400	0.0396	-0.1177	0.0377	-1.009	0.313
Belirsizlikten kaçınma	0.0805	0.0780	-0.0723	0.2333	1.032	0.302

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Etkileşim	0.0357	0.0507	-0.0637	0.1350	0.704	0.481

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0400	0.0397	-0.118	0.0378	-1.008	0.313
Düşük (-1SD)	-0.0671	0.0553	-0.176	0.0414	-1.212	0.225
Yüksek (+1SD)	-0.0129	0.0552	-0.121	0.0953	-0.234	0.815

4.2.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0399	0.0398	-0.118	0.0381	-1.002	0.317
Dürtüsellik	-0.0176	0.1731	-0.357	0.3217	-0.102	0.919
Manipülasyon * Dürtüsellik	-0.0778	0.1170	-0.307	0.1515	-0.665	0.506

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0399	0.0399	-0.118	0.0383	-1.000	0.317
Düşük (-1SD)	-0.0132	0.0563	-0.124	0.0972	-0.234	0.815
Yüksek (+1SD)	-0.0665	0.0568	-0.178	0.0448	-1.171	0.242

4.2.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0421	0.0421	-0.1246	0.0404	-1.000	0.317
Bilişsel Yansıma	0.0391	0.0824	-0.1224	0.2007	0.475	0.635
Manipülasyon	0.0147	0.0555	-0.0941	0.1235	0.265	0.791

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0421	0.0421	-0.125	0.0404	-1.000	0.317
Düşük (-1SD)	-0.0533	0.0592	-0.169	0.0627	-0.901	0.368
Yüksek (+1SD)	-0.0309	0.0601	-0.149	0.0869	-0.514	0.607

4.2.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0351	0.0390	-0.1116	0.0413	-0.901	0.367
İdeoloji	0.1400	0.0539	0.0343	0.2457	2.597	0.009
Manipülasyon * İdeoloji	-0.0590	0.0354	-0.1284	0.0104	-1.667	0.096

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0351	0.0393	-0.1122	0.04188	-0.894	0.371
Düşük (-1SD)	0.0285	0.0547	-0.0786	0.13564	0.522	0.602
Yüksek (+1SD)	-0.0988	0.0552	-0.2069	0.00933	-1.791	0.073

4.2.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0363	0.0395	-0.1136	0.0411	-0.920	0.358
Dindarlık	0.0542	0.0332	-0.0109	0.1192	1.633	0.103
Manipülasyon * Dindarlık	-0.0218	0.0222	-0.0653	0.0216	-0.986	0.324

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.03628	0.0396	-0.114	0.0413	-0.9169	0.359
Düşük (-1SD)	0.00251	0.0555	-0.106	0.1113	0.0452	0.964
Yüksek (+1SD)	-0.07507	0.0561	-0.185	0.0350	-1.3369	0.181

4.2.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0384	0.0398	-0.1163	0.0396	-0.965	0.334
Risk algısı	-0.0379	0.0629	-0.1612	0.0853	-0.603	0.546
Manipülasyon * Risk algısı	0.0274	0.0420	-0.0549	0.1098	0.653	0.514

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0384	0.0398	-0.116	0.0397	-0.964	0.335
Düşük (-1SD)	-0.0643	0.0565	-0.175	0.0465	-1.137	0.255
Yüksek (+1SD)	-0.0125	0.0559	-0.122	0.0971	-0.223	0.823

4.3 “Ülkeni Korumak” ve “Kontrol” Grubu Karşılaştırması

4.3.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.04040	0.0642	0.0855	0.1663	0.6291	0.529
COVID-19 komplo	0.00211	0.0396	0.0798	0.0756	0.0532	0.958
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.03351	0.0408	0.0465	0.1135	0.8213	0.411

Eğitim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0404	0.0643	-0.0857	0.167	0.628	0.530
Düşük (-1SD)	-0.0134	0.0901	-0.1899	0.163	-0.148	0.882
Yüksek (+1SD)	0.0942	0.0936	-0.0892	0.278	1.006	0.314

4.3.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0397	0.0639	0.0856	0.165	0.621	0.535
Belirsizlikten kaçınma	0.0221	0.0754	0.1257	0.170	0.293	0.770
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.1033	0.0753	0.0442	0.251	1.373	0.170

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0397	0.0643	-0.0863	0.166	0.618	0.537
Düşük (-1SD)	-0.0471	0.0900	-0.2236	0.129	-0.523	0.601
Yüksek (+1SD)	0.1265	0.0905	-0.0509	0.304	1.397	0.162

4.3.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0394	0.0642	- 0.0863	0.165	0.6146	0.539
Dürtüsellik	- 0.1629	0.1901	- 0.5355	0.210	- 0.8571	0.391
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.0150	0.1926	- 0.3625	0.393	0.0780	0.938

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0394	0.0642	-0.0863	0.165	0.615	0.539
Düşük (-1SD)	0.0344	0.0911	-0.1441	0.213	0.378	0.706
Yüksek (+1SD)	0.0445	0.0908	-0.1335	0.222	0.490	0.624

4.3.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	- 0.00143	0.0737	- 0.146	0.143	- 0.0195	0.984

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Bilişsel Yansıma	0.02635	0.0974	0.164	0.217	0.2706	0.787
Manipülasyon * Bilişsel Yansıma	0.03263	0.0979	0.159	0.224	0.3333	0.739

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.00143	0.0737	-0.146	0.143	-0.0194	0.984
Düşük (-1SD)	-0.02600	0.1036	-0.229	0.177	-0.2509	0.802
Yüksek (+1SD)	0.02314	0.1049	-0.182	0.229	0.2205	0.825

4.3.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0399	0.0636	-0.08484	0.1647	0.627	0.531
İdeoloji	-0.0770	0.0602	-0.19490	0.0409	-1.280	0.201
Manipülasyon * İdeoloji	0.1055	0.0586	-0.00925	0.2203	1.802	0.072

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0399	0.0642	-0.0859	0.166	0.622	0.534
Düşük (-1SD)	-0.0707	0.0892	-0.2456	0.104	-0.792	0.428
Yüksek (+1SD)	0.1505	0.0888	-0.0235	0.325	1.696	0.090

4.3.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.03877	0.0643	-0.0872	0.1647	0.6033	0.546
Dindarlık	-0.00207	0.0381	-0.0768	0.0727	-0.0543	0.957
Manipülasyon * Dindarlık	0.01780	0.0377	-0.0561	0.0917	0.4721	0.637

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.03877	0.0643	-0.0872	0.165	0.603	0.547
Düşük (-1SD)	0.00906	0.0902	-0.1678	0.186	0.100	0.920
Yüksek (+1SD)	0.06848	0.0897	-0.1074	0.244	0.763	0.445

4.3.7 Düzenleyici Değişken: Risk Algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0435	0.0640	-0.0820	0.1689	0.680	0.497
Risk algısı	0.0790	0.0714	-0.0609	0.2188	1.106	0.269
Manipülasyon * Risk algısı	-0.0631	0.0707	-0.2018	0.0755	-0.892	0.372

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0435	0.0641	-0.0822	0.169	0.678	0.498
Düşük (-1SD)	0.0996	0.0889	-0.0746	0.274	1.121	0.262

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Yüksek (+1SD)	-0.0126	0.0909	-0.1907	0.165	-0.139	0.890

4.4 “Aileni ve Ülkeni Korumu” ve “Kontrol” Grubu Karşılaştırması

4.4.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0160	0.1154	0.2422	0.2102	0.139	0.890
COVID-19 komplo	0.0322	0.0372	0.1051	0.0407	0.866	0.387
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.1228	0.0751	0.0244	0.2699	1.636	0.102

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0160	0.116	-0.244	0.212	-0.138	0.891
Düşük (-1SD)	-0.2053	0.165	-0.528	0.117	-1.247	0.212
Yüksek (+1SD)	0.1733	0.164	-0.148	0.495	1.056	0.291

4.4.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0169	0.1157	0.2435	0.210	0.146	0.884

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Belirsizlikten kaçınma	0.0146	0.0711	0.1247	0.154	0.205	0.837
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.2248	0.1405	0.0506	0.500	1.600	0.110

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0169	0.116	-0.245	0.211	-0.145	0.885
Düşük (-1SD)	-0.1987	0.163	-0.518	0.121	-1.218	0.223
Yüksek (+1SD)	0.1650	0.163	-0.154	0.484	1.012	0.311

4.4.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0170	0.116	-0.245	0.211	-0.146	0.884
Dürtüsellik	0.0490	0.187	-0.318	0.416	0.262	0.794
Manipülasyon * Dürtüsellik	-0.3511	0.372	-1.081	0.378	-0.944	0.345

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0170	0.117	-0.245	0.211	-0.146	0.884
Düşük (-1SD)	0.0914	0.165	-0.231	0.414	0.555	0.579
Yüksek (+1SD)	-0.1254	0.163	-0.445	0.194	-0.770	0.441

4.4.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1458	0.1186	0.378	0.0867	1.229	0.219
Bilişsel Yansıma	0.0189	0.0770	0.170	0.1321	0.245	0.806
Manipülasyon * Bilişsel Yansıma	0.1483	0.1546	0.155	0.4513	0.959	0.338

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.1458	0.119	-0.379	0.0875	-1.225	0.221
Düşük (-1SD)	-0.2598	0.168	-0.589	0.0696	-1.546	0.122
Yüksek (+1SD)	-0.0318	0.169	-0.362	0.2989	-0.188	0.851

4.4.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.01738	0.1164	-0.2456	0.211	-0.149	0.881
İdeoloji	0.00818	0.0501	-0.0900	0.106	0.163	0.870
Manipülasyon * İdeoloji	0.06232	0.1000	-0.1336	0.258	0.623	0.533

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0174	0.117	-0.246	0.211	-0.149	0.881
Düşük (-1SD)	-0.0894	0.164	-0.412	0.233	-0.543	0.587
Yüksek (+1SD)	0.0546	0.164	-0.266	0.376	0.333	0.739

4.4.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0203	0.1164	-0.2484	0.2078	-0.175	0.861
Dindarlık	0.0250	0.0339	-0.0415	0.0915	0.737	0.461
Manipülasyon * Dindarlık	-0.0124	0.0675	-0.1446	0.1198	-0.184	0.854

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0203	0.116	-0.248	0.208	-0.17462	0.861
Düşük (-1SD)	8.40e-4	0.164	-0.321	0.323	0.00511	0.996
Yüksek (+1SD)	-0.0415	0.163	-0.361	0.278	-0.25484	0.799

4.4.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0196	0.1157	-0.2464	0.2072	-0.169	0.865
Risk algısı	-0.0757	0.0628	-0.1989	0.0474	-1.206	0.228
Manipülasyon * Risk algısı	0.1497	0.1251	-0.0955	0.3949	1.196	0.232

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0196	0.116	-0.247	0.208	-0.169	0.866
Düşük (-1SD)	-0.1566	0.163	-0.476	0.162	-0.962	0.336
Yüksek (+1SD)	0.1174	0.164	-0.204	0.438	0.717	0.473

4.5 “Kendini Korumu” ve “Aileni Korumu” Karşılaştırması

4.5.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.06248	0.1127	0.1585 ⁻	0.2834	0.5542	0.579
COVID-19 komplo	0.01993 ⁻	0.0340	0.0866 ⁻	0.0468	0.5857 ⁻	0.558
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.00346	0.0682	0.1303 ⁻	0.1372	0.0507	0.960

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0625	0.113	-0.158	0.283	0.554	0.579
Düşük (-1SD)	0.0568	0.160	-0.256	0.370	0.356	0.722
Yüksek (+1SD)	0.0682	0.159	-0.244	0.381	0.428	0.669

4.5.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0498	0.1120	0.1697	0.269	0.445	0.656
Belirsizlikten kaçınma	0.0961	0.0792	0.0592	0.251	1.213	0.225
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.1361	0.1577	0.4453	0.173	0.863	0.388

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0498	0.112	-0.170	0.270	0.444	0.657
Düşük (-1SD)	0.1459	0.157	-0.162	0.454	0.928	0.354
Yüksek (+1SD)	-0.0462	0.159	-0.358	0.266	-0.291	0.771

4.5.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0646	0.113	-0.156	0.286	0.5728	0.567
Dürtüsellik	0.0763	0.171	-0.259	0.412	0.4455	0.656
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.0238	0.347	-0.656	0.703	0.0686	0.945

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0646	0.113	-0.156	0.286	0.573	0.567
Düşük (-1SD)	0.0568	0.161	-0.258	0.372	0.353	0.724

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Yüksek (+1SD)	0.0724	0.160	-0.241	0.386	0.452	0.651

4.5.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansım

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01608	0.1267	-0.232	0.264	0.1268	0.899
Bilişsel Yansım	0.00540	0.0822	-0.166	0.156	0.0657	0.948
Manipülasyon * Bilişsel Yansım	0.05255	0.1648	-0.270	0.376	0.3189	0.750

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0161	0.127	-0.232	0.265	0.127	0.899
Düşük (-1SD)	-0.0244	0.180	-0.377	0.328	-0.135	0.892
Yüksek (+1SD)	0.0565	0.179	-0.294	0.407	0.316	0.752

4.5.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0606	0.1103	-0.1556	0.277	0.549	0.583
İdeoloji	0.0937	0.0592	-0.0224	0.210	1.582	0.114
Manipülasyon * İdeoloji	0.2688	0.1193	0.0350	0.503	2.253	0.024

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0606	0.112	-0.159	0.280	0.542	0.588
Düşük (-1SD)	-0.1893	0.158	-0.499	0.120	-1.198	0.231
Yüksek (+1SD)	0.3105	0.158	2.64e-4	0.621	1.962	0.050

4.5.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0554	0.1117	-0.1636	0.274	0.496	0.620
Dindarlık	0.0477	0.0318	-0.0145	0.110	1.502	0.133
Manipülasyon * Dindarlık	0.0767	0.0637	-0.0481	0.201	1.204	0.228

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0554	0.112	-0.164	0.275	0.494	0.622
Düşük (-1SD)	-0.0792	0.158	-0.389	0.230	-0.501	0.616
Yüksek (+1SD)	0.1899	0.159	-0.122	0.502	1.195	0.232

4.5.7 Düzenleyici Değişken: Risk Algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0668	0.1126	-0.154	0.2874	0.593	0.553
Risk algısı	-0.0347	0.0603	-0.153	0.0836	-0.575	0.565

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon * Risk algısı	-0.0860	0.1211	-0.323	0.1514	-0.710	0.478

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0668	0.113	-0.154	0.288	0.5922	0.554
Düşük (-1SD)	0.1468	0.159	-0.165	0.458	0.9243	0.355
Yüksek (+1SD)	-0.0133	0.160	-0.327	0.301	-0.0830	0.934

4.6 “Kendini Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması

4.6.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.06200	0.0608	0.1813	0.0573	1.019	0.308
COVID-19 komplo	0.02689	0.0367	0.0988	0.0450	0.733	0.463
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.00467	0.0370	0.0772	0.0679	0.126	0.900

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0620	0.0608	-0.181	0.0573	-1.019	0.308
Düşük (-1SD)	-0.0543	0.0854	-0.222	0.1131	-0.636	0.525
Yüksek (+1SD)	-0.0697	0.0871	-0.240	0.1010	-0.800	0.424

4.6.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0720	0.0605	0.191	0.0467	1.189	0.234
Belirsizlikten kaçınma	0.0390	0.0758	0.110	0.1877	0.515	0.607
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.1178	0.0771	0.269	0.0333	1.528	0.126

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0720	0.0609	-0.191	0.04743	-1.181	0.237
Düşük (-1SD)	0.0216	0.0856	-0.146	0.18929	0.253	0.801
Yüksek (+1SD)	-0.1656	0.0875	-0.337	0.00586	-1.893	0.058

4.6.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0677	0.0608	-0.187	0.0516	-1.112	0.266
Dürtüsellik	-0.0679	0.1880	-0.436	0.3006	-0.361	0.718
Etkileşim	-0.1198	0.1920	-0.496	0.2565	-0.624	0.533

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0677	0.0609	-0.187	0.0517	-1.111	0.267

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Düşük (-1SD)	-0.0291	0.0876	-0.201	0.1425	-0.332	0.740
Yüksek (+1SD)	-0.1062	0.0861	-0.275	0.0625	-1.234	0.217

4.6.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansımaya

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0555	0.0732	0.199	0.0880	0.758	0.448
Bilişsel Yansımaya	0.0161	0.0957	0.204	0.1715	0.168	0.867
Manipülasyon * Bilişsel Yansımaya	0.0157	0.0958	0.172	0.2034	0.164	0.870

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0555	0.0732	-0.199	0.0880	-0.758	0.448
Düşük (-1SD)	-0.0675	0.1041	-0.272	0.1365	-0.649	0.516
Yüksek (+1SD)	-0.0435	0.1029	-0.245	0.1582	-0.423	0.672

4.6.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0723	0.0603	-0.190	0.0459	-1.199	0.231
İdeoloji	-0.1145	0.0664	-0.245	0.0156	-1.725	0.085

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon * İdeoloji	-0.0596	0.0670	-0.191	0.0717	-0.890	0.374

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0723	0.0604	-0.191	0.0462	-1.196	0.232
Düşük (-1SD)	-0.0184	0.0861	-0.187	0.1504	-0.214	0.831
Yüksek (+1SD)	-0.1262	0.0851	-0.293	0.0406	-1.483	0.138

4.6.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.06658	0.0609	-0.1859	0.0528	-1.093	0.274
Dindarlık	-0.00644	0.0367	-0.0783	0.0654	-0.176	0.861
Manipülasyon * Dindarlık	-0.01223	0.0364	-0.0836	0.0591	-0.336	0.737

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0666	0.0609	-0.186	0.0528	-1.093	0.274
Düşük (-1SD)	-0.0464	0.0858	-0.215	0.1218	-0.540	0.589
Yüksek (+1SD)	-0.0868	0.0854	-0.254	0.0806	-1.016	0.310

4.6.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0789	0.0607	-0.1978	0.0400	-1.300	0.194
Risk algısı	0.0783	0.0675	-0.0541	0.2106	1.159	0.246
Manipülasyon * Risk algısı	0.0613	0.0685	-0.0730	0.1957	0.894	0.371

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0789	0.0608	-0.198	0.0403	-1.297	0.194
Düşük (-1SD)	-0.1337	0.0845	-0.299	0.0320	-1.581	0.114
Yüksek (+1SD)	-0.0241	0.0881	-0.197	0.1486	-0.274	0.784

4.7 “Kendini Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

4.7.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0153	0.0363	0.0864	0.05587	0.420	0.674
COVID-19 komplo	0.0567	0.0339	0.1231	0.00977	1.672	0.095
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.0217	0.0226	0.0660	0.02259	0.960	0.337

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0153	0.0364	-0.0866	0.0561	-0.419	0.675

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Düşük (-1SD)	0.0195	0.0515	-0.0815	0.1204	0.378	0.705
Yüksek (+1SD)	-0.0500	0.0512	-0.1503	0.0503	-0.977	0.329

4.7.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0152 ⁻	0.0363	0.0864 ⁻	0.05596	0.419 ⁻	0.675
Belirsizlikten kaçınma	0.0322	0.0716	0.1080 ⁻	0.17254	0.451	0.652
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.0846 ⁻	0.0480	0.1787 ⁻	0.00941	1.764 ⁻	0.078

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0152	0.0366	-0.0870	0.0566	-0.415	0.678
Düşük (-1SD)	0.0490	0.0514	-0.0517	0.1498	0.953	0.340
Yüksek (+1SD)	-0.0794	0.0521	-0.1815	0.0227	-1.524	0.127

4.7.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.00936 ⁻	0.0366	0.0811 ⁻	0.0623	0.256 ⁻	0.798
Dürtüsellik	0.13958	0.1845	0.2219 ⁻	0.5011	0.757	0.449

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.04722	0.1242	- 0.1962	0.2907	0.380	0.704

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.00936	0.0366	-0.0811	0.0624	-0.2559	0.798
Düşük (-1SD)	-0.02337	0.0524	-0.1262	0.0794	-0.4456	0.656
Yüksek (+1SD)	0.00464	0.0514	-0.0961	0.1054	0.0903	0.928

4.7.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.00737	0.0402	- 0.0713	0.0861	0.184	0.854
Bilişsel Yansıma	- 0.06097	0.0770	- 0.2119	0.0900	- 0.792	0.429
Manipülasyon * Bilişsel Yansıma	- 0.01720	0.0515	- 0.1182	0.0838	- 0.334	0.739

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.00737	0.0402	-0.0714	0.0861	0.184	0.854
Düşük (-1SD)	0.02082	0.0571	-0.0911	0.1328	0.365	0.715
Yüksek (+1SD)	-0.00607	0.0567	-0.1172	0.1050	-0.107	0.915

4.7.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.01419	0.0366	-0.0859	0.0576	-0.388	0.698
İdeoloji	-0.03323	0.0538	-0.1387	0.0722	-0.618	0.537
Manipülasyon * İdeoloji	0.00983	0.0366	-0.0619	0.0816	0.269	0.788

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.01419	0.0366	-0.0860	0.0576	-0.3876	0.698
Düşük (-1SD)	-0.02420	0.0525	-0.1270	0.0786	-0.4613	0.645
Yüksek (+1SD)	-0.00418	0.0520	-0.1061	0.0978	-0.0804	0.936

4.7.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.01179	0.0366	0.0835	0.0599	0.322	0.747
Dindarlık	0.01962	0.0325	0.0440	0.0832	0.604	0.546
Manipülasyon * Dindarlık	0.00785	0.0216	0.0344	0.0501	0.364	0.716

Eğim testi

	B	SH	95% Güven Aralığı		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.01179	0.0366	0.0836	0.0600	0.3220	0.747
Düşük (-1SD)	0.02504	0.0518	0.1266	0.0765	0.4832	0.629
Yüksek (+1SD)	0.00145	0.0514	0.0994	0.1023	0.0283	0.977

4.7.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.00727	0.0364	0.0785	0.0640	0.200	0.842
Risk algısı	0.07127	0.0596	0.1881	0.0456	1.196	0.232
Manipülasyon * Risk algısı	0.05111	0.0401	0.1297	0.0275	1.274	0.203

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.00727	0.0365	-0.0789	0.0643	-0.199	0.842
Düşük (-1SD)	0.03938	0.0512	-0.0610	0.1397	0.769	0.442
Yüksek (+1SD)	-0.05392	0.0523	-0.1565	0.0487	-1.030	0.303

4.8 “Aileni Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması

4.8.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1868	0.1239	0.4296	0.0559	1.508	0.131
COVID-19 komplo	0.0249	0.0373	0.0980	0.0481	0.669	0.503
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.0128	0.0750	0.1599	0.1343	0.171	0.865

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.187	0.124	-0.430	0.0560	-1.508	0.131
Düşük (-1SD)	-0.166	0.175	-0.509	0.1774	-0.946	0.344
Yüksek (+1SD)	-0.208	0.176	-0.554	0.1377	-1.179	0.238

4.8.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1953	0.1239	0.438	0.0475	1.576	0.115
Belirsizlikten kaçınma	0.0193	0.0843	0.185	0.1460	0.229	0.819
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.0996	0.1702	0.433	0.2340	0.585	0.559

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.195	0.124	-0.438	0.0477	-1.575	0.115

Düşük (-1SD)	-0.122	0.176	-0.467	0.2224	-0.695	0.487
Yüksek (+1SD)	-0.268	0.176	-0.614	0.0771	-1.522	0.128

4.8.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1976	0.124	0.440	0.0451	1.596	0.111
Dürtüsellik	0.0490	0.179	0.399	0.3009	0.274	0.784
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.2633	0.357	0.964	0.4368	0.737	0.461

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.198	0.124	-0.441	0.0455	-1.593	0.111
Düşük (-1SD)	-0.106	0.176	-0.451	0.2379	-0.605	0.545
Yüksek (+1SD)	-0.289	0.175	-0.632	0.0540	-1.651	0.099

4.8.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.12546	0.1468	0.413	0.162	0.8546	0.393
Bilişsel Yansıma	0.00830	0.0969	0.182	0.198	0.0857	0.932
Manipülasyon * Bilişsel Yansıma	0.02113	0.1935	0.400	0.358	0.1092	0.913

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.125	0.147	0.413	0.162	0.855	0.393
Düşük (-1SD)	0.109	0.208	0.516	0.297	0.527	0.598
Yüksek (+1SD)	0.141	0.207	0.548	0.265	0.682	0.495

4.8.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1912	0.1212	0.429	0.0463	1.578	0.115
İdeoloji	0.0188	0.0644	0.107	0.1450	0.291	0.771
Manipülasyon * İdeoloji	0.3880	0.1290	0.641	0.1351	3.007	0.003

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.191	0.124	-0.434	0.0518	-1.542	0.123
Düşük (-1SD)	0.174	0.175	-0.169	0.5164	0.993	0.321
Yüksek (+1SD)	-0.556	0.174	-0.897	-0.2151	-3.196	0.001

4.8.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1868	0.1231	0.4281	0.0545	1.517	0.129
Dindarlık	0.0313	0.0373	0.0419	0.1044	0.838	0.402
Manipülasyon * Dindarlık	0.1011	0.0746	0.2474	0.0451	1.355	0.175

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.1868	0.124	0.429	0.0557	1.510	0.131
Düşük (- 1SD)	0.0200	0.175	0.363	0.3233	0.114	0.909
Yüksek (+1SD)	0.3535	0.174	0.695	0.0122	2.030	0.042

4.8.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.2026	0.1233	0.4443	0.0390	1.643	0.100
Risk algısı	0.0330	0.0698	0.1039	0.1699	0.473	0.636
Manipülasyon * Risk algısı	0.2086	0.1407	0.0671	0.4843	1.483	0.138

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.2026	0.124	-0.446	0.0404	-1.634	0.102
Düşük (-1SD)	-0.3866	0.175	-0.729	-0.0441	-2.212	0.027
Yüksek (+1SD)	-0.0186	0.177	-0.365	0.3275	-0.105	0.916

4.9 “Aileni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

4.9.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0535	0.0567	0.165	0.0576	0.944	0.345
COVID-19 komplo	0.0529	0.0352	0.122	0.0160	1.505	0.132
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.0343	0.0352	0.103	0.0347	0.974	0.330

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.05352	0.0568	-0.165	0.0579	-0.9419	0.346
Düşük (-1SD)	0.00169	0.0803	-0.156	0.1591	0.0210	0.983
Yüksek (+1SD)	-0.10873	0.0803	-0.266	0.0486	-1.3544	0.176

4.9.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0507	0.0570	-0.162	0.0611	0.888	0.374
Belirsizlikten kaçınma	0.0272	0.0817	-0.187	0.1329	0.333	0.739
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.0589	0.0818	-0.219	0.1015	0.719	0.472

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.05065	0.0571	-0.163	0.0613	-0.887	0.375
Düşük (-1SD)	-0.00957	0.0808	-0.168	0.1488	-0.118	0.906
Yüksek (+1SD)	-0.09174	0.0808	-0.250	0.0666	-1.135	0.256

4.9.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0463	0.0570	-0.158	0.0654	-0.812	0.417
Dürtüsellik	0.1470	0.1755	-0.197	0.4909	0.837	0.402
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.0589	0.1760	-0.286	0.4038	0.335	0.738

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0463	0.0570	-0.158	0.0655	-0.812	0.417
Düşük (-1SD)	-0.0655	0.0809	-0.224	0.0930	-0.810	0.418
Yüksek (+1SD)	-0.0272	0.0807	-0.185	0.1310	-0.337	0.736

4.9.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.00568	0.0629	-0.118	0.129	0.0903	0.928
Bilişsel Yansıma	-0.03337	0.0812	-0.192	0.126	-0.4111	0.681
Manipülasyon * Bilişsel Yansıma	-0.05207	0.0813	-0.211	0.107	-0.6408	0.522

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.00568	0.0630	-0.118	0.129	0.0902	0.928
Düşük (-1SD)	0.04597	0.0889	-0.128	0.220	0.5169	0.605
Yüksek (+1SD)	-0.03460	0.0892	-0.209	0.140	-0.3881	0.698

4.9.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0431	0.0561	-0.15308	0.0668	-0.769	0.442

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
İdeoloji	0.0988	0.0537	-0.00635	0.2040	1.842	0.066
Manipülasyon * İdeoloji	-0.1196	0.0539	-0.22527	-0.0140	-2.220	0.026

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0431	0.0568	-0.1545	0.0682	-0.759	0.448
Düşük (-1SD)	0.0819	0.0803	-0.0755	0.2394	1.020	0.308
Yüksek (+1SD)	-0.1682	0.0802	-0.3254	-0.0110	-2.097	0.036

4.9.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0407	0.0566	-0.15161	0.0702	-0.719	0.472
Dindarlık	0.0568	0.0336	-0.00906	0.1227	1.690	0.091
Manipülasyon * Dindarlık	-0.0266	0.0338	-0.09277	0.0396	-0.786	0.432

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.04068	0.0567	-0.152	0.0704	-0.7177	0.473
Düşük (-1SD)	0.00404	0.0804	-0.154	0.1616	0.0502	0.960
Yüksek (+1SD)	-0.08540	0.0802	-0.243	0.0719	-1.0644	0.287

4.9.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	-0.0424	0.0567	-0.153	0.0687	-0.748	0.455
Risk algısı	-0.1090	0.0627	-0.232	0.0139	-1.738	0.082
Manipülasyon * Risk algısı	-0.0337	0.0629	-0.157	0.0897	-0.535	0.593

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	-0.0424	0.0567	-0.154	0.0688	-0.747	0.455
Düşük (-1SD)	-0.0119	0.0802	-0.169	0.1453	-0.149	0.882
Yüksek (+1SD)	-0.0728	0.0804	-0.230	0.0848	-0.905	0.365

4.10 “Ülkeni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

4.10.1 Düzenleyici Değişken: COVID-19 Komplo Teorilerine İnanma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0657	0.1206	0.171	0.3020	0.545	0.586
COVID-19 komplo	0.0583	0.0372	0.131	0.0147	1.566	0.117
Manipülasyon * COVID-19 komplo	0.0557	0.0754	0.203	0.0920	0.739	0.460

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0657	0.121	-0.171	0.302	0.544	0.586
Düşük (-1SD)	0.1560	0.171	-0.179	0.491	0.912	0.362
Yüksek (+1SD)	-0.0245	0.172	-0.362	0.313	-0.142	0.887

4.10.2 Düzenleyici Değişken: Belirsizlikten Kaçınma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0915	0.1211	0.146	0.3290	0.756	0.450
Belirsizlikten kaçınma	0.0761	0.0776	0.228	0.0760	0.981	0.327
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	0.0182	0.1557	0.323	0.2870	0.117	0.907

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0915	0.121	-0.146	0.329	0.756	0.450
Düşük (-1SD)	0.1057	0.171	-0.230	0.442	0.617	0.537
Yüksek (+1SD)	0.0774	0.172	-0.259	0.414	0.451	0.652

4.10.3 Düzenleyici Değişken: Dürtüsellik

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.09486	0.121	-0.143	0.332	0.7831	0.434
Dürtüsellik	0.00983	0.191	-0.365	0.385	0.0514	0.959

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon * Dürtüsellik	0.38119	0.385	-0.373	1.135	0.9913	0.322

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0949	0.121	-0.143	0.333	0.781	0.435
Düşük (-1SD)	-0.0258	0.172	-0.363	0.311	-0.150	0.881
Yüksek (+1SD)	0.2155	0.172	-0.122	0.553	1.251	0.211

4.10.4 Düzenleyici Değişken: Bilişsel Yansıma

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.1381	0.1454	-0.147	0.423	0.949	0.342
Bilişsel Yansıma	-0.0423	0.0947	-0.228	0.143	-0.447	0.655
Manipülasyon * Belirsizlikten kaçınma	-0.0830	0.1895	-0.454	0.288	-0.438	0.661

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.1381	0.146	-0.147	0.423	0.949	0.343
Düşük (-1SD)	0.2017	0.205	-0.201	0.604	0.982	0.326
Yüksek (+1SD)	0.0744	0.206	-0.329	0.478	0.362	0.718

4.10.5 Düzenleyici Değişken: İdeoloji

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0941	0.1204	-0.1419	0.3301	0.782	0.434
İdeoloji	-0.0958	0.0592	-0.2119	0.0203	-1.617	0.106
Manipülasyon * İdeoloji	0.1487	0.1179	-0.0824	0.3798	1.261	0.207

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0941	0.121	-0.1428	0.331	0.779	0.436
Düşük (-1SD)	-0.0570	0.170	-0.3908	0.277	-0.335	0.738
Yüksek (+1SD)	0.2452	0.170	-0.0887	0.579	1.439	0.150

4.10.6 Düzenleyici Değişken: Dindarlık

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.09503	0.1213	-0.1427	0.3328	0.783	0.433
Dindarlık	0.00593	0.0384	-0.0693	0.0812	0.154	0.877
Manipülasyon * Dindarlık	0.04801	0.0767	-0.1024	0.1984	0.626	0.532

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0950	0.121	-0.143	0.333	0.783	0.434
Düşük (-1SD)	0.0192	0.172	-0.317	0.355	0.112	0.911
Yüksek (+1SD)	0.1709	0.172	-0.166	0.507	0.995	0.320

4.10.7 Düzenleyici Değişken: Risk algısı

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Manipülasyon	0.0936	0.1203	0.142	0.32934	0.7783	0.436
Risk algısı	8.87e-4	0.0708	0.140	0.13792	0.0125	0.990
Manipülasyon * Risk algısı	-0.2760	0.1417	0.554	0.00179	1.9473	0.051

Eğim testi

	B	SH	95%		Z	p
			Düşük	Yüksek		
Ortalama	0.0936	0.121	-0.14439	0.332	0.771	0.441
Düşük (-1SD)	0.3279	0.171	-0.00745	0.663	1.916	0.055
Yüksek (+1SD)	-0.1406	0.172	-0.47695	0.196	-0.820	0.412

Ek 5. Çalışma 2'deki Ek Analiz Tabloları

5.1 Mesajın Kaynağı ve Güven Etkileşimi

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Güven	0.520	0.0987	5.269	< .001
Kaynak	-0.404	0.5863	-0.690	0.490
Güven * Kaynak	-0.225	0.1974	-1.138	0.255

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Güven	2.733	0.494	5.526	< .001
Kaynak	-0.863	2.938	-0.294	0.769
Güven * Kaynak	0.591	0.989	0.597	0.550

5.2 Mesajın Kaynağı ve Risk Algısı Etkileşimi

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Kaynak	-0.3487	0.5507	-0.633	0.527
Risk	0.2901	0.0163	17.782	< .001
Kaynak * Risk	-0.0138	0.0326	-0.424	0.672

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Kaynak	-0.2580	2.9628	-0.0871	0.931
Risk	0.4866	0.0878	5.5430	< .001

	b	SH	Z	p
Kaynak * Risk	0.0847	0.1756	0.4823	0.630

5.3 “Kendini Korumu” ve “Aileni Korumu” Karşılaştırması

5.3.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.978	0.904	1.08	0.279
Güven	0.633	0.150	4.22	< .001
Mesaj * Güven	-0.532	0.300	-1.77	0.076

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.0365	4.530	-0.00806	0.994
Güven	3.0939	0.751	4.12126	< .001
Mesaj * Güven	1.0617	1.502	0.70703	0.480

5.3.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.3747	0.8487	0.442	0.659
Risk	0.2870	0.0254	11.296	< .001
Mesaj * Risk	-0.0718	0.0508	-1.412	0.158

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.696	4.566	-0.152	0.879
Risk	0.454	0.137	3.324	< .001
Mesaj * Risk	-0.567	0.274	-2.073	0.038

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	-0.696	4.58	-0.152	0.879
Düşük (-1 SS)	8.778	6.47	1.356	0.175
Yüksek (+1 SS)	-10.170	6.47	-1.571	0.116

5.4 “Kendini Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması

5.4.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.556	0.460	1.21	0.227
Güven	0.648	0.153	4.22	< .001
Mesaj * Güven	-0.254	0.154	-1.65	0.099

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-1.929	2.297	-0.840	0.401
Güven	1.592	0.766	2.078	0.038
Mesaj * Güven	-0.976	0.767	-1.273	0.203

5.4.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.1907	0.4220	0.452	0.651
Risk	0.3401	0.0251	13.574	< .001
Mesaj * Risk	0.0172	0.0251	0.685	0.493

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-2.455	2.299	-1.07	0.285
Risk	0.452	0.136	3.32	< .001
Mesaj * Risk	-0.289	0.137	-2.11	0.035

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	-2.46	2.31	-1.065	0.287
Düşük (-1 SS)	2.41	3.26	0.738	0.460
Yüksek (+1 SS)	-7.32	3.26	-2.246	0.025

5.5 “Kendini Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

5.5.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.474	0.315	1.50	0.133
Güven	0.527	0.159	3.32	<.001
Mesaj * Güven	-0.249	0.106	-2.35	0.019

	b	SH	Z	p
Ortalama	0.474	0.316	1.499	0.134
Düşük (- 1SS)	1.215	0.447	2.720	0.007
Yüksek (+1 SS)	-0.268	0.446	-0.599	0.549

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	1.581	1.548	1.022	0.307
Güven	3.042	0.781	3.895	<.001
Mesaj * Güven	0.322	0.521	0.618	0.536

5.5.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.3309	0.2994	1.11	0.269
Risk	0.2688	0.0261	10.30	<.001
Mesaj * Risk	-0.0363	0.0174	-2.08	0.037

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	0.331	0.300	1.102	0.270
Düşük (-1 SS)	0.955	0.424	2.250	0.024
Yüksek (+1 SS)	-0.293	0.424	-0.691	0.490

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	1.5960	1.5557	1.026	0.305
Risk	0.6195	0.1357	4.565	< .001
Mesaj * Risk	-0.0800	0.0905	-0.884	0.377

5.6 “Kendini Korumu” ve “Kontrol” Karşılaştırmaları

5.6.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.1475	0.2397	0.615	0.538
Güven	0.8491	0.1628	5.215	< .001
Mesaj * Güven	-0.0256	0.0815	-0.314	0.753

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.377	1.153	0.327	0.743
Güven	2.888	0.783	3.687	< .001
Mesaj * Güven	0.166	0.392	0.425	0.671

5.6.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.11817	0.2207	0.535	0.592
Risk	0.31232	0.0247	12.650	< .001
Mesaj * Risk	-0.00545	0.0123	-0.441	0.659

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.24234	1.1487	0.2110	0.833
Risk	0.73343	0.1285	5.7080	< .001
Mesaj * Risk	-0.00280	0.0642	-0.0436	0.965

5.7 “Aileni Korum” ve “Ülkeni Korum” Karşılaştırması

5.7.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.0598	0.879	0.0680	0.946
Güven	0.3798	0.146	2.6029	0.009
Mesaj * Güven	0.0245	0.292	0.0837	0.933

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-3.81	4.598	-0.828	0.408
Güven	2.13	0.763	2.795	0.005
Mesaj * Güven	-3.01	1.528	-1.973	0.049

	b	SH	Z	p
Ortalama	-3.81	4.61	-0.826	0.409
Düşük (-1 SS)	5.27	6.52	0.809	0.418
Yüksek (+1 SS)	-12.89	6.52	-1.976	0.048

5.7.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.0622	0.8222	0.0756	0.940
Risk	0.3037	0.0259	11.7175	< .001
Mesaj * Risk	0.1062	0.0518	2.0474	0.041

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-4.4951	4.660	-0.9645	0.335
Risk	0.1667	0.147	1.1345	0.257
Mesaj * Risk	-0.0102	0.294	-0.0348	0.972

5.8 “Aileni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

5.8.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.217	0.453	0.478	0.632
Güven	0.260	0.152	1.718	0.086
Mesaj * Güven	-0.108	0.152	-0.713	0.476

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	2.3871	2.324	1.0270	0.304
Güven	3.5752	0.778	4.5926	< .001
Mesaj * Güven	-0.0479	0.779	-0.0615	0.951

5.8.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.2763	0.4393	0.629	0.529
Risk	0.2328	0.0270	8.609	< .001
Mesaj * Risk	-0.0185	0.0270	-0.685	0.493

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	2.746	2.365	1.16	0.246
Risk	0.334	0.146	2.30	0.022
Mesaj * Risk	0.164	0.146	1.12	0.261

5.9 “Aileni Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması

5.9.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.128	0.306	-0.419	0.676
Güven	0.577	0.155	3.718	< .001
Mesaj * Güven	0.143	0.104	1.380	0.168

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.520	1.538	0.338	0.735
Güven	3.429	0.780	4.396	< .001
Mesaj * Güven	-0.132	0.521	-0.253	0.800

5.9.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.0333	0.2873	0.116	0.908
Risk	0.2756	0.0254	10.844	<.001
Mesaj * Risk	0.0167	0.0169	0.986	0.324

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.606	1.5529	0.391	0.696
Risk	0.443	0.1374	3.227	0.001
Mesaj * Risk	0.185	0.0914	2.029	0.042

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	0.606	1.56	0.389	0.697
Düşük (-1 SS)	-2.535	2.20	-1.154	0.248
Yüksek (+1 SS)	3.748	2.20	1.704	0.088

5.10 “Ülkeni Korum” ve “Aileni ve Ülkeni Korum” Karşılaştırması

5.10.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.404	0.922	0.438	0.661
Güven	0.271	0.155	1.748	0.081

	b	SH	Z	p
Mesaj * Güven	-0.241	0.311	-0.774	0.439

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	8.60	4.712	1.82	0.068
Güven	2.07	0.794	2.61	0.009
Mesaj * Güven	2.92	1.590	1.84	0.066

5.10.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.559	0.8744	0.640	0.522
Risk	0.285	0.0267	10.707	< .001
Mesaj * Risk	-0.143	0.0533	-2.685	0.007

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	0.559	0.879	0.636	0.524
Düşük (-1 SS)	2.907	1.241	2.342	0.019
Yüksek (+1 SS)	-1.789	1.241	-1.441	0.150

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	9.824	4.764	2.06	0.039
Risk	0.331	0.145	2.28	0.023
Mesaj * Risk	0.338	0.291	1.16	0.245

5.11 “Ülkeni Korumayı” ve “Kontrol” Karşılaştırması

5.11.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.253	0.468	-0.540	0.589
Güven	0.592	0.159	3.719	< .001
Mesaj * Güven	0.202	0.159	1.269	0.204

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	2.66	2.340	1.14	0.255
Güven	1.90	0.797	2.39	0.017
Mesaj * Güven	1.31	0.798	1.64	0.101

5.11.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	0.0369	0.4284	0.0861	0.931
Risk	0.3296	0.0250	13.1602	< .001
Mesaj * Risk	-0.0281	0.0250	-1.1226	0.262

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	3.018	2.345	1.29	0.198
Risk	0.441	0.137	3.22	0.001
Mesaj * Risk	0.283	0.137	2.07	0.039

Eğim testi

	b	SH	Z	p
Ortalama	3.02	2.35	1.283	0.200
Düşük (- 1SS)	-1.82	3.32	-0.549	0.583
Yüksek (+1 SS)	7.86	3.32	2.366	0.018

5.12 “Aileni ve Ülkeni Korum” ve “Kontrol” Karşılaştırması

5.12.1 Güven ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.823	0.961	-0.857	0.392
Güven	0.469	0.165	2.843	0.004
Mesaj * Güven	0.645	0.330	1.954	0.051

Bağımlı değişken: Bağış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-3.218	4.733	-0.680	0.496
Güven	3.379	0.813	4.157	<.001

	b	SH	Z	p
Mesaj * Güven	-0.300	1.627	-0.185	0.854

5.12.2 Risk ile Etkileşim

Bağımlı değişken: Niyet

	b	SH	Z	p
Mesaj	-0.4981	0.9135	-0.545	0.586
Risk	0.2570	0.0262	9.827	< .001
Mesaj * Risk	0.0870	0.0523	1.666	0.096

Bağımlı değişken: Başış

	b	SH	Z	p
Mesaj	-3.757	4.764	-0.789	0.430
Risk	0.612	0.136	4.485	< .001
Mesaj * Risk	0.229	0.272	0.839	0.401

6. Betimsel İstatistikler

6.1 Çalışma 1

	İçerik	Önlem niyet	Risk	İdeoloji	Dindarlık
N	kendini	83	83	83	83
	aileni	94	93	93	93
	ülkeni	101	101	99	99
	aileveülke	96	96	95	95
	kontrol	77	77	77	77
Ortalama	kendini	6.17	5.68	3.31	2.94
	aileni	6.19	5.76	3.24	2.94
	ülkeni	6.12	5.86	3.11	2.83
	aileveülke	6.18	5.85	3.19	2.79
	kontrol	6.19	5.79	3.31	2.90
Medyan	kendini	6.29	5.75	3	2
	aileni	6.29	6.00	3	3
	ülkeni	6.29	6.00	3	2
	aileveülke	6.29	6.00	3	3
	kontrol	6.29	6.00	3	2
Mod	kendini	5.86	6.00	3.00	1.00
	aileni	6.57	6.25	3.00	1.00
	ülkeni	6.71	6.00	3.00	1.00
	aileveülke	6.43	6.50	3.00	1.00
	kontrol	6.57	5.50	3.00	1.00
Standart sapma	kendini	0.633	0.852	0.987	1.72
	aileni	0.642	0.718	1.00	1.81
	ülkeni	0.715	0.823	0.989	1.68
	aileveülke	0.684	0.765	1.11	1.64
	kontrol	0.642	0.826	1.10	1.89
Minimum	kendini	4.14	2.50	1	1
	aileni	3.57	4.00	1	1
	ülkeni	4.29	3.25	1	1
	aileveülke	3.71	3.00	1	1
	kontrol	4.14	3.25	1	1
Maksimum	kendini	7.00	7.00	6	7
	aileni	7.00	7.00	6	7
	ülkeni	7.00	7.00	5	7

	İçerik	Önlem niyet	Risk	İdeoloji	Dindarlık
	aileveülke	7.00	7.00	7	6
	kontrol	7.00	7.00	7	7

6.2 Çalışma 2

	İçerik	Kaynak	Önlem Niyet	Bağış	Risk	İdeoloji	Dindarlık	
N	Kendini	Bilim	201	201	194	175	175	
		Devlet	195	195	189	172	172	
	Aile	Bilim	200	200	190	179	179	
		Devlet	199	199	187	166	166	
	Ülke	Bilim	197	197	187	178	178	
		Devlet	193	193	183	174	174	
	AileveÜlke	Bilim	192	192	184	170	170	
		Devlet	201	201	189	173	173	
	Kontrol	Bilim	189	189	181	165	165	
		Devlet	192	192	179	164	164	
	Ortalama	Kendini	Bilim	81.4	83.3	86.5	3.89	4.68
			Devlet	83.6	83.6	85.6	4.15	4.57
		Aile	Bilim	82.7	89.1	87.6	4.03	4.52
			Devlet	84.2	81.2	87.9	4.10	4.71
Ülke		Bilim	84.5	80.6	88.1	4.04	4.56	
		Devlet	82.2	79.9	85.5	3.86	4.30	
AileveÜlke		Bilim	85.5	89.3	86.4	4.14	4.30	
		Devlet	82.0	90.2	87.2	4.12	4.58	
Kontrol		Bilim	83.2	86.2	85.5	4.26	4.69	
		Devlet	83.4	87.1	87.8	3.89	4.51	
Medyan		Kendini	Bilim	83.4	100	92.6	4	5
			Devlet	84.8	80.0	92.5	4.00	5.00
		Aile	Bilim	84.1	100	92.5	4	5
			Devlet	85.9	80.0	95.0	4.00	5.00
	Ülke	Bilim	84.6	80.0	94.3	4.00	5.00	
		Devlet	84.9	76.0	90.0	4.00	5.00	
	AileveÜlke	Bilim	87.0	100	94.0	4.00	4.50	
		Devlet	84.0	100	92.5	4	5	
	Kontrol	Bilim	85.5	95.0	92.0	4	5	

	İçerik	Kaynak	Önlem Niyet	Bağış	Risk	İdeoloji	Dindarlık
Mod	Kendini	Devlet	84.9	100	93.8	4.00	5.00
		Bilim	100	100	100	4.00	5.00
	Aile	Devlet	100	100	100	4.00	5.00
		Bilim	100	100	100	4.00	5.00
	Ülke	Devlet	100	100	100	4.00	5.00
		Bilim	100	100	100	4.00	5.00
	AileveÜlke	Devlet	100	100	100	4.00	5.00
		Bilim	100	100	100	4.00	5.00
	Kontrol	Devlet	100	100	100	4.00	5.00
		Bilim	100	100	100	4.00	5.00
Standart sapma	Kendini	Bilim	14.4	62.1	17.3	1.89	1.70
		Devlet	12.2	65.2	18.0	1.85	1.73
	Aile	Bilim	12.4	66.2	14.7	1.84	1.53
		Devlet	11.8	62.8	16.7	1.79	1.63
	Ülke	Bilim	11.8	64.9	14.9	1.83	1.69
		Devlet	13.8	64.7	17.1	1.81	1.73
	AileveÜlke	Bilim	11.8	68.0	18.4	1.81	1.72
		Devlet	14.6	65.7	15.1	1.78	1.58
	Kontrol	Bilim	14.2	67.8	19.6	1.85	1.79
		Devlet	12.7	62.8	16.6	1.87	1.62
Minimum	Kendini	Bilim	8.09	0.00	5.50	1	1
		Devlet	16.7	0.00	2.50	1	1
	Aile	Bilim	35.0	0.00	37.5	1	1
		Devlet	32.3	0.00	8.00	1	1
	Ülke	Bilim	15.0	0.00	24.8	1	1
		Devlet	23.5	0.00	15.0	1	1
	AileveÜlke	Bilim	15.5	0.00	0.00	1	1
		Devlet	15.6	0.00	21.8	1	1
	Kontrol	Bilim	0.00	0.00	0.00	1	1
		Devlet	25.0	0.00	18.3	1	1
Maksimum	Kendini	Bilim	100	200	100	7	7
		Devlet	100	200	100	7	7
	Aile	Bilim	100	200	100	7	7
		Devlet	100	200	100	7	7

İçerik	Kaynak	Önlem Niyet	Bağış	Risk	İdeoloji	Dindarlık
Ülke	Bilim	100	200	100	7	7
	Devlet	100	200	100	7	7
AileveÜlke	Bilim	100	200	100	7	7
	Devlet	100	200	100	7	7
Kontrol	Bilim	100	200	100	7	7
	Devlet	100	200	100	7	7

6.3 Çalışma 3

	İçerik	Kaynak	Aşı niyet	Aşı bağış	Önlem tutum	Önlem niyet	İdeoloji	Dindarlık
N	Kendini	Bilim	139	139	139	139	139	139
		Bakan	133	133	133	133	132	132
	Aileni	Bilim	136	136	136	136	131	131
		Bakan	138	138	138	138	138	138
	Ülkeni	Bilim	141	141	141	141	141	141
		Bakan	129	129	129	129	129	129
	Kontrol	Bilim	130	130	130	130	129	129
		Bakan	125	125	125	125	124	124
Ortalama	Kendini	Bilim	74.4	146	71.8	88.1	3.00	2.98
		Bakan	76.0	157	70.1	87.9	3.26	3.05
	Aileni	Bilim	69.2	147	73.7	86.4	3.24	3.28
		Bakan	72.7	147	66.5	84.5	3.16	3.18
	Ülkeni	Bilim	69.7	124	68.4	81.8	3.11	3.21
		Bakan	69.0	138	71.0	87.5	3.07	3.27
	Kontrol	Bilim	68.3	125	68.4	86.4	3.21	3.13
		Bakan	75.0	131	67.6	85.6	3.02	3.15
Medyan	Kendini	Bilim	85.0	130	73.3	92.0	3	3

	İçerik	Kaynak	Aşı niyet	Aşı bağış	Önlem tutum	Önlem niyet	İdeoloji	Dindarlık
		Bakan	90.0	120	71.0	93.0	3.00	3.00
	Aileni	Bilim	80.0	101	75.4	91.0	3	4
		Bakan	83.5	150	68.8	90.4	3.00	3.00
	Ülkeni	Bilim	80.0	100	70.8	87.2	3	3
		Bakan	73.0	101	73.5	92.6	3	3
	Kontrol	Bilim	75.0	100	70.6	90.0	3	3
		Bakan	85.0	100	66.7	89.4	3.00	3.00
Mod	Kendini	Bilim	100	200	100	100	4.00	1.00
		Bakan	100	200	100	100	3.00	1.00
	Aileni	Bilim	100	0.00	91.7	100	4.00	1.00
		Bakan	100	0.00	68.3	100	3.00	1.00
	Ülkeni	Bilim	100	0.00	83.3	100	4.00	1.00
		Bakan	100	0.00	81.7	100	3.00	1.00
	Kontrol	Bilim	100	0.00	100	100	4.00	1.00
		Bakan	100	0.00	100	100	4.00	1.00
Standart sapma	Kendini	Bilim	27.6	122	18.3	14.1	1.38	1.74
		Bakan	29.5	133	17.1	14.0	1.33	1.78
	Aileni	Bilim	32.7	132	16.2	13.2	1.39	1.86
		Bakan	30.4	120	18.6	16.2	1.27	1.76
	Ülkeni	Bilim	33.0	109	17.6	16.7	1.31	1.74
		Bakan	31.3	129	17.1	13.6	1.42	1.84
	Kontrol	Bilim	31.1	113	19.7	14.3	1.39	1.77
		Bakan	30.3	120	16.8	13.6	1.32	1.70
Minimum	Kendini	Bilim	0.00	0.00	3.33	18.0	1	1
		Bakan	0.00	0.00	2.67	33.8	1	1
	Aileni	Bilim	0.00	0.00	23.8	39.4	1	1

	İçerik	Kaynak	Aşı niyet	Aşı bağış	Önlem tutum	Önlem niyet	İdeoloji	Dindarlık
		Bakan	0.00	0.00	16.5	23.2	1	1
	Ülkeni	Bilim	0.00	0.00	0.00	23.2	1	1
		Bakan	0.00	0.00	8.17	44.2	1	1
	Kontrol	Bilim	0.00	0.00	9.17	29.6	1	1
		Bakan	0.00	0.00	26.5	39.2	1	1
Maksimum	Kendini	Bilim	100	400	100	100	7	6
		Bakan	100	400	100	100	7	7
	Aileni	Bilim	100	400	100	100	7	7
		Bakan	100	400	100	100	7	7
	Ülkeni	Bilim	100	400	100	100	7	7
		Bakan	100	400	100	100	7	7
	Kontrol	Bilim	100	400	100	100	7	7
		Bakan	100	400	100	100	7	7

KAYNAKÇA

- Alper, S., Bayrak, F., ve Yilmaz, O. 2020. "Psychological Correlates of COVID-19 Conspiracy Beliefs and Preventive Measures: Evidence from Turkey", *Current Psychology*, <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00903-0>
- Andrews, J. L., Foulkes, L., ve Blakemore, S. J. 2020. "Peer influence in adolescence: Public-health implications for COVID-19", *Trends in Cognitive Sciences*, 24(8), 585-587.
- Bakker, A. B. 1999. "Persuasive communication about AIDS prevention: Need for cognition determines the impact of message format", *AIDS education and prevention*, 11(2), 150.
- Banai, I. P., Banai, B., ve Mikloušić, I. 2020. "Beliefs in COVID-19 conspiracy theories predict lower level of compliance with the preventive measures both directly and indirectly by lowering trust in government medical officials", *Psyarivx* <https://psyarxiv.com/yevq7> Son erişim tarihi: 14 Temmuz 2020
- Banik, A., Nag, T., Chowdhury, S. R., ve Chatterjee, R. 2020. "Why do COVID-19 fatality rates differ across countries? An explorative cross-country study based on select indicators", *Global Business Review*, 0972150920929897.
- Banker, S., ve Park, J. 2020. "Evaluating prosocial COVID-19 messaging frames: Evidence from a field study on Facebook", *Judgment and Decision Making*, 15(6), 1037-1043.
- Becker, M. H., Maiman, L. A., Kirscht, J. P., Haefner, D. P., ve Drachman, R. H. 1977. "The Health Belief Model and prediction of dietary compliance: a field experiment" *Journal of Health and Social behavior*, 348-366.
- Bertrand, M., Mullainathan, S., ve Shafir, E. 2004. "A behavioral-economics view of poverty", *American Economic Review*, 94(2), 419-423.
- Betsch, C., Böhm, R., Korn, L., ve Holtmann, C. 2017. "On the benefits of explaining herd immunity in vaccine advocacy", *Nature human behaviour*, 1(3), 1-6.
- Bierwiazzonek, K., Kunst, J. R., ve Pich, O. 2020. "Belief in COVID-19 conspiracy theories reduces social distancing over time", *Applied Psychology: Health and Well-Being*.
- Bish, A., ve Michie, S. 2010. "Demographic and attitudinal determinants of protective behaviours during a pandemic: a review", *British Journal of Health Psychology*, 15(4), 797-824.
- Bogart, L. M., Galvan, F. H., Wagner, G. J., ve Klein, D. J. 2011. "Longitudinal association of HIV conspiracy beliefs with sexual risk among black males living with HIV", *AIDS and Behavior*, 15(6), 1180-1186.
- Bogart, L. M., Wagner, G., Galvan, F. H., ve Banks, D. 2010. "Conspiracy beliefs about HIV are related to antiretroviral treatment nonadherence among African American men with HIV", *Journal of acquired immune deficiency syndromes (1999)*, 53(5), 648.
- Bonafide, K. E., ve Venable, P. A. 2015. "Male human papillomavirus vaccine acceptance is enhanced by a brief intervention that emphasizes both male-specific vaccine benefits and altruistic motives", *Sexually transmitted diseases*, 42(2), 76-80.

- Booth-Butterfield, S., ve Gutowski, C. 1993. "Message modality and source credibility can interact to affect argument processing", *Communication Quarterly*, 41(1), 77-89.
- Bowles, S., ve Gintis, H. 2013. *A cooperative species: Human reciprocity and its evolution* (3. Basım). New Jersey: Princeton University Press.
- Bränström, R., Kasparian, N. A., Chang, Y. M., Affleck, P., Tibben, A., Aspinwall, L. G., ... ve Bruno, W. 2010. "Predictors of sun protection behaviors and severe sunburn in an international online study", *Cancer Epidemiology and Prevention Biomarkers*, 19(9), 2199-2210.
- Brewer, N. T., Chapman, G. B., Gibbons, F. X., Gerrard, M., McCaul, K. D., ve Weinstein, N. D. 2007. "Meta-analysis of the relationship between risk perception and health behavior: the example of vaccination", *Health psychology*, 26(2), 136.
- Brewer, N. T., Chapman, G. B., Rothman, A. J., Leask, J., ve Kempe, A. 2017. "Increasing vaccination: putting psychological science into action", *Psychological Science in the Public Interest*, 18(3), 149-207.
- Briñol, P., ve Petty, R. E. 2003. "Overt head movements and persuasion: A self-validation analysis", *Journal of personality and social psychology*, 84(6), 1123.
- Brockmann, D. 2017. "Public health: This message must be herd", *Nature Human Behaviour*, 1(3).
- Brouard, S., Vasilopoulos, P., Becher, M. 2020. "Sociodemographic and psychological correlates of compliance with the Covid-19 public health measures in France", *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique*, 53, 253-258.
- Browne, M., Thomson, P., Rockloff, M. J., ve Pennycook, G. 2015. "Going against the herd: psychological and cultural factors underlying the 'vaccination confidence gap'", *PLoS one*, 10(9), e0132562.
- Buhr, K., ve Dugas, M. J. 2002. "The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the English version", *Behaviour research and therapy*, 40(8), 931-945.
- Busch, P., ve Wilson, D. T. 1976. "An experimental analysis of a salesman's expert and referent bases of social power in the buyer-seller dyad", *Journal of marketing research*, 13(1), 3-11.
- Cameron, L. D., ve Diefenbach, M. A. 2001. "Responses to information about psychosocial consequences of genetic testing for breast cancer susceptibility: Influences of cancer worry and risk perceptions", *Journal of health psychology*, 6(1), 47-59.
- Carleton, R. N., Norton, M. P. J., ve Asmundson, G. J. 2007. "Fearing the unknown: A short version of the Intolerance of Uncertainty Scale", *Journal of anxiety disorders*, 21(1), 105-117.
- Christmas, S. 2009. "Nine Big Questions About Behaviour Change", UK Department for Transport. <https://simonchristmas.net/wp/wp-content/uploads/2020/11/Nine-Big-Questions.pdf>
Son Erişim Tarihi: 27 Aralık 2020

- Cialdini, R. B., Trost, M. R., ve Newsom, J. T. 1995. "Preference for consistency: The development of a valid measure and the discovery of surprising behavioral implications", *Journal of personality and social psychology*, 69(2), 318.
- Clark, A., Mayben, J. K., Hartman, C., Kallen, M. A., ve Giordano, T. P. 2008. "Conspiracy beliefs about HIV infection are common but not associated with delayed diagnosis or adherence to care", *AIDS patient care and STDs*, 22(9), 753-759.
- Clark, C., Davila, A., Regis, M., Kraus, S. 2020. "Predictors of COVID-19 voluntary compliance behaviors: An international investigation", *Global transitions*, 2, 76-82.
- Coetzee, B. J. S., Kagee, A. 2020. Structural barriers to adhering to health behaviours in the context of the COVID-19 crisis: Considerations for low-and middle-income countries", *Global Public Health*, 15(8), 1093–1102.
- Darnton, A. 2008. "GSR Behaviour Change Knowledge Review. Reference Report: An overview of behaviour change models and their uses", London: Centre for Sustainable Development, University of Westminster.
- de Vries, E., Trakatelli, M., Kalabalikis, D., Ferrandiz, L., Ruiz-de-Casas, A., Moreno-Ramirez, D., ... ve Micallef, R. 2012. "Known and potential new risk factors for skin cancer in European populations: a multicentre case-control study", *British Journal of Dermatology*, 167, 1-13.
- Doran, N., Spring, B., ve McChargue, D. 2007. "Effect of impulsivity on craving and behavioral reactivity to smoking cues", *Psychopharmacology*, 194(2), 279-288.
- Dugas, M. J., Gagnon, F., Ladouceur, R., ve Freeston, M. H. 1998. "Generalized anxiety disorder: A preliminary test of a conceptual model", *Behaviour research and therapy*, 36(2), 215-226.
- Dugas, M. J., Hedayati, M., Karavidas, A., Buhr, K., Francis, K., ve Phillips, N. A. 2005. "Intolerance of uncertainty and information processing: Evidence of biased recall and interpretations", *Cognitive Therapy and Research*, 29(1), 57-70.
- Eagly, A. H., Wood, W., ve Chaiken, S. 1978. "Causal inferences about communicators and their effect on opinion change", *Journal of Personality and social Psychology*, 36(4), 424.
- Earnshaw, V. A., Bogart, L. M., Klompas, M., ve Katz, I. T. 2019. "Medical mistrust in the context of Ebola: Implications for intended care-seeking and quarantine policy support in the United States", *Journal of health psychology*, 24(2), 219-228.
- Everett, J. A., Colombatto, C., Chituc, V., Brady, W. J., ve Crockett, M. 2020. "The effectiveness of moral messages on public health behavioral intentions during the COVID-19 pandemic", *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/9yqs8> Son Erişim Tarihi: 10 Aralık 2020
- Farias, J. E. M., ve Pilati, R. 2020a. "Violating social distancing amid COVID-19 pandemic: Psychological factors to improve compliance", *Psyarxiv* Son erişim tarihi: 1 Eylül 2020
- Farias, J. E. M., ve Pilati, R. 2020b. "COVID-19 as an Undesirable Political Issue: Conspiracy Beliefs and Political Partisanship Predict Adhesion to Sanitary Measures" *Psyarxiv* Son erişim tarihi: 1 Eylül 2020

- Faul, F., Erdfelder, E., Buchner, A., ve Lang, A. G. 2009. "Statistical power analyses using G* Power 3.1: Tests for correlation and regression analyses", *Behavior research methods*, 41(4), 1149-1160.
- Faulkner, J., Schaller, M., Park, J. H., ve Duncan, L. A. 2004. "Evolved disease-avoidance mechanisms and contemporary xenophobic attitudes", *Group Processes ve Intergroup Relations*, 7(4), 333-353.
- Gaston, G. B., ve Alleyne-Green, B. 2013. "The impact of African Americans' beliefs about HIV medical care on treatment adherence: a systematic review and recommendations for interventions", *AIDS and Behavior*, 17(1), 31-40.
- Gelfand, M. J., Spurlock, D., Sniezek, J. A., ve Shao, L. 2000. "Culture and social prediction: The role of information in enhancing confidence in social predictions in the United States and China". *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4), 498-516.
- Gerrard, M., Gibbons, F. X., Houlihan, A. E., Stock, M. L., ve Pomery, E. A. 2008. "A dual-process approach to health risk decision making: The prototype willingness model", *Developmental review*, 28(1), 29-61.
- Giffin, K. 1967. "The contribution of studies of source credibility to a theory of interpersonal trust in the communication process", *Psychological bulletin*, 68(2), 104.
- Goh, J. X. 2020. "Perceived vulnerability to disease predicts restrictive policy supports in response to the 2019-nCoV outbreak.", *PsyArxiv*. <https://psyarxiv.com/52bw4> Son erişim tarihi: 10 Şubat 2020
- Goldman, J. A., ve Harlow, L. L. 1993. "Self-perception variables that mediate AIDS-preventive behavior in college students", *Health Psychology*, 12(6), 489.
- Goreis, A., ve Voracek, M. 2019. "A systematic review and meta-analysis of psychological research on conspiracy beliefs: Field characteristics, measurement instruments, and associations with personality traits", *Frontiers in Psychology*, 10, 205.
- Granö, N., Virtanen, M., Vahtera, J., Elovainio, M., ve Kivimäki, M. 2004. "Impulsivity as a predictor of smoking and alcohol consumption", *Personality and individual differences*, 37(8), 1693-1700.
- Grant, A. M., ve Hofmann, D. A. 2011. "It's not all about me: motivating hand hygiene among health care professionals by focusing on patients", *Psychological science*, 22(12), 1494-1499.
- Greaves, C. J., Sheppard, K. E., Abraham, C., Hardeman, W., Roden, M., Evans, P. H., Schwarz, P. 2011. "Systematic review of reviews of intervention components associated with increased effectiveness in dietary and physical activity interventions", *BMC public health*, 11(1), 1-12.
- Harper, C., Satchell, L., Fido, D., ve Latzman, R. 2020. "Functional Fear Predicts Public Health Compliance in the COVID-19 Pandemic", *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-21.
- Hay, J. L., McCaul, K. D., ve Magnan, R. E. 2006. "Does worry about breast cancer predict screening behaviors? A meta-analysis of the prospective evidence", *Preventive medicine*, 42(6), 401-408.

- Heesacker, M., Petty, R. E., ve Cacioppo, J. T. 1983. "Field dependence and attitude change: Source credibility can alter persuasion by affecting message-relevant thinking", *Journal of personality*, 51(4), 653-666.
- Henrich, J., Heine, S. J., & Norenzayan, A. 2010. "The weirdest people in the world?", *Behavioral and brain sciences*, 33(2-3), 61-83.
- Hershey, J. C., Asch, D. A., Thumasathit, T., Meszaros, J., ve Waters, V. V. 1994. "The roles of altruism, free riding, and bandwagoning in vaccination decisions", *Organizational behavior and human decision processes*, 59(2), 177-187.
- Ho, S. S., Peh, X., ve Soh, V. W. 2013. "The cognitive mediation model: Factors influencing public knowledge of the H1N1 pandemic and intention to take precautionary behaviors", *Journal of Health Communication*, 18(7), 773-794.
- Hornsey, M. J., Harris, E. A., ve Fielding, K. S. 2018. "The psychological roots of anti-vaccination attitudes: A 24-nation investigation", *Health Psychology*, 37(4), 307.
- Hovland, C. I., Janis, I. L., ve Kelley, H. H. 1954. "Communication and persuasion", Yale University Press
- Huskinson, T. L., ve Haddock, G. 2004. "Individual differences in attitude structure: Variance in the chronic reliance on affective and cognitive information", *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(1), 82-90.
- Im, H., Chen, C. 2020. "Social Distancing Around the Globe: Cultural Correlates of Reduced Mobility" PsyArXiv. <https://psyarxiv.com/b2s37/download?format=pdf>
- Imhoff, R., Lamberty, P. 2020. "A Bioweapon or a Hoax? The Link Between Distinct Conspiracy Beliefs About the Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak and Pandemic", *Behavior. Soc Psychol Personal Sci*.
- Isler, O., Isler, B., Kopsacheilis, O., ve Ferguson, E. 2020. "Limits of the social-benefit motive among high-risk patients: a field experiment on influenza vaccination behaviour", *BMC public health*, 20(1), 1-9.
- Janssen, E., van Osch, L., de Vries, H., ve Lechner, L. 2011. "Measuring risk perceptions of skin cancer: Reliability and validity of different operationalizations", *British journal of health psychology*, 16(1), 92-112.
- Johnson, H. H., ve Scileppi, J. A. 1969. "Effects of ego-involvement conditions on attitude change to high and low credibility communicators", *Journal of personality and social psychology*, 13(1), 31.
- Jolley, D., ve Douglas, K. M. 2014. "The effects of anti-vaccine conspiracy theories on vaccination intentions", *PloS one*, 9(2), e89177.
- Jordan, J., Yoeli, E., ve Rand, D. 2020. "Don't get it or don't spread it? Comparing self-interested versus prosocially framed COVID-19 prevention messaging". PsyArxiv. <https://psyarxiv.com/yuq7x> Son erişim tarihi: 9 Nisan 2020
- Kahneman, D. 2011. "Thinking, fast and slow", Macmillan.
- Kalichman, S. C., Eaton, L., ve Cherry, C. 2010. "There is no proof that HIV causes AIDS": AIDS denialism beliefs among people living with HIV/AIDS", *Journal of behavioral medicine*, 33(6), 432-440.

- Kiviniemi, M. T., ve Ellis, E. M. 2014. "Worry about skin cancer mediates the relation of perceived cancer risk and sunscreen use", *Journal of Behavioral Medicine*, 37(6), 1069-1074.
- Korn, L., Betsch, C., Bohm, R., ve Meier, N. W. 2018. "Social nudging: The effect of social feedback interventions on vaccine uptake", *Health Psychology*, 37(11), 1045-1054.
- Kuiper, M. E., de Bruijn, A. L., Reinders Folmer, C., Olthuis, E., Brownlee, M., Kooistra, E. B., ... van Rooij, B. 2020. "The intelligent lockdown: Compliance with COVID-19 mitigation measures in the Netherlands" Available at <https://ssrn.com/abstract=3598215>.
- Larsen, E. M., Donaldson, K., ve Mohanty, A. 2020. "Conspiratorial thinking during COVID-19: The roles of paranoia, delusion-proneness, and intolerance to uncertainty", *Psyarxiv*, <https://psyarxiv.com/mb65f/> Son erişim tarihi: 17 Haziran 2020
- Lau, J. T., Griffiths, S., Choi, K. C., ve Tsui, H. Y. 2010. "Avoidance behaviors and negative psychological responses in the general population in the initial stage of the H1N1 pandemic in Hong Kong", *BMC Infectious Diseases*, 10(1), 139.
- Lee, H., ve Park, S. 2016. "Third person effect and pandemic flu: The role of severity, self-efficacy, and message source", *Journal of Health Communication*, 21, 1244-1250.
- Leung, G. M., Quah, S., Ho, L. M., Ho, S. Y., Hedley, A. J., Lee, H. P., ve Lam, T. H. 2004. "A tale of two cities: community psychobehavioral surveillance and related impact on outbreak control in Hong Kong and Singapore during the severe acute respiratory syndrome epidemic", *Infection Control ve Hospital Epidemiology*, 25(12), 1033-1041.
- Lewandowsky, S., Gignac, G. E., ve Oberauer, K. 2013. "The role of conspiracist ideation and worldviews in predicting rejection of science", *PloS one*, 8(10), e75637.
- Li, M., Taylor, E. G., Atkins, K. E., Chapman, G. B., ve Galvani, A. P. 2016. "Stimulating influenza vaccination via prosocial motives", *PloS one*, 11(7), e0159780.
- Liao, K. Y. H., ve Wei, M. 2011. "Intolerance of uncertainty, depression, and anxiety: The moderating and mediating roles of rumination", *Journal of clinical psychology*, 67(12), 1220-1239.
- Llupià, A., Mena, G., Olivé, V., Quesada, S., Aldea, M., Sequera, V. G., ... ve Trilla, A. 2013. "Evaluating influenza vaccination campaigns beyond coverage: a before-after study among health care workers", *American journal of infection control*, 41(8), 674-678.
- Major, L. H., ve Coleman, R. 2012. "Source credibility and evidence format: Examining the effectiveness of HIV/AIDS messages for young African Americans", *Journal of health communication*, 17(5), 515-531.
- McCaul, K. D., Canevello, A. B., Mathwig, J. L., ve Klein, W. M. P. 2003. "Risk communication and worry about breast cancer", *Psychology, Health ve Medicine*, 8(4), 379-389.
- McGuire, W. J. 1996. "The Yale communication and attitude-change program in the 1950s", *American communication research: The remembered history*, 39-59.
- McMath, B. F., ve Prentice-Dunn, S. 2005. "Protection motivation theory and skin cancer risk: The role of individual differences in responses to persuasive appeals", *Journal of Applied Social Psychology*, 35(3), 621-643.

- Meissner, H. I., Potosky, A. L., ve Convissor, R. 1992. "How sources of health information relate to knowledge and use of cancer screening exams", *Journal of Community Health*, 17(3), 153-165.
- Michie, S., Johnston, M., Francis, J., Hardeman, W., ve Eccles, M. 2008. "From theory to intervention: mapping theoretically derived behavioural determinants to behaviour change techniques", *Applied psychology*, 57(4), 660-680.
- Mikušková, E. B. 2018. "Conspiracy beliefs of future teachers" *Current Psychology*, 37(3), 692-701.
- Moreira, M. T., Smith, L. A., ve Foxcroft, D. 2009. "Social norms interventions to reduce alcohol misuse in university or college students", *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 3: CD006748.
- Oh, S. H., Lee, S. Y., ve Han, C. 2020. "The Effects of Social Media Use on Preventive Behaviors during Infectious Disease Outbreaks: The Mediating Role of Self-relevant Emotions and Public Risk Perception", *Health communication*, 1-10.
- Oliver, J. E., ve Wood, T. 2014. "Medical conspiracy theories and health behaviors in the United States", *JAMA internal medicine*, 174(5), 817-818.
- Oosterhoff, B., ve Palmer, C. A. 2020. "Psychological Correlates of News Monitoring, Social Distancing, Disinfecting, and Hoarding Behaviors among US Adolescents during the COVID-19 Pandemic", *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/rpcy4>
Son Erişim Tarihi: 19 Aralık 2020
- Orbell, S., ve Kyriakaki, M. 2008. "Temporal framing and persuasion to adopt preventive health behavior: Moderating effects of individual differences in consideration of future consequences on sunscreen use", *Health Psychology*, 27(6), 770.
- Patton, J. H., Stanford, M. S., ve Barratt, E. S. 1995. "Factor structure of the Barratt impulsiveness scale", *Journal of clinical psychology*, 51(6), 768-774.
- Pennycook, G., Fugelsang, J. A., Koehler, D. J. 2015. "Everyday consequences of analytic thinking", *Current Directions in Psychological Science*, 24(6), 425-432.
- Petty, R. E., Cacioppo, J. T., ve Goldman, R. 1981. "Personal involvement as a determinant of argument-based persuasion", *Journal of personality and social psychology*, 41(5), 847.
- Plohl, N., ve Musil, B. 2020. "Modeling compliance with COVID-19 prevention guidelines: The critical role of trust in science", *Psychology, Health ve Medicine*, 1-12.
- Pornpitakpan, C. 2004. "The persuasiveness of source credibility: A critical review of five decades' evidence", *Journal of applied social psychology*, 34(2), 243-281.
- Prosser, A. M., Judge, M., Bolderdijk, J. W., Blackwood, L., Kurz, T. 2020. "'Distancers' and 'non-distancers'? The potential social psychological impact of moralizing COVID-19 mitigating practices on sustained behaviour change", *British Journal of Social Psychology*, 59(3), 653-662.
- Qian, M., Wu, Q., Wu, P., Hou, Z., Liang, Y., Cowling, B. J., ve Yu, H. 2020. "Psychological responses, behavioral changes and public perceptions during the early phase of the COVID-19 outbreak in China: a population based cross-sectional survey". *medRxiv*.

<https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.02.18.20024448v1>
Son erişim tarihi: 20 Şubat 2020

- Reynolds, B., Seeger, W. 2005. "Crisis and emergency risk communication as an integrative model", *Journal of health communication*, 10(1), 43-55.
- Rimal, R. N., ve Real, K. 2003. "Perceived risk and efficacy beliefs as motivators of change: Use of the risk perception attitude (RPA) framework to understand health behaviors", *Human communication research*, 29(3), 370-399.
- Robinson, E., Fleming, A., ve Higgs, S. 2014. "Prompting healthier eating: Testing the use of health and social norm-based messages", *Health Psychology*, 33(9), 1057.
- Rogers, R. W. 1975. "A protection motivation theory of fear appeals and attitude change¹", *The journal of psychology*, 91(1), 93-114.
- Romer, D., ve Jamieson, K. H. 2020. "Conspiracy theories as barriers to controlling the spread of COVID-19 in the US", *Social Science ve Medicine*, 263, 113356.
- Rothan-Tondeur, M., Filali-Zegzouti, Y., Belmin, J., Lejeune, B., Golmard, J. L., de Wazières, B., ... ve Gavazzi, G. 2010. "Assessment of healthcare worker influenza vaccination program in French geriatric wards: a cluster-randomized controlled trial", *Aging clinical and experimental research*, 22(5-6), 450-455.
- Ryb, G. E., Dischinger, P. C., Kufera, J. A., ve Read, K. M. 2006. "Risk perception and impulsivity: association with risky behaviors and substance abuse disorders", *Accident Analysis ve Prevention*, 38(3), 567-573.
- Saucier, D. A., ve Webster, R. J. 2010. "Social vigilantism: Measuring individual differences in belief superiority and resistance to persuasion", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(1), 19-32.
- Schaefer, P. S., Williams, C. C., Goodie, A. S., ve Campbell, W. K. 2004. "Overconfidence and the big five", *Journal of research in Personality*, 38(5), 473-480.
- Schiavo, R. 2014. *Health communication: From theory to practice* (2. Basım). California: Jossey-Bass.
- Scholly, K., Katz, A. R., Gascoigne, J., ve Holck, P. S. 2005. "Using social norms theory to explain perceptions and sexual health behaviors of undergraduate college students: An exploratory study", *Journal of American College Health*, 53(4), 159-166.
- Schwarzer, R. 2001. "Social-cognitive factors in changing health-related behaviors", *Current directions in psychological science*, 10(2), 47-51.
- Shapiro, G. K., Holding, A., Perez, S., Amsel, R., ve Rosberger, Z. 2016. "Validation of the vaccine conspiracy beliefs scale", *Papillomavirus research*, 2, 167-172.
- Sheeran, P. 2002. "Intention—behavior relations: a conceptual and empirical review", *European Review of Social Psychology*, 12, 1-36.
- Smith, B. M., Twohy, A. J., ve Smith, G. S. 2020. "Psychological inflexibility and intolerance of uncertainty moderate the relationship between social isolation and mental health outcomes during COVID-19", *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 162-174.

- Smith, S. W., Nazione, S., LaPlante, C., Kotowski, M. R., Atkin, C., Skubisz, C. M., ve Stohl, C. 2009. "Topics and sources of memorable breast cancer messages and their impact on prevention and detection behaviors", *Journal of health communication*, 14(3), 293-307.
- Snyder, L. B., Hamilton, M. A., Mitchell, E. W., Kiwanuka-Tondo, J., Fleming-Milici, F., ve Proctor, D. 2004. "A meta-analysis of the effect of mediated health communication campaigns on behavior change in the United States", *Journal of health communication*, 9(S1), 71-96.
- Sorrentino, R. M., Bobocel, D. R., Gitta, M. Z., Olson, J. M., ve Hewitt, E. C. 1988. "Uncertainty orientation and persuasion: Individual differences in the effects of personal relevance on social judgments", *Journal of Personality and social Psychology*, 55(3), 357.
- Speller, V. 2007. "The prevention paradox. Principles and practice of health promotion: health promotion models and theories", *Health Knowledge Public Health Textbook*.
<https://www.healthknowledge.org.uk/public-health-textbook/disease-causation-diagnostic/2h-principles-health-promotion/prevention-paradox>
Son Erişim Tarihi: 15 Aralık 2020
- Stanford, M. S., Mathias, C. W., Dougherty, D. M., Lake, S. L., Anderson, N. E., ve Patton, J. H. 2009. "Fifty years of the Barratt Impulsiveness Scale: An update and review", *Personality and individual differences*, 47(5), 385-395.
- Stanley, M., Seli, P., Barr, N., ve PETERS, K. 2020. "Analytic-thinking predicts hoax beliefs and helping behaviors in response to the covid-19 pandemic", *Psyarxiv*,
<https://psyarxiv.com/7456n/> Son erişim tarihi:
- Sternthal, B., Phillips, L. W., ve Dholakia, R. 1978. "The persuasive effect of scarce credibility: a situational analysis", *Public Opinion Quarterly*, 42(3), 285-314.
- Stok, F. M., De Ridder, D. T., De Vet, E., ve De Wit, J. B. 2014. "Don't tell me what I should do, but what others do: The influence of descriptive and injunctive peer norms on fruit consumption in adolescents", *British journal of health psychology*, 19(1), 52-64.
- Stoltenberg, S. F., Batién, B. D., ve Birgenheir, D. G. 2008. "Does gender moderate associations among impulsivity and health-risk behaviors?", *Addictive behaviors*, 33(2), 252-265.
- Swami, V., ve Barron, D. 2020. "Analytic thinking, rejection of coronavirus (COVID-19) conspiracy theories, and compliance with mandated social-distancing: Direct and indirect relationships in a nationally representative sample of adults in the United Kingdom", *Open science framework*, <https://osf.io/preprints/nmx9w/> Son erişim tarihi: 16 Nisan 2020
- Swami, V., Voracek, M., Stieger, S., Tran, U. S., ve Furnham, A. 2014. "Analytic thinking reduces belief in conspiracy theories", *Cognition*, 133(3), 572-585.
- Teasdale, E., ve Yardley, L. 2011. "Understanding responses to government health recommendations: public perceptions of government advice for managing the H1N1 (swine flu) influenza pandemic", *Patient education and counseling*, 85(3), 413-418.
- Thaler, R. H., ve Sunstein, C. R. 2008. *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness* (1. Basım). New Haven: Yale University Press.

- Tomljenovic, H., Bubic, A., ve Erceg, N. 2020. "It just doesn't feel right—the relevance of emotions and intuition for parental vaccine conspiracy beliefs and vaccination uptake", *Psychology ve Health*, 35(5), 538-554.
- Tun, W., Kellerman, S., Maimane, S., Fipaza, Z., Sheehy, M., Vu, L., ve Nel, D. 2012. "HIV-related conspiracy beliefs and its relationships with HIV testing and unprotected sex among men who have sex with men in Tshwane (Pretoria), South Africa", *AIDS care*, 24(4), 459-467.
- Tversky, A., ve Kahneman, D. 1974. "Judgment under uncertainty: Heuristics and biases", *Science*, 185(4157), 1124-1131.
- Van Bavel, J. J., Baicker, K., Boggio, P. S., Capraro, V., Cichocka, A., Cikara, M., ... ve Drury, J. 2020. Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response. *Nature Human Behaviour*, 1-12.
- Van Prooijen, J. W., ve Jostmann, N. B. 2013. "Belief in conspiracy theories: The influence of uncertainty and perceived morality", *European Journal of Social Psychology*, 43(1), 109-115.
- Verdejo-García, A., Lawrence, A. J., ve Clark, L. 2008. "Impulsivity as a vulnerability marker for substance-use disorders: review of findings from high-risk research, problem gamblers and genetic association studies", *Neuroscience ve Biobehavioral Reviews*, 32(4), 777-810.
- Vietri, J. T., Li, M., Galvani, A. P., ve Chapman, G. B. 2012. "Vaccinating to help ourselves and others", *Medical Decision Making*, 32(3), 447-458.
- Williams-Piehot, P., Schneider, T. R., Pizarro, J., Mowad, L., ve Salovey, P. 2003. "Matching health messages to information-processing styles: Need for cognition and mammography utilization", *Health Communication*, 15(4), 375-392.
- Wilson, E. J., ve Sherrell, D. L. 1993. "Source effects in communication and persuasion research: A meta-analysis of effect size", *Journal of the academy of marketing science*, 21(2), 101.
- Wise, T., Zbozinek, T. D., Michelini, G., Hagan, C. C., ve Mobbs, D. 2020. "Changes in risk perception and protective behavior during the first week of the COVID-19 pandemic in the United States", *PsyArXiv*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/dz428>
Son Erişim Tarihi: 27 Aralık 2020
- Worchel, S., Andreoli, V., ve Eason, J. 1975. "Is the Medium the Message? A Study of the Effects of Media, Communicator, and Message Characteristics on Attitude Change 1", *Journal of Applied Social Psychology*, 5(2), 157-172.
- Yuan, S., Besley, J. C., ve Ma, W. 2019. "Be mean or be nice? Understanding the effects of aggressive and polite communication styles in child vaccination debate", *Health communication*, 34(10), 1212-1221.
- Zajenkowski, M., Jonason, P. K., Leniarska, M., Kozakiewicz, Z. 2020. "Who complies with the restrictions to reduce the spread of COVID-19?: Personality and perceptions of the COVID-19 situation", *Personality and Individual Differences*, 166, 110199.

Zhang, L., Kong, Y., Chang, H. 2015. "Media use and health behavior in H1N1 flu crisis: the mediating role of perceived knowledge and fear", *Atlantic Journal of Communication*, 23(2), 67-80.

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje Yürütücüsü:	Dr. Öğr. Üyesi ONURCAN YILMAZ
Proje No:	120K427
Proje Başlığı:	Önleyici Tedbirlere Uyumu Nasıl Arttırabiliriz? Kişisel ve Toplumsal Fayda Mesajlarının Etkisi
Proje Türü:	1001 - Araştırma
Proje Süresi:	6
Araştırmacılar:	SİNAN ALPER
Danışmanlar:	OZAN İŞLER (Yurt Dışı)
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi:	KADİR HAS Ü.
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri:	01/07/2020 - 31/12/2020
Onaylanan Bütçe:	94420.0
Harcanan Bütçe:	81975.0
Öz:	<p>Bu projenin hedefi kitle iletişim araçları ile topluma mesajlar vererek koronavirüse yönelik koruyucu tedbirlere uyulması konusunda yapılan çağrılarda insanların tutum ve davranışlarında etkili olabilecek bir sağlık iletişimi yönteminin geliştirilmesidir. Bu hedef doğrultusunda mesajların içeriği, kaynağı ve hedefi açısından sosyal psikolojik dinamiklerin önleyici tedbirlere uyum üzerindeki etkilerini inceledik. Mesaj içeriği olarak bireysel çıkarlara yapılan vurgu ve farklı düzeylerdeki toplumsal çıkarlara yapılan vurgular (kendini korusu, aileni korusu, ülkeni korusu, aileni ve ülkeni korusu) kıyaslanmıştır. Mesajın kaynağı olarak bilim insanlarından veya devlet yetkililerinden mesajın etkileri kıyaslanmıştır. Mesajın hedefi olarak ise algılanan risk, komplo teorilerine inanç, düşünme stilleri, belirsizlikten kaçınma ve dürtüsellik değişkenlerinin mesaj içeriği ve kaynağı açısından farklılaşan koşulların önleyici tedbirlere uyuma üzerindeki potansiyel düzenleyici rolleri araştırılmıştır. Bir pilot çalışma (Npilot = 1088) ve üç farklı deney gerçekleştirilmiş (N1 = 451, N2 = 1716, N3 = 1063); böylece hem geçmişteki tutumlar ölçülerek davranışsal niyetler ve gerçek davranışlar grup içi desenle incelenmiş hem de farklı deneysel koşulların etkileri gruplar arası bir desenle kıyaslanmıştır. Gerçekleştirilen istatistiksel analiz sonuçları katılımcıların önleyici tedbirlere uyum niyetlerinin zaman içinde azaldığını göstermiştir (pilot çalışma ve 1. deney). Ayrıca, mesajın kaynağı bilim kurulu olduğunda ?aileni ve ülkeni korusu? mesaj içeriğinin ?kendini korusu? içeriğine kıyasla daha fazla koruyucu tedbirlere uyuma niyetini arttırmış fakat mesajın kaynağı devlet yetkilileri olduğunda mesaj içeriğinin anlamlı bir etkisi olmamıştır (2. deney). Son olarak, ?kendini korusu? mesaj içeriği ?ülkeni korusu? içeriğine kıyasla daha fazla tedbirlere uyuma niyeti arttırmış ve mesaj içeriği ile mesaj kaynağı etkileşim göstererek bilim kurulu üyelerinden gelen ?kendini korusu? mesajı ?ülkeni korusu? mesajına kıyasla önleyici tedbirlere uyum niyetini daha fazla arttırmıştır (3. deney). Mesaj hedefinin bireysel psikolojik farklılıklarının ise anlamlı bir düzenleyici etkisi bulunmamıştır. Genel olarak bu bulgular bilim kurulu tarafından verilen mesajlarda insanların kendilerini ve sevdiklerini korumalarını vurgulayan mesajların önleyici tedbirlere uyumu arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Bulguları ilgili alanyazını çerçevesinde tartışarak etkili bir sağlık iletişimiyle koronavirüse karşı önleyici tedbirlere uyumu arttırmanın yollarına yönelik önerilerde bulunuyoruz.</p>
Anahtar Kelimeler:	COVID-19, sağlık iletişimi, önleyici tedbir, aşı olma niyeti, bağış, kendini korusu, aileni korusu
Fikri Ürün Bildirim Formu Sunuldu Mu?:	Hayır